

Kirkko, puolueet ja yhteisövero
– Puolueiden suhtautuminen kirkon osuuteen yhteisöverosta
vuosina 2003–2013

Annika Koistinen
Kirkkososiologian pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2018

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta	Laitos – Institution Käytännöllisen teologian laitos
Tekijä – Författare Mari Annika Koistinen	
Työn nimi – Arbetets titel Kirkko, puolueet ja yhteisövero – Puolueiden suhtautuminen kirkon osuuteen yhteisöverosta vuosina 2003–2013	
Oppiaine – Läroämne Kirkkososiologia	
Työn laji – Arbetets art Pro Gradu -tutkielma	Aika – Datum Marraskuu 2018
Sivumäärä – Sidoantal 88 + liitteet	
<p>Tiivistelmä □ □ Referat</p> <p>Tutkimukseni tavoite on selvittää istuvien puolueiden näkemykset evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon osuuteen yhteisöverosta sekä uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustukseen vuosina 2003–2013. Kiinnitän huomiota myös siihen, mitä heidän suhtautumisensa kertoo laajemmin heidän linjastaan kirkkoon sekä uskonnollisiin yhdyskuntiin. Kirkko sai osuuden yhteisöverosta vuoteen 2016 korvauksena tekemästään yhteiskunnallisesta työstä. Tämä lakisääteinen, yhteiskunnallinen työ käsitti hautaustoimen, kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja esineistön ylläpidon ja väestökirjanpito tehtävät. Olen rajannut tutkimukseni uskonnonvapauslain muuttumisesta vuonna 2003 hallituksen pyyntöön vuonna 2013 tehdä selvitys vaihtoehtoisista tavoista korvata kirkon tekemä yhteiskunnallinen työ kirkolle.</p> <p>Tutkimusaineistoni koostuu puolueiden virallisista lausumista, kunta-, eduskunta- ja seurakuntaohjelmista, puoluekokouspöytäkirjoista ja aloitteista sekä periaate- ja tavoiteohjelmista sekä mahdollisista muista ohjelmista, linjauksista ja lehtileikkeistä, joissa tutkimusaiheistani käsitellään. Lehtileikkeillä tarkoitan tässä puolueiden omia puoluelehtiä sekä Kirkon tiedotuskeskuksen arkistosta löytyneitä lehtiartikkeleita. Teoriataustani on modernisaatio ja fokukseni kirkon ja valtion suhteet. Tutkimusmenetelmänä käytän kvalitatiivista sisällönanalyysiä.</p> <p>Kaikki puolueet tunnustivat evankelisen kirkon aseman olevan vahva yhteiskunnassa. Kansankirkon asema kuitenkin erotti puolueiden näkemyksiä. Poliittiseen oikeistoon ja keskustaan kuuluvat puolueet kokivat kirkon aseman ja yhteisöveron oikeutetuksi. Tässä kuitenkin poikkeuksena Ruotsalainen Kansanpuolue, jonka identiteetti on liberalismi ja joka on kriittisen hyväksyvä kirkon suhteen. Vasemmistoon kuuluvista Vasemmistoliitto ja Vihreä Liitto kannattivat kirkon ja valtion erottamista ja yhteisöverokorvauksen poistamista epäoikeudenmukaisena lähinnä muiden uskonnollisten yhteisöjen ja yhteisöveron maksajien tähden. Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen näkemys sopeutui kunkin aikakauden yhteiskunnallisen olosuhteen ja poliittisen tilanteen mukaan. Kaikki puolueet hyväksyivät uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustuksen.</p> <p>Toinen aineistosta noussut teema oli kirkko yhteistyökumppanina. Poliittisen oikeiston ja keskustan mukaan kirkko oli valtion yhteistyökumppani ja yhteiskunnan moraalinen perusta. Kirkon vaikuttamisen nähtiin tulevan historiasta sen edustamien arvojen, kasvatuksen, opetuksen ja yhteiskunnallisesta vaikuttavan työn kautta. Ne puolueet, jotka eivät kirkon yhteiskunnallista roolia sellaisenaan täysin hyväksyneet, näkivät kirkon osittain vanhanaikaisena ja sen aseman epäoikeudenmukaisena. Näiden puolueiden arvot olivat lähempänä liberaaleja ja moderneja arvoja kuin traditionaalisia. Kirkon yhteisövero-osuutta käsiteltiin sekä puhtaasti lainsäädännöllisenä ja taloudellisenä asiana että myös periaatteellisenä. Suhtautuminen kirkkoon ja yhteisöveroon nousi puolueen omasta taustasta, ideologiasta että päämääristä käsin.</p> <p>Modernisaation vaikutukset näkyvät suomalaisessa yhteiskunnassa. Valtio pyrkii olemaan uskonnon suhteen neutraali. Uskonnon yhteiskunnallinen merkitys on vähentynyt, vaikka ei kokonaan poistunut. Liberaalit arvot, monikulttuurisuus ja muuttuva ajattelu haastavat traditionaalista ajattelua ja kirkon asemaa. Kirkko ei enää hoida sellaisia aloja, joita se on ennen hoitanut. Vaikka tutkimuksessani moni puolue suhtautui myötämielisesti moniarvoisuuteen, niin Vihreä Liitto oli ainoa, joka suoranaisesti halusi muuttaa kirkkoa. Oikeisto- ja keskusta puolueet tunnustivat kirkon oman sanoman, kuten myös SDP. Vasemmistoliitto halusi olla uskonnon suhteen neutraali.</p>	
Avainsanat – Nyckelord Kirkko ja valtio, kirkko, yhteisövero, puolueet, modernisaatio	
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampanuksen kirjasto, Teologia	
Muita tietoja	

1. Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat.....	1
2. Valtio, kirkko ja niiden väliset suhteet	2
2.1. Kirkon ja valtion suhteet	2
2.2. Eduskuntapuolueet.....	9
2.3. Modernisaatio yhteiskunnassa ja kirkon asemassa	15
3. Yhteisövero ja uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustus tutkimuksen kohteena.....	18
3.1. Kirkon verotuksen historiaa	18
3.2. Uskonnollisten yhdyskuntien valtionapu	23
3.3. Aiempi tutkimus	25
4. Tutkimuksen toteuttaminen	28
4.1. Tutkimustehtävä ja tutkimuksen kulku	28
4.2. Tutkimuksen luotettavuus	33
5. Poliittinen oikeisto, vasemmisto ja keskusta – yhteisövero ja uskonnonvapaus vedenjakajana	34
5.1. Oikeisto	34
5.2 Poliittinen keskusta.....	43
5.3. Vasemmisto.....	50
6. Pohdinta ja johtopäätökset	62
Aineisto, kirjallisuus, liitteet	73

1. Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat

Opetusministeriön asettaman valtion ja kirkon taloussuhteita käsittelevän toimikunnan mukaan väestökirjapitotehtävien siirrosta kirkoilta valtiolle on keskustelut viime vuosisadan alusta saakka eri yhteyksissä¹. Myös hautausmaiden kustannukset, kirkkoon kuulumattomien hautapaikkaoikeus evankelisluterilaisen kirkon hautausmailla sekä mahdollinen kuntien osallistuminen hautausmaiden perustamis- ja käyttökustannuksiin, ovat valtion taholta olleet julkisessa keskustelussa useampaan otteeseen². Kirkon talous, hautaustoimi kirkon palvelutyönä sekä kirkon ja valtion suhteet uskonnonvapauden suhteen ovat aiheuttaneet erineviä mielipiteitä. Kaikkia edellisiä yhdistävänä ja mielipiteitä jakavana tekijänä on toiminut yhteisövero, joka valtion toimesta on jaettu sen itsensä, kuntien sekä evankelisluterilaisen että ortodoksisen kirkon kesken. Yhteisöverovaroin on rahoitettu kuntien osalta peruspalvelut sekä evankelisluterilaisen kirkon osalta sen yhteiskunnallisia tehtäviä³. Vaikka kirkko on palvellut yhteiskunnallisten tehtävien kautta yhteiskuntaa ja yksilöä, sen saama yhteisövero on koettu osittain epäoikeudenmukaiseksi varsinkin muiden uskonnollisten yhdyskuntien suhteen. Kysymys kirkon yhteisöverosta on monitahoinen. Sitä voidaan tarkistella sekä periaatteellisena, kirkkososiologisena että täysin taloudellishallinnollisena kysymyksenä. Sekä kirkon että Suomen historia on ollut muokkaamassa kirkon asemaa ja verotuskäytäntöjä suomalaisessa yhteiskunnassa. Luonnollisesti myös yksilöiden omat arvot ja toiminnan takana olevat päämäärät vaikuttavat ja ovat vaikuttaneet kirkkoon ja yhteisöveroon suhtautumiseen.

Olen jakanut tutkimukseni kuuteen osaan. Ensin puhun kirkon ja valtion suhteista sekä esittelen myös yleisesti tutkimusaiheenani olevat subjektit eli eduskuntapuolueet. Esittelen myös hieman puolueiden historiaa, koska se vaikuttanut heidän nykypäivän käsityksiinsä. Halusin tuoda samalla esille myös puolueiden jäsenmäärät ja edustajakoot, jotta voin hieman suhteuttaa, kuinka laaja mahdollinen kannatus kyseisellä puolueella ja käsityksellä on. Lopuksi puhun myös kirkon ja

---

¹ Useissa valtiopäiväaloitteissa vuosina 1920–1950 käsiteltiin kuntien velvollisuutta huolehtia hautausmaista kantaa vastuu hautausmaista. Opetusministeriö 1997, 48.

² Esimerkiksi uskonnonvapaus ja kirkon yhteiskunnallisten tehtävien korvaamisesta keskusteltaessa sekä uskonnonvapauslain muutoksen yhteydessä vuonna 2003.

³ Näin tutkimukseni ajankohtana. Sittemmin tilanne yhteisöveron ja kirkon suhteen on muuttunut.

valtion suhteisiin vaikuttavista tekijöistä tutkimukseni teoreettisesta lähtökohdasta käsin. Kolmannessa luvussa käyn läpi yhteisöveron ja uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustusta tutkimuksen taustaa. Luku sisältää sekä kirkon verotuksen että uskonnollisten yhdyskuntien historiaa ja aiempaa tutkimusta teemani ympäriltä. Tarkoituksenani on tätä kautta luoda yleiskuva tutkimusaiheestani ja niistä tekijöistä, jotka mielestäni vaikuttavat puolueiden yhteisövero suhtautumiseen ja uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustukseen. Neljännessä luvussa kerron tarkemmin tutkimustehtävästäni, siitä, miten olen tutkimuksen toteuttanut sekä tekijöistä, joidenka tähden tutkimustani ja sen tuloksia voidaan pitää luotettavina. Tämän jälkeen käyn läpi tutkimustulokseni. Viimeiseksi pohdin saamiani tuloksia.

2. Valtio, kirkko ja niiden väliset suhteet

2.1. Kirkon ja valtion suhteet

Evangelisluterilainen kirkko on julkisoikeudellisena yhteisönä sidottu Suomen lakiin. Sen asema kansankirkkona perustuu valtion perustuslain mainintaan evangelisluterilaisen kirkon kirkkolain asemasta, sen järjestysmuodosta ja hallinnosta⁴. Tämän lisäksi kirkko on sitoutunut omaan kirkkolakiinsa ja kirkkojärjestykseensä. Kirkkolain 1 luvun 1 § mukaan:

Suomen evangelis-luterilainen kirkko tunnustaa sitä Raamattuun perustuvaa kristillistä uskoa, joka on lausuttu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä luterilaisissa tunnustuskirjoissa. Kirkon tunnustus ilmaistaan lähemmin kirkkojärjestyksessä.⁵

Leino lainaa kirjassaan Teinosta, joka näki tutkimuksessaan kirkon olevan luonteeltaan sekä uskon- että sosiologinen yhteisö yhtäaikaaisesti. Uskonyhteisö kirkko on

---

⁴ Perustuslaki 76§. Katsottu 5.12.2017. Halutessasi tietää evangelisluterilaisen kirkon suhteesta valtioon kirkkolaissa, katso Leino 2003, 103-107. Sorsan mukaan nimitystä kansankirkko alettiin käyttää 1800-luvun lopulla evangelis-luterilaisen kirkon irrottauduttua valtionkirkon asemasta. Se halusi tällä korostaa asemaansa kansankirkkona ja tunnustuskirkkona, ulkonaista asemaansa, olemustaan ja tehtävänsä. Sorsa 2003, 35.

⁵ Kirkkolaki 1993. Katsottu 5.12.2017.

yliposiitiivisen arvopohjansa⁶ tähden, joka nousee Raamatusta ja kirkon opista. Kirkon tunnustus opin tulkintana, joka on kirjattuna kirkkolakiin sekä kirkkojärjestykseen, kuuluvat positiivisen lain piiriin. Kirkkojärjestyksen luvussa §1⁷ sanotaan:

Suomen evankelis-luterilainen kirkko tunnustaa sitä kristillistä uskoa, joka perustuu Jumalan pyhään sanaan, Vanhan ja Uuden testamentin profeetallisiin ja apostolisiin kirjoihin, ja joka on ilmaistu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä muuttamattomassa Augsburgin tunnustuksessa ja muissa luterilaisen kirkon Yksimielisyyden kirjaan otetuissa tunnustuskirjoissa. Kirkko pitää korkeimpana ohjeenaan sitä tunnustuskirjojen periaatetta, että kaikkea oppia kirkossa on tutkittava ja arvioitava Jumalan pyhän sanan mukaan.

Kirkko on sidottu yhteiskunnallisesti Suomen valtion positiiviseen lakiin. Kirkon kannalta näiden kahden sekä positiivisen että yliposiitiivisen oikeuden tulee olla sopusoinnussa keskenään. Yhteiskuntaa sitova, positiivinen oikeus, ei kuitenkaan ole sidottu tai sitoutunut kirkon yliposiitiiviseen arvopohjaan⁸. Kuitenkin kirkon uskonuskonyhteisö-luonne on Leinon mukaan vaarassa, jos yliposiitiivista arvopohjaa ei ollenkaan huomioida positiivista oikeutta säädettäessä. Kirkko on siis sitoutunut sekä omaan kirkkolakiinsa ja – järjestykseensä. Uskontunnustuksen ja sen arvopohjan kautta se on sitoutunut yliposiitiivisiin arvoihinsa että julkisoikeudellisena yhteisönä valtion positiiviseen lakiin. Tästä seuraa, että jotkin tilanteet saattavat aiheuttaa sille ristiriitaa, koska positiivisen lain luonteeseen kuuluu, että se on muuttuvampi kuin kirkon yliposiitiivinen arvoperusta.⁹ Lainsäädöllisesti evankelis-luterilaisen kirkon suhteen alettiin ottaa talouden säädökset huomioon vuoden 1993 lakiuudistuksen yhteydessä. Evankelis-luterilaisella kirkolla on perustuslain nojalla verotusoikeus ja oikeus yhteisöveroon, Suomen ortodoksisen kirkon oikeus yhteisöveroon sen sijaan perustuu uskonnonvapauslakiin.¹⁰

Verontilityslaki 5§:ää (1998/532) noudattaen ja valtionvarainministeriön päätöksen perusteella yhteisöveron jakoa säännöstellään. Jako-osuudet voivat vuosittainkin muuttua¹¹. Tosin Suomen ortodoksisen kirkon suhteen yhteisöverosuus muuttumaton, 0,8 %. Valtionvarainministeriö tekee päätöksensä kuultuaan

---

⁶ Yliposiitiivisella arvopohjalla tarkoitetaan Raamattua, josta kirkon tunnustus nousee. ”Kirkon tunnustusta on pidettävä kirkon omana selityksenä sille, miten kirkko ymmärtää itsensä jaoppinsa.” Katso enemmän Leino 2003, 99-100.

⁷ Kirkkojärjestys 1993. Katsottu 5.12.2017.

⁸ Yliposiitiivinen arvopohja voidaan kuitenkin haluttaessa huomioida positiivista lakia säädettäessä.

⁹ Leino 2003, 31–32, 110–113, 116–117, 119, 327–328.

¹⁰ Katso Ensio, 2009, 143, 144.

¹¹ Tämä tutkimusajankohtanani.

veronsaajia. Vuonna 2009 valtionvarainministeriö käytti ennakkolaskelmiin edellisvuoden ja tulevan vuoden keskiarvoa. Ension mukaan yhteisön verotettavan tulo jaolle valtion, kuntien ja seurakuntien kesken luotiin vuosina 1991 ja 1992.¹²

Alla evankelis-luterilaisen kirkon yhteisövero-osuudet sekä verotulot vuosina 2003–2013:

Vuosi	Ev.lut. kirkon yhteisövero-osuus %:na	Kirkollis-vero	Yhteisövero	Verotulot yhteensä (summat miljoonissa)
2003	1,7	714	86	800
2004	1,8	717	96	813
2005	1,94	729	102	831
2006	1,94	763	109	872
2007	1,75	805	118	923
2008	1,75	852	122	974
2009	2,55	858	95	954
2010	2,55	842	112	954
2011	2,55	857	133	990
2012	1,86	862	98	962
2013	2,35	916,8	104,8	1 021,6

Taulukko 1. Evankelis-luterilaisen kirkon yhteisövero-osuudet ja verotulot.¹³

Kirkon yhteisövero-osuutta perustellessa on vedottu kirkon yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen. Näihin katsotaan kuuluvan koko maan hautaamistoimien, vanhojen kirkon kirjojen sekä väestörekisteriin liittyvien tehtävien hoitaminen sekä kirkon hallussa olevien kulttuurihistoriallisesta merkittävien kohteiden kunnossapito.¹⁴

Hautustoimi perustuu hautaustoimilain 2 luvun 3§:ään:

Evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien tai seurakuntayhtymien tulee ylläpitää yleisiä hautausmaita. Hautausmaa voi olla useamman seurakunnan tai seurakuntayhtymän yhteinen.

¹² Ensio 2009, 152-154; Verontilityslaki 1998. Katsottu 5.12.2017.

¹³ Kirkon tilastollinen vuosikirja 2012, 196. Katsottu 5.12.2017; Kirkon tilastollinen vuosikirja 2013, 167, 208. Katsottu 16.4.2018; Seurakuntien taloustietoja. Katsottu 5.12.2017. Kirkon yhteisövero-osuudet löytyvät jokaisesta vuosikirjasta erikseen. Katso kohta Kirkon talous / Verotulot.

¹⁴ Opetusministeriö 2005, 13.

Hautaustoimien on luettu kuuluvan seurakuntien vastuulle jo 1100- ja 1200-luvun taitteesta lähtien. Hallinnollisesta ja kirkollisesta perinteestä johtuen on seurakunnilla ollut hallitseva asema tässä toimessa. Keskiaikaisissa maakuntalakien kirkkokaarista ja vuoden 1571 kirkkojärjestyksessä hautausmaiden perustaminen ja hoitaminen katsottiin seurakunnan jäsenille kuuluvaksi, vaikkakin hautausmaihin katsottiin voivan haudata myös muita kuin vain luterilaisen seurakunnan jäseniä. Virallisen aseman kaikkia palvelevina yleisinä hautausmaina seurakuntien hautausmaat saivat vuoden 1923 uskonnonvapauslaissa. Sen mukaan vailla muuta hautasijaa oleva tuli voida haudata evankelisluterilaisen kirkon hautausmaahan.¹⁵ Vanhassa uskonnonvapauslaissa ei ollut linjausta kirkkoon kuulumattomien hautamaksujen määrätymisperiaatteista, vaan paikallisseurakunnat saivat itse määrätä niistä. Vuonna 2003 voimaan astuneen uuden uskonnonvapauslain mukaan nykyisin maksuperusteiden tulee olla samat kaikille kyseisen kunnan asukkaille. Kuitenkin kunnan ulkopuolisilta voidaan pyytää, enintään palvelusta aiheutuneiden verran, suurempi maksu. Seurakunnalla on myös oikeus periä maksu kirkkoon kuulumattomalta siunauskappelin käytöstä. Hautausmaksuista vapautuksen, osittain tai kokonaan, voivat saada rintamaveteraanit puolisoineen, jos seurakunnat niin haluavat päättää. Vuodesta 2007 lähtien on hautasijan voinut saada myös tunnustuksettomalta hauta-alueelta.¹⁶

Hautasija on pyynnöstä osoitettava erilliseltä tunnustuksettomalta hauta-alueelta, joka ei saa sijaita kohtuuttoman kaukana seurakunnan tai seurakuntayhtymän alueesta. Tunnustukseton hauta-alue on erillinen hautausmaa tai muusta hautausmaasta selvästi erottuvalla tavalla rajattu hautausmaan osa.¹⁷

Vuoden 2003 hautaustoimilain kustannusten mukaan rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta, muu rekisteröity yhteisö tai säätiö voi aluehallintoviraston luvalla nykyisin perustaa hautausmaan. Samoin ortodoksisen kirkkokunnan seurakunta, kuntayhtymä, kunta ja valtio voivat ylläpitää hautausmaita. Vuoden 2009 tietojen mukaan kuitenkin suurin osa, noin 97 prosenttia, vainajista haudataan seurakunnan jäsenien joukkoon.¹⁸ Evankelisluterilaisen kirkon hautaustoimen kustannukset vuosina 1999–2013 ovat luettavissa alla olevasta taulukosta. Vuonna 2009 evankelisluterilaisella kirkolla oli hautaustoimen maksutuottoja 13 733 000 euroa, muita

---

¹⁵ Hautaustoimilaki. Katsottu 7.12.2017; Opetusministeriö 1997, 14, 39.

¹⁶ Hautaustoimilaki. Katsottu 7.12.2017; Kirkon tilastollinen vuosikirja 2009. Katsottu 7.12.2017; Opetusministeriö 1997, 14; Valtionvarainministeriö 2013, 4, 5. Katsottu 8.7.2017.

¹⁷ Hautaustoimilaki, 5§. Katsottu 7.12.2017.

¹⁸ Hautaustoimilaki. Katsottu 7.12.2017; Opetusministeriö 1997, 46.

tuottoja 3 368 000 euroa ja toimintakuluihin oli mennyt 81 107 000 euroa. Poistot, pääoman sisäiset korot ja sisäiset erät huomioituna hautaustoimen työalakatte oli jäänyt tappiolliseksi 106 504 000 euroa.

Vuosi	Maksutuotot	Muut tuotot	Toimintakulut yhteensä	Poistot ja pääoman sisäiset korot	Sisäiset erät ¹⁹	Työalakatte ²⁰ yhteensä
1999	8433	3044	- 51 667	-	-	- 40190
2000	8647	2911	- 53920	-	-	- 42362
2001	8828	3182	- 58169	-	-	- 46159
2002	9511	3469	- 61917	-	-	- 48937
2003	9470	3676	- 62301	- 3516	- 501	- 53173
2004	10070	4173	- 66958	- 11274	- 13671	- 77661
2005	10342	4107	-68072	- 13542	- 16077	- 83260
2006	10687	4138	- 69438	- 16626	- 15750	- 86989
2007	11761	3737	- 74301	- 19100	- 23682	- 101584
2008	13012	3511	- 77989	- 17134	- 25737	- 104337
2009	13733	3368	- 81107	- 16036	- 26453	- 106504
2010	14 345	3 617	-83 907	-17 187	-26 119	-109 251
2011	15 500	2 166	-85 825	-18 714	-27 244	-114 117
2012	17 243	2 075	-87 653	-17 357	-26 823	-112 514
2013	19 735	951	-83 231	-16 854	-27 351	-106 751

Taulukko 2. Hautaustoimen kustannukset vuosina 1999–2013. Summat ilmaistuna 1000 euroissa.²¹

Hautausmaihin liittyvää keskustelua on käyty useampaan kertaan. Arvioidessaan hautaustoimia, laajennetun piispainkokouksen pyynnöstä asetettu komitea, arvioi hautausmaiden ylläpitotoiminnan pysyvän edelleen evankelisluterilaisella kirkolla, eikä siirtyisi kunnille, lukuun ottamatta tapausta, jossa seurakuntien olisi luovuttava toimesta taloudellisista syistä. Vaikkakin hautaustoimi hautausmaiden perustamisen ja vainajien hautaamisen suhteen voisi kuulua terveydenhoidon

¹⁹ ”Sisäisillä erillä tarkoitetaan hautaustoimen osuutta seurakunnan kiinteistö- ja hallintokuluista sekä muista mahdollisista sisäisistä palveluista. Vuodesta 2007 lähtien seurakunnat ovat jakaneet seurakunnallisen toiminnan ja hautaustoimen kesken hallintokuluina myös keskusrahasto- ja verotuskulut aiheuttamisperiaatteen mukaan.” Kirkon tilastollinen vuosikirja 2009. Katsottu 7.12.2017.

²⁰ ”Työalakatteella tarkoitetaan tilivuodelle jaksotettujen toiminta- ja pääomakulujen ja -tuottojen erotusta. Vajaa 10 prosenttia seurakunnista toteutti kustannusten kohdentamisen tehtäväalueille ensimmäistä kertaa vuonna 2003 ja valtaosa seurakunnista vuodesta 2004 alkaen.” Kirkon tilastollinen vuosikirja 2009. Katsottu 7.12.2017.

²¹ Kirkon tilastollinen vuosikirja 2009, 226. Katsottu 7.12.2017; Kirkon tilastollinen vuosikirja 2012, 218. Katsottu 7.12.2017; Kirkon tilastollinen vuosikirja 2013, 219.

alaan, niin myös uskonnolliset ja pois menneen kunnioittamiseen liittyvät tekijät oli huomioitava. Komitea perusteli päätöstään seurakuntien hautausmaiden perustamiseen ja ylläpitoon liittyvällä perinteellä ja kristillisen siunauskäytännön yleisyydellä. Myös hautausmaiden sijainti kirkkomaalla huomioitiin yhtenä perusteluna.²² 1970-luvulla tehdyssä Kirkko ja valtio – komitean selvityksessä kuntien halusta hautausmaavastuuseen silloiset kolme kunnallista keskusjärjestöä vastasivat kysytyyn kielteisesti muun muassa hautaustoimituksen uskonnollisen luonteen sekä perinteisen kunnan ja seurakunnan tehtäväjaon takia. He myös korostivat evankelisluterilaisen kirkon velvollisuuksia, jotka seuraavat kirkollisvero-oikeudesta. Koska hautausmaiden perustaminen ja ylläpito kuuluvat yhteiskunnallisiin tehtäviin, niin myös uskonnonvapaus oli komitean mukaan huomioitava, niin että evankelisluterilaisen kirkon hautausmaiden oli edelleen oltava myös yleisiä hautausmaita. Ei-luterilaiseen kirkkoon kuuluvien hautausmaksut tuli pitää realistisina suhteessa perustamis- ja ylläpitokustannuksiin, joista seurakunnat itse vastasivat. Komitean mukaan kuitenkin kunnat voisivat periaatteessa olla mukana hautausmaiden perustamiseen liittyvissä järjestelyissä. Kunta ja seurakunta voisivat myös sopia hautausmaiden perustamisesta ja ylläpidosta huomioiden kunnan sisäiset erityisolosuhteet, hautausmaalainsäädäntöä tulisi kehittää tämän mahdollistamiseksi.²³ Hautaustoimilaki muuttui vuonna 2003 uskonnonvapauslain muutoksen yhteydessä, jolloin se päätettiin pitää kirkon yhteiskunnallisena tehtävänä, mutta hautausmaksut muutettiin kaikille samansuuruisiksi. Tuota ennen seurakunnat olivat saaneet periä ei-kirkkoon kuuluvilta halutessaan suurempaa maksua. Vuodesta 2003 eteenpäin on evankelisluterilainen kirkko vastannut sekä kirkkoon kuuluvien että kuulumattomien hautauksesta ja heidän on ollut, niin pyydettyäessä, osoitettava paikka tunnustuksettomalta maalta. Valtio tukee kirkon toimea. Uskonnolliset yhdyskunnat ja muut rekisteröidyt yhteisöt ovat saaneet perustaa hautausmaita vuodesta 2009 lähtien.²⁴

Väestökirjanpidon juuret ovat vuoden 1686 kirkkolaissa, jossa papiston velvollisuudeksi annettiin pitää väestöluetteloita. Myös muuttoliikkeet seurakunnasta toiseen kirjattiin muistiin. Seurakunnat olivat kuitenkin jo 1500-luvulta lähtien luetteloineet hoitamiaan kirkollisia toimituksia. Tämän rinnalla papiston

---

²² Opetusministeriö 1997, 49.

²³ Opetusministeriö 1997, 49, 50.

²⁴ Hallituksen esitys hautaustoimilain 2002, 14. Katsottu 1.4.2017; Hautaustoimilaki. Katsottu 7.12.2017; Laki hautaustoimilain muuttamisesta 2009. Katsottu 17.4.2017.

tehtävänä oli pitää henkikirjaa²⁵, jota aluksi pidettiin verotuksen ja sotaväenoton takia, aina vuoteen 1652 saakka, jolloin se siirtyi valtion viranomaisille. Eriuskolaislain tultua voimaan 1889 myös tuon lain nojalla perustettujen seurakuntien johtajat veloitettiin pitämään omistaan luetteloita, jotka vastasivat kirkonkirjojen tietoja. Vuonna 1917 alettiin pitää siviilirekisteriä laillistettuihin uskontokuntiin kuulumattomista. Vuodesta 1971 lähtien väestökirjanpidon on hoitanut valtion viranomaiset muutoin kuin evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon jäsenten osalta, jotka ovat itse huolehtineet omasta väestörekisteristään. Kuitenkin niin, että vuodesta 1984 lähtien kirkon väestörekisteri on ollut väestökirjahallinnon alaisuudessa. Evankelisluterilainen sekä ortodoksinen kirkko pitää siis kirkonkirjaa jäsenistään valtakunnallisen väestöjärjestelmän lisäksi.²⁶ Seurakunnan tehtävänä on välittää saadut henkilötiedot ja niiden muutokset eteenpäin, joka suoraan konekielisesti tai lomakkeella maistraatin kautta. Väestökirjanpidon siirrosta valtiolle keskusteltiin eri yhteyksissä useampia kertoja. Vuonna 1997 väestökirjanpitoasian neuvottelukunta ehdotti lainsäädäntöä muutettavaksi niin, että väestökirjanpito olisi sekä organisaatioltaan että menetelmiltään yhtenäisempi kuin mitä se tuolloin oli. Seurakunnat eivät toimittaisi enää kirjanpitoon liittyviä viranomaistehtäviä. Nykyään väestörekisterikeskus yhdessä maistraatin kanssa ylläpitää väestörekisteriä. Myös ortodoksisella kirkolla on väestökirjanpidollinen keskusrekisteri, jolla on väestökirjanpidollisia viranomaistehtäviä.²⁷

Kirkolliset rakennukset muodostavat merkittävän osan Suomen koko kansallisesta rakennusperinteestä. Ne ovat samalla myös suomalaisen rakennustaitteen parhaimmistoa. Suomessa on 80 keskiaikaista rakennusta, joista vain kolme on muuta kuin kirkkoja. Kaiken kaikkiaan evankelis-luterilaisella kirkolla on yli 800 kirkkoa, joista 550 on rakennettu ennen vuotta 1917 ja katsotaan suojelunalaiseksi.²⁸ Seurakunnilla on sekä taloudellinen että toimenpidevastuu kirkoista. Heidän on hoidettava niitä kirkkolain 14 luvun säännösten perusteella niin, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo säilyy. Perinnesyistä kirkkoja on ylläpidettävä,

---

²⁵ Alun pitäen pidettiin väestöluetteloita. Vuodesta 1634 lähtien puhuttiin henkikirjoista erityisen veron, henkirahan, takia.

²⁶ Opetusministeriö 1997, 15–17; Väestörekisterikeskus. Katsottu 7.12.2017.

²⁷ Opetusministeriö 1997, 88–91; Valtionvarainministeriö 2013, 7, 11. Katsottu 8.7.2017.

²⁸ Kirkkojen suojelu. Katsottu 5.12.2017; Miten määritellään kirkollinen rakennus? Katsottu 5.12.2016.

vaikka seurakunta itse ei niitä kokonaan tai ollenkaan tilallisesti tarvitsisi. Lisäksi kirkolla on hallussaan useita satoja keskiaikaisia veistoksia.

Keskiaikaiset veistokset muodostavat erään Suomen merkittävimmistä kansallisarteista. Valtakunnan suurten päälینnojen lisäksi ne ovat lähes ainoa säilynyt konkreettinen yhdyside keskiajan suomalaisten elämään. Veistosten avulla on mahdollista saada käsitys jopa 700 vuotta sitten eläneiden suomalaisten ajatusmaailmasta ja uskomuksista sekä siitä, mihin suuntaan suomalaisten kulttuurikontaktit ovat suuntautuneet eri vuosisatoina. Kaiken kaikkiaan luterilaisen kirkon hallussa ja hoidossa on merkittävä osa Suomen vanhinta kansallisomaisuutta. Veistosten lisäksi seurakunnilla on hallussa suuri määrä maan vanhimmista säilyneistä teksteistä ja luterilaisesta kirkollisesta esineistöstä.²⁹

Evangelisluterilainen kirkko on saanut entistämisavustuksia, lähinnä autiokirkoille, museovirastolta. Myös ortodoksisella kirkolla on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia, noin kymmenen, ja esineistöä, joista sakraaliesineistö ja ikonit ovat kansallisomaisuutta.³⁰

2.2. Eduskuntapuolueet

Suomen eduskunnassa on tällä hetkellä kahdeksan vaikuttavaa puoluetta Kansallinen Kokoomus (KOK), Keskustapuolue (Keskusta), Kristillisdemokraatit (KD), Perussuomalaiset (PS), Ruotsalaisen kansanpuolue (RKP), Suomen Sosialidemokraatit (SDP), Vasemmistoliitto (Vasemmisto) sekä Vihreä liitto (Vihreät)³¹. Oikeistoon lukeutuvat Kokoomus, Kristillisdemokraatit ja Ruotsalainen Kansanpuolue, vasemmistoon Sosiaalidemokraatit, Vasemmistoliitto ja Vihreä liitto. Poliittiseen keskustaan jäävät Keskustapuolue ja Perussuomalaiset.

Kansallinen Kokoomus on Suomessa nykyisin toimivista puolueista kolmanneksi vanhin, sillä on 34 000 jäsentä³² ja kansanedustajia 38. Kokoomus perustettiin vuonna 1918 perustanaan ajatukset suomalaisuusliikkeestä³³ ja sosiaalireformismista.³⁴ Omien sanojensa mukaan se on arvopuolue, uudistaja, perusturvan ja oppimisen puolustaja sekä perinteiden säilyttäjä.³⁵ *Suomen Kristillisdemokraatit* olivat alun perin Suomen Kristillinen Liitto (SKL), joka perustettiin vuonna 1958.

²⁹ Kirkkolaki 14 säännös; Opetusministeriö 1997, 53.

³⁰ Valtionvarainministeriö 2013, 11, 22. Katsottu 8.7.2017; Opetusministeriö 1997, 50–54.

³¹ Paloheimo, Raunio, 2008, 17. Käytän tutkielmassani myös puolueiden lyhennettyjä nimiä, jotka näkyvät suluissa.

³² Kaikkien puolueiden jäsenmäärät laskettuna vuonna 2016. Jäsenmäärät. Katsottu 5.12.2017.

³³ Suomalaisuus liike kannatti kansakunnan sivistyksellistä sekä kansallista itsenäisyyttä.

³⁴ Sosiaalireformismi ajoi yhteiskunnallisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia parannuksia. Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; Kokoomuksen historia. Katsottu 15.4.2018.

³⁵ Kokoomus periaateohjelma 2006. Katsottu 1.7.2016.

Suomen Kristillisen Liiton perustaminen liittyi muun muassa haluun säilyttää kansanvalta puoluediktatuurin valtapyyteistä eroissa sekä kristillisen aate- ja arvomaailman säilyttämiseen.³⁶ Se pyrkimys on korostaa kristillisten arvojen merkitystä yhteiskunnallisessa elämässä, yhteisvastuuta sekä perinteistä ydinperhemallia.³⁷ Suomen Kristillisdemokraateilla on tällä hetkellä viisi kansanedustajaa ja noin 8000 jäsentä. Edellisten lisäksi oikeistoon lukeutuu myös *Ruotsalainen Kansanpuolue*, joka Kasnäsin manifestin³⁸ mukaan on kulttuuri- ja liberaali puolue. Se perustettiin vuonna 1906 ja silloin, kuten nykyäänkin, sen identiteetti perustuu ruotsinkielisten suomalaisten etujen esillä pitämiseen. Eduskunnassa Ruotsalaisella Kansanpuolueella on kymmenen edustajaa ja 19 000 jäsentä.³⁹

Poliittiseen keskustaan kuuluva *Keskusta* syntyi vuonna 1906 vaihtoehdoksi kapitalismille ja sosialismille ajamaan eteenpäin ihmisyyttä, toteuttamaan kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä ja taistelemaan tasa-arvon puolesta. Sen tausta-ajatuksina ovat kansallinen herääminen, talonpoikaisuudet, kristilliset arvot ja sivistysaate.⁴⁰ Tällä hetkellä Keskustalla on 49 kansanedustajaa ja 112 000 jäsentä. Se kuvaa itseään arvopuolueeksi, jonka aatetta ja arvoja kuvastavat vastuullinen vapaus ja suomalaisten tarpeista käsin lähteminen.⁴¹

Perussuomalainen puolue, joka myös kuuluu keskustaan, on syntynyt vuonna 1995 Suomen Maaseudun Puolueen (SPP) ajatusten perustalle muun muassa ottamaan huomioon kaikki kansalaiset tasavertaisina. Suomen Maaseudun Puolue oli ollut Suomen Pientalonpoikien Puolue, perustettu 1958. Se pyrkimys on korostaa kristillisten arvojen merkitystä yhteiskunnallisessa elämässä, yhteisvastuuta sekä perinteistä ydinperhemallia.⁴² Suomen Kristillisdemokraateilla on tällä hetkellä viisi kansanedustajaa ja noin 8000 jäsentä. Heidän omien sanojensa mukaan he ovat kansallismielinen ja kristillissosiaalinen puolue, joka haluaa vaikuttaa kansanvallan asialla puolesta ja on suomalaisen kansan asialla. Myös Paloheimon

---

³⁶ Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; KD:n historia. Katsottu 15.4.2018; KD:n historiikki. Katsottu 16.8.2018.

³⁷ Paloheimo, Raunio, 2008, 19, 49.

³⁸ Ruotsalaisen Kansanpuolueen uudistamishanke, jonka tarkoituksena on kasvattaa puolueen kannatusta 10 prosenttiin, 2009.

³⁹ Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; Kasnäsin manifesti. Katsottu 15.4.2018; Paloheimo, Raunio, 2008, 13.

⁴⁰ Keskustan periaatteet. Katsottu 21.3.2015; Keskustan periaateohjelma 2006. Katsottu 18.1.2011.

⁴¹ Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; Keskustan arvot, missio, visio. Katsottu 24.3.2014; Keskustan tehtävä. Katsottu 23.3.2015.

⁴² Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; Perussuomalaisten historia. Katsottu 17.3.2011; Paloheimo, Raunio, 2008, 19, 49.

ja Raunion mukaan puolueen identiteetti rakentuu keskusalueiden ja syrjäseutujen sekä poliittisen eliitin ja tavallisen kansan vastakohtien korostamiselle.⁴³

Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue, joka on yksi Suomen kolmesta vasemmistopuolueesta, oli alun perin Suomen Työväenpuolue, joka perustettiin vuonna 1899. Nimensä Suomen Sosiaalidemokraattiseksi Puolueeksi se muutti vuonna 1903 tehden samassa kokouksessa myös ensimmäisen periaateohjelmansa, Forssan ohjelman.⁴⁴ Suomen Sosiaalidemokraateilla on 35 kansanedustajaa, 40 000 jäsentä ja se luetaan maltilliseen vasemmistoon. Omien sanojensa mukaan heidän perusarvojaan ovat vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus.⁴⁵

Vasemmistoliitto on vapaamielinen kansalaisliike, jonka juuret ovat työväenliikkeen tasa-arvo ja vapauskamppeiluissa. Sen aate samaistuu sosialistiseen aateperinteeseen⁴⁶. Vasemmistoliitto perustettiin vuonna 1990 Ranskan vallankumouksen hengessä⁴⁷ perustajinaan Suomen kansan demokraattinen liitto (SKDL), Suomen kommunistinen puolue (SKP) ja Suomen naisten demokraattinen liitto (SNDL).⁴⁸ Vasemmistoliitolla on 12 kansanedustajaa ja jäseniä 10 000.⁴⁹

Vihreän liiton alku on yhteydessä 1980-luvun alun vihreään liikehdintään, jossa vihreät näkivät tärkeiksi tasa-arvokysymykset, pohjoismaisen hyvinvointivaltion ja ympäristöasiat. Paloheimon ja Raunion mukaan Vihreät haluavat korostaa ja heidän identiteettinsä nousee luonnonsuojelun ja kestävä kehityksen esillä pitämisestä.⁵⁰ Heidän omien sanojensa mukaan heidän arvonsa ovat vastuu, vapaus ja välittäminen. Vihreä liitto rekisteröitiin puolueeksi 1988 vuonna 1987 tapahtuneen perustamisen jälkeen. Se on edelleen mukana vihreässä liikehdinnässä. Vihreällä liitolla on 15 kansanedustajaa ja 8 000 jäsentä.⁵¹

---

⁴³ Perussuomalaiset arvot. Katsottu 31.3.2014; Paloheimo, Raunio, 208, 19, 53.

⁴⁴ SDP:n historia. Katsottu 16.3.2018.

⁴⁵ Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; SDP:n arvot. Katsottu 16.3.2018.

⁴⁶ Sosialismilla tässä tarkoitetaan tiettyjen yhteisöllisten arvojen, kuten tasa-arvon ja julkisen sektorin laajan vastuun, korostamista, näin myös Vasemmistoliitolla. Paloheimo, Raunio, 2008, 20.

⁴⁷ Vuotta ennen Huhtikuun julistusta oli pidetty Vasemmistofoorumi, jota oli innoittanut Ranskan vallankumousaate ”vapaus, veljeys ja tasa-arvo”.

⁴⁸ Vasemmistoliiton historia. Katsottu 28.3.2015; Vasemmistoliiton periaateohjelma 2007. Katsottu 28.3.2015.

⁴⁹ Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017.

⁵⁰ Vihreiden historia. Katsottu 17.3. Vasemmistoliiton periaateohjelma 2007. Katsottu 28.3.2015.

⁵⁰ Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017. 2014; Paloheimo, Raunio, 2008, 20.

⁵¹ Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; Vihreiden arvot. Katsottu 31.3.2014; Vihreiden historia. Katsottu 17.3.2014.

Puolue	Istuvia kansanedustajia	Jäsenmäärä
Kansallinen Kokoomus	38	34 000
Keskusta	49	112 000
Perussuomalainen Puolue	17	9 500
Ruotsalainen Kansanpuolue	10	19 000
Suomen Kristillisdemokraatit	5	8 000
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	35	40 000
Vasemmistoliitto	12	10 000
Vihreä Liitto	15	8 000

Taulukko 3. Puolueiden kansanedustajat ja jäsenmäärät 2016.⁵²

Arend Lijphartin mukaan ristiriitaulottuvuudet ovat yksi poliittisten puolueiden identiteetin perusta. Puolueiden identiteetti ja itseymmärrys määrittävät myös heidän suhtautumistaan asioihin, kuten kirkon ja valtion suhteeseen sekä verotuskysymyksiin. Nämä ulottuvuudet ovat jaettavissa seitsemän eri kategoriaan:

- 1.) sosioekonominen ulottuvuus
- 2.) uskonnollinen ulottuvuus
- 3.) kulttuuri-etninen ulottuvuus
- 4.) keskusta-periferia ulottuvuus
- 5.) hallitsemistapaan kohdistuva ulottuvuus
- 6.) ulkopoliittikkaan kohdistuva ulottuvuus
- 7.) materialistiset vastaan postmaterialistiset arvot

Sosioekonominen ulottuvuus jakaa puolueet oikeisto-vasemmisto akselilla. Tähän kuuluvat käsitykset talousjärjestelmän toimintaperiaatteista, siitä, miten tulot tulisi uudelleen jakaa, kenen tulisi omistaa tuotantovälineet ja miten taloudellista toimintaa tulisi säädellä. Lisäksi myös käsitys julkisten palvelujen tarpeesta

⁵² Kansanedustajat. Katsottu 5.12.2017; Jäsenmäärät. Katsottu 5.12.2017.

kuuluu tähän sosioekonomisen ulottuvuuden piiriin. Oikeistoon sijoittuvien puolueet kannattavat yrittäjyyttä ja vapaata markkinataloutta vasemmistoa enemmän. Vasemmisto puolueet näkevät valtiolla olevan suuremman roolin tulojen uudelleen jakajana ja niin palveluiden kuin taloudellisen toiminnan säätelijänä yleensäkin. Nykyisten puolueiden istumajärjestyksessä näkyy puolueiden käsitys sijoittumisestaan oikeisto-vasemmisto – akselilla.

VAS – SDP – VIHR – PS – KESK – KD – KOK – RKP⁵³

Toinen kategoria liittyy puolueiden jakolinjaan perinteisten moraaliarvojen ja yhtenäiskulttuurin vastaan moniarvoisuuden suhteen. Ainoa puolue, joka nimensä perusteella voidaan katsoa uskonnolliseksi, on Kristillisdemokraatit. Kuitenkin sen uskonnolliset juuret ovat toisen maailmansodan jälkeen pikkuhiljaa jääneet taka-alalle ja näkyvät nykyisin voimakkaana sosiaalisen vastuun korostamisena. Paloheimon ja Raunion tekemän periaateohjelman sisällönanalyysin mukaan Kristillisdemokraateilla oli viidesosa kristillisiä arvoja, kuten perheen ja avioliiton tärkeyttä korostavia. Vihreällä Liitolla sen sijaan oli vähiten. Monikulttuurisuutta tukevia oli eniten RKP:llä ja Vihreällä Liitolla.⁵⁴

Kaksi muuta tutkimukseni kannalta mielenkiintoista kategoriaa ovat numerot neljä ja seitsemän. Paloheimon ja Raunion mukaan Keskustan ja Vasemmistoliiton kannatuksen suurimmat joukot sijaitsevat pohjoisessa ja SDP:n, Kokoomuksen ja Vihreän liiton taas etelässä. RKP:n kannatus on keskittynyt ruotsinkielisille alueille ja Kristillisdemokraattien sekä Perussuomalaisten on jakaantunut alueellisesti tasaisesti ympäriinsä⁵⁵. Nähtäväksi jää, vaikuttaako tutkimukseni tulosten perusteella esimerkiksi Keskustan, näkemyksiin se, että he mielellään ajavat vähemmän asutettujen seutujen etua. Olisiko niin sanottujen syrjäseudulla asuvien kannalta hyvä, että yhteisövero kerättäisiin ja jaettaisiin, kuten se tämän tutkimusajan kohdan alussa on jaettu. Oletetaanhan yleisesti, siellä asuvat ovat usein uskonnollisempia tai traditionalisempia kuin pääkaupunkiseudulla asuvat ja olisi hyvä, että elämä säilyisi myös näin maaseudulla ja syrjäisimmälläkin alueille. Yhteisöveron poisto ja yhteiskunnallisten tehtävien siirto pois kirkoilta saattaisi ja varmasti

---

⁵³ Lijphart, 1984, 127-143; Paloheimo, Raunio, 2008, 12, 38.

⁵⁴ Lijphart 1984, 132-135; Paloheimo, Raunio, 2008, 12, 13, 49, 50.

⁵⁵ Paloheimo, Raunio, 2008, 44.

lakkauttaisi monilta paikkakunnilta kirkkoja. Ja taas toisaalta, kannattaisiko esimerkiksi Kokoomuksen ajaa yhteisveron poistoa yrittäjien tähden?

Seitsemäs kategoria liittyy puolestaan materialistisiin ja postmaterialistisiin arvoihin. Ronald Inglehartin mukaan demokraattisissa yhteiskunnissa on tapahtunut hiljaista arvojen vallankumousta. Toisin sanoen elintasonnousu vaikuttaa, että postmodernit arvot, kuten ekologisuus, nousee arvostuslistalla materialististen ja aineellisten arvojen sijaan.⁵⁶ Nähtäväksi jää, onko tällä vaikutusta puolueiden suhtautumiseen.

Pohjoismaisissa keskusteluissa puolueet ovat ryhmä ja arvoidentiteeteiltä jaettu luokkapuolueisiin, jotka ajavat väestöryhmän etuja sekä aatepuolueisiin, jotka pyrkivät enemmän arvojen ja aatteiden edistämisen kautta vaikuttamaan. Vasemmistoliitto, Keskusta ja SDP lukeutuvat juuriltaan ensimmäiseen. Vasemmistoliitto ajaa työväestön, Keskusta maanviljelijöiden sekä SDP myös työväestön etuja. Kristillisdemokraatit ja Vihreät ovat selkeimmin aatepuolueita. Liberaalit ja konservatiiviset puolueet pitävät itseään aatepuolueina, mutta heidän kannattajistaan moni on muun muassa toimihenkilöitä ja yrittäjiä. Tästä esimerkkinä on Kokoomus. Myös Perussuomalaiset ja RKP mahtuvat edellä mainittuun ”väliryhmään”:

Aatepuolueet	Näiden välissä olevat	Luokkapuolueet
Kristillisdemokraatit	Kokoomus	Keskusta
Vihreät	Perussuomalaiset	SDP
	RKP	Vasemmistoliitto

Taulukko 4. Aate ja luokkapuolueet.

Kuitenkin kaiken kaikkiaan Paloheimon ja Raunion mukaan puolueet pyrkivät identifioitumaan tiettyihin arvoihin entistä enemmän, samalla kuin heidän joihinkin tiettyihin taloudellisiin ryhmiin samaistuminen lausunnoissaan ja ohjelmissaan on vähentynyt.⁵⁷

Yleisesti ottaen liberaalit puolueet ovat konservatiiveja myönteisempiä yhteiskunnan eriarvoisille järjestelmille. Sosiaalidemokraatit puolestaan näkevät tasa-arvo kysymykset etujen ja oikeuksien jakaantumiskysymyksenä. Tasa-

⁵⁶ Ajattelu perustuu Abraham Maslow'n esittämään tarvehierarkia-malliin. Inglehart 1977; Paloheimo, Raunio, 2008, 14, 15.

⁵⁷ Paloheimon ja Raunion analyysi avaa ryhmäidentiteettejä paljon monisäikeisemmin kuin tässä on mainittu. Halutessasi katso tarkemmin Paloheimo, Raunio, 2008, 27, 32–36, 56.

arvo, luokkaerojen tasoittamis- tai poistamis-, syrjinnän poistamis- ja etujen oikeidenmukaisen jakamiskysymysten suhteen puolueet jakaantuivat vuoden 2007 periaateohjelmissaan niin, että SDP, Vasemmistoliitto, Vihreät ja Perussuomalaiset kannattivat kyseisiä eniten, 15 %:n luokkaa. Kokoomuksen ja Keskustan kannatus kyseisten asioiden suhteen oli noin 10 % ja Kristillisdemokraateilla ja RKP:llä 4 %.⁵⁸

2.3. Modernisaatio yhteiskunnassa ja kirkon asemassa

Peilaan tutkimustani modernisaation kautta. Modernisaation kanssa limittäinen ilmiö on sekularisaatio. Grace Davien mukaan sekularisaatio oli välttämätön osa modernisaatiota.⁵⁹ Sekularisaatio syntyi eurooppalaisessa viitekehyksessä. Tutkijat huomasivat muutoksen uskonnollisuudessa, kun Euroopan poliittinen ja taloudellinen elämä kehittyi. Uskonnolliset pyrkimykset pysyivät yhteiskunnassa, vaikka uskonnon yhteiskunnallinen merkitys väheni ja uskonto privatisoitui. Toisen maailman sodan jälkeen yhteiskunnan teollistuminen vaikutti yksilöihin, organisaatioihin ja niiden muotoon samoin kuin instituutioihin. Yksilön tasolla tämä tarkoitti muun muassa käyttäytymisen ja järjestäytymisen muutoksia. Uskonnollisuudesta tuli yksityisempää ja kirkkoja ei enää välttämättä tarvittu samalla tavalla pitämään yllä uskonnollisuutta. Toisaalta tämä saattoi tarkoittaa myös uskonnon merkityksen vähenemistä yksilön elämässä. Yhteiskunnan tasolla uskonnon yhteiskunnallinen merkitys väheni tai muutti muotoaan. Uskonnollisilla instituutioilla ei ollut enää samanlaista vaikutusvaltaa yhteiskunnan päätöksentekoon kuin aiemmin. Kirkon vaikutusvalta muutti tällöin muotoaan.⁶⁰

Uskonnollisuuden väheneminen ei kuitenkaan ollut itsestään selvyys kaikkien mielestä: Jose Casanova näki yksilön uskonnollisuuden vain muuttuvan monimuotoisemmaksi. Uskonnollisuuden suhteen tämä tarkoitti hänen mukaansa siirtymistä traditionaalisista arvoista kohti moniarvoista yhteiskuntaa ja ajattelua.⁶¹ Moniarvoisuus, pluralismi, on juuri se, mikä on ominaista niin sekularisaatiolla kuin modernisaatiollekin. Peter Bergeriä mukaan moniarvoisuus muuttaa ihmisten ajattelua: sitä, mitä ennen pidettiin niin sanotusti itsestään selvyytinä, ei enää ole

---

⁵⁸ Paloheimo, Raunio, 2008, 30–31.

⁵⁹ Davie, 2013, 53.

⁶⁰ Davie, 2013, 47-49.

⁶¹ Casanova 1994, 212.

sitä. Se saa ihmiset kyseenalaistamaan asioita kyseenalaistamalla tradition itsensänselvyys aseman.⁶² Karel Dobbelaeren jakoi sekularisaation instituaaliseen, organisaatiolliseen ja yksilöä koskeväksi muutosprosessiksi. Hänen mukaansa kyse oli yhteiskunnan eri osa-alueiden eriytymisestä. Ajattelun individuaalistumisella ja lokeroitumisella on vaikutus yksilöiden näkemyksiin uskonnon ja yhteiskunnan eri sektoreiden eriytymisessä ja lokeroitumisessa. Tämä koskee myös valtion ja kirkon eriytymistä. Ennen ihmiset odottivat apua kirkolta moneen elämän eri osa-alueelle, kuten sairaanhoitoon ja ruokajakeluun. Nyt näitä toimia hoitaa yhteiskunnan eri toimijat. Organisaatiollisella tasolla tämä tarkoittaa, että kirkko ottaa yhteiskunnallista vastuuta "paikaten valtion jättämiä aukkoja".⁶³ Jose Casanova on samaa mieltä yhteiskunnan sektorisoitumisesta.

The differentiation and emancipation of secular spheres from religious institutions and norms remains a modern structures trend.⁶⁴

Edellisiin prosesseihin liittyy läheisesti rationaalistumisen vaikutukset. Tieteen merkityksen kasvaessa ja tieteen tiedon korvatussa uskonnollinen tieto ihmiset muuttavat ajatteluaan. Weber puhui samaa, hänen mukaansa moderni yhteiskunnallinen käsitys perustuu asiantuntijoiden ja rationaalisen lain, ei uskonnon ja traditionaalisen hallinnon varaan. Tällöin uskonnon merkitys yhteiskunnassa vähenee tai muuttaa muotoaan. Samalla uskonnollinen ajattelu ei hallitse yksilöä samalla tavalla kuin ennen. Bergenin mukaan liberaalipolitiikka, varsinkin lännessä viittaa ajattelussaan uskonnon monimuotoisuuteen. Tämä puolestaan yhdessä modernisuuteen liittyvien taipumusten kanssa heikentäessään uskonnon merkitystä saa ihmiset etsimään vastauksia muualta.⁶⁵ Kristinuskon vaikutus on kuitenkin vielä nähtävissä modernissa yhteiskunnassa. Protestanttinen etiikka ja moraalit olivat Norris ja Inglehartin mukaan nähtävissä vielä senkin jälkeen kun heidän tutkimuksessaan protestanttisesta etiikasta poistettiin maan kehittyneisyyden sekä henkilön sosiaalisen taustan vaikutus. Tämä koski kuitenkin lähinnä perus moraalikysymyksiä. Liberaalit asenteet ovat yhteydessä koulutukseen ja tuloihin.⁶⁶ Sekularisaatiolla on myös vaikutusta politiikkaan. Uskonnollisen identiteetin murtuminen, arvojen

---

⁶² Berger, Luckmann 1966, 143.

⁶³ Dobbelaere 2002, 24-26, 157-158; Dobbelaere 2009, 606; Davie, 2013, 49, 50.

⁶⁴ Casanova 1994, 212.

⁶⁵ Bergen 1980, 19, 20; Davie 2000, 56, 58; Morrison 2004, 226-227, 229.

⁶⁶ Norris, Inglehart 2004, 175, 176, 178.

muuttuminen, kommunikaatiotapojen muuttuminen sekä globaali liikkuminen tuovat mukanaan uusia agendoja poliittiselle kentällä, kuten globalisaation ja ympäristön. Samalla se on nostanut esiin uusia puolueita, jotka ajavat kyseisiä asioita ja ovat identiteetiltään, ei uskonnollisia, vaan kansallisia, vihreitä tai muita tärkeäksi kokemiaan asioita ajavia.⁶⁷ Tässä on nähtävissä prosessi, joka on vaikuttanut myös suhtautumisessa kirkkoon ja traditionaalisiin arvoihin. Vaikuttajien ajattelun muuttuessa myös heidän suhtautumisensa kirkon ja uskonnollisten yhdyskuntien asemaan muuttuu. Teollistuminen, rationaalistuminen ja globalisaatio ovat tuoneet mukanaan uusia ajatuksia. Modernisaation vaikutukset ovat olleet vaikuttamassa myös ihmisten ajatteluun ja arvoihin suhteessa kirkon ja valtion välisiin suhteisiin ja yhteisöveroon. Uskonnon merkityksen muuttuminen yksilön elämässä ja ajattelussa saattaa saada hänet vaatimaan muutoksia myös sen paikkaan ja asemaan yhteiskunnallisella tasolla. Kirkon erityisasemaa ja sen oikeuksia ei välttämättä hyväksytä enää sellaisenaan, vaan niiden saatetaan katsoa tekevän vääryyttä muita uskonnollisia tai muita vastaavia ryhmiä kohtaan.

Suomalaisen yhteiskunnan tilaa tällä hetkellä kuvaa Grace Davien kuvaamat modernisaatioon liittyvät piirteet, hän puhuu uskomisesta ilman kuulumista. Ajatuksena on, että moderniin maailmankuvaan kuuluu yksilöiden taipumus uskoa, tai sanoa uskovansa Jumalaan tai muuhun muuten hengellisyyteen, mutta ei kuulua seurakuntaan tai vastaavaan. Modernin yhteiskunnan ja sekularisaation piirteisiin kuuluu myös niin sanottu sijaisuskonto, uskominen ilman kuulumista -käsitteen vastakohta, kuuluminen ilman uskomista, vicarious religion. Termi sopii Davien mukaan hyvin kuvaamaan pohjoismaisia yhteiskuntia, joille on ominaista, että kirkon palveluita käytetään harvakseltaan. Mutta silti ihmiset kokevat sekä uskonnollisen että kansallisen identiteetin kuuluvan osaksi luterilaisuutta ja kristinuskoa, vaikeivat he uskoisikaan kuten luterilaisuus opettaa.⁶⁸ Grace Davie puhuu myös kollektiivisesta muistista. Uskonnollinen kollektiivinen muisti on jaettu yhteinen tieto, historia ja muistikuva jostakin asiasta jossain tietyssä kommuunissa. Toisin sanoen se on yhteinen tietoisuus, tässä tapauksessa kristillisestä uskosta ja perinnöstä. Jotta kollektiivinen muisti pysyy voimassa ja elävänä täytyy tradition pysyä

---

⁶⁷ Morrison 2004, 226–227, 229.

⁶⁸ Davie, 2013, 140-146.

elossa. Davie käyttää myös termiä sijaismuisti, vicarious memory. Siinä hänen mukaansa pieni joukko ihmisiä pitää yllä perinnettä, tapaa ja uskoa suuren joukon puolesta ja heidän hyväksyessään tämän pienemmän joukon tapa.⁶⁹ Tälle suomalaistakin yhteiskuntaa kuvaavalle piirteelle, niin sanotulle toissijaisuskonnollisuudelle, on ominaista, että kirkkoon maksetaan veroja, jotta kulttuurillisesta uskonnosta voidaan pitää huolta. Vain pieni joukko edustaa kuitenkin sitä tosiasiallisesti, mistä luterilaisuus ensisijaisesti puhuu, mutta myös muut hakevat sieltä turvaa silloin kun ovat hädässä. Samoin rakennusten suhteen, vaikka niitä käytetäänkin harvakseltaan, niistä ei haluta luopua.⁷⁰ Tämä kuvaa hyvin Suomen yhteiskunnan tilaa tällä hetkellä ja tutkimukseni taustalla vaikuttavia tekijöitä.

3. Yhteisövero ja uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustus tutkimuksen kohteena

3.1. Kirkon verotuksen historiaa

Pekka Leinon mukaan evankelisluterilainen kirkko tuli tulojensa, oppinsa sekä hallintonsa suhteen valtiosta riippuvaiseksi uskonpuhdistuksen seurauksena. Tuolloin suuri osa maaomaisuudesta siirrettiin valtiolle, samoin verotuloista peruttiin osa ja kirkolliset verot menivät voutien kannettaviksi. Vuonna 1869 kirkkolain säätämisen myötä kirkon ja valtion toimintarajat selkiintyivät ja kirkko sai säilyttää tulo lähteenään kirkollisverotuksen sekä silloisen omaisuutensa. Kirkko sai lisäksi oikeuden toimia kouluissa, armeijassa, sairaaloissa ja vankiloissa. Valtio saattoi yhteiskunnan ylläpitämiä laitoksia varten palkata työntekijöitä. Myös kristillinen avioliiton solmimisen ja kirkollisten pyhäinpäivien vietto taattiin Suomen valtion osalta.⁷¹

Evangelisluterilaisen kirkon kirkkovero on peräisin kirkon keräämistä kymmenyksistä. Keskiajalla kymmenykset maksettiin kirkollisverona, joka oli sidottu maaomaisuuteen ja sen tuottoon. Sekä yksityishenkilöt että yhteisöt olivat osallisia tästä verojen maksamisesta. Myllyt, sahat, vuorikaivokset ja tehtaat maksoivat vuodesta 1762 lähtien niin sanotut papin kymmenykset. Papin kymmenykset

---

⁶⁹ Davie, 2000, 30, 177–180.

⁷⁰ Davie, 2000, 140-144.

⁷¹ Opetusministeriö 1997, 1-4; Leino 2003, 103.

olivat osa papin palkkausta ja niillä kirkkoherra hoiti koko seurakunnan toiminnan. Tähän kuului seurakunnan taloudenhoito sekä pappien palkkojen maksaminen.⁷²

Vuonna 1908 uskonnonvapauskomitea erotti yksityishenkilöiden ja kiinteistöistä maksettavat kirkollisverot lukien kiinteistökyymmenykset julkisoikeudellisiksi veroiksi. Kiinteistökyymmenykset kuuluivat maksettavaksi riippumatta omistajan vakaumuksesta eli siitä, oliko kyseessä fyysinen vai juridinen henkilö. Vuoden 1917 uskonnonvapauskomitea jatkoi samalla linjalla, kiinteistöjen kirkolliset maksut katsottiin kuuluvan kiinteistölle. Komitea olisi lisäksi tahtonut, että ne maksettaisiin valtiolle kirkon sijaan. Muutosta vaativiksi komitea näki kuitenkin vain suoranaisesti uskonnonvapauden turvaamista koskevat kysymykset, johon he yhteisöjen kirkollisverotuksen suhteen katsoivat kuuluvan uskonnollisten yhdyskuntien kirkollisverovelvollisuuden. Näin ollen uskonnolliset yhdyskunnat tulivat uskonnonvapauskomitean mukaan vapauttaa verovelvollisuudesta. Kirkkoon kuulumaton ei siis joutunut maksamaan kirkollisveroa kirkolle, mutta yhteisöt joutuivat maksamaan yhteisöveroa muita uskonnollisia yhdyskuntia lukuun ottamatta. Kirkollisveron tullessa osaksi kunnallisverotusta vuonna 1922 yleinen kirkollisverovelvollisuus säilyi kaikille yhteisöille, jotka maksoivat kunnallisveroa. Myös valtio ja kunnat maksavat yhteisöveroa joko evankelisluterilaiselle tai ortodoksiselle kirkolle.⁷³ Tuloverolain mukaan:

Ansiotulosta suoritetaan veroa valtiolle, kunnalle ja seurakunnalle. Pääomatulosta suoritetaan veroa valtiolle. Kuntien oikeus pääomatulojen verotuksen tuottoon otetaan huomioon jaettaessa verotuloja siten kuin jäljempänä tässä laissa ja veronkantolaissa (11/2018) säädetään.⁷⁴

Yritys- ja yhteisömuotojen ei ole muuttanut tuotantolaitosten maksuvelvollisuutta. Sen sijaan muutos kohteen saajassa tapahtui vuonna 1993, kun yritykset alkoivat maksaa kirkollisveron kirkon sijaan valtiolle, joka sitten antaa kirkolle yhteisöverosta määrätyn osan.⁷⁵ Tuloverolain 1 §:n sanotaan:

Yhteisön ja yhteisömuotojen tulosta suoritetaan veroa valtiolle, kunnalle ja seurakunnalle.⁷⁶

Myös yhteisöveron laskentamalli on muuttunut. Vuonna 1992 siirryttiin äyriperusteisesta verokannaltaan yhtenäiseen verotukseen. Äyriperusteinen verotus saattoi

---

⁷² Opetusministeriö 1997, 6-9.

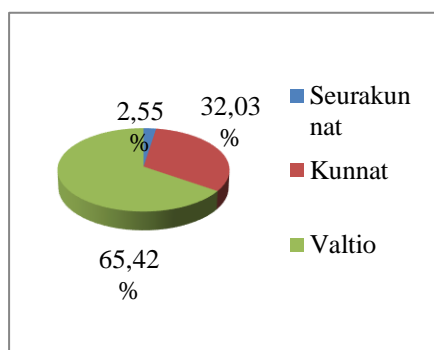
⁷³ Opetusministeriö 1997, 9, 28-29.

⁷⁴ Tuloverolaki 1535/1992, momentti 1. Katsottu 29.3.2018

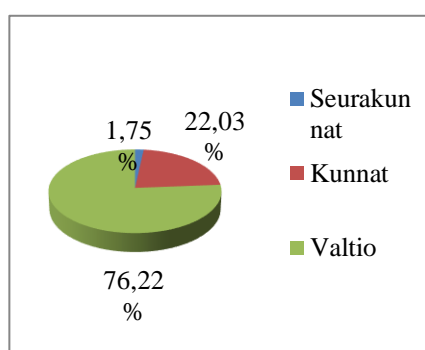
⁷⁵ Valtionvarainministeriö 2013, 19.

⁷⁶ Tuloverolaki. Katsottu 29.3.2018.

vaihdella kunnittain ja seurakunnittain huomattavasti, koska se oli sidottu kunta- ja seurakuntakohtaiseen veroäyriin. Lisäksi jokaisen yhteisön veroäyrit laskettiin erikseen sekä valtionverotuksessa että kunnallisverotuksessa. Kirkollisverotuksen pohjana on tällöin kunnallisverotus. Seurakuntien osuus yhteisöveron tuotosta perustuu veronkantolakiin ja veronkantoasetuksiin ja se lasketaan seurakunnille verotuloksi.⁷⁷ Vuonna 2009–2011 seurakuntien osuus yhteisöveron tulosta oli 2,55 %, kuntien 32,03 % ja valtion 65,42 % (Diagrammi 1). Yhteisöverosuuksia nostettiin kuntien ja seurakuntien osalta väliaikaisesti Suomessa vallinneiden talousvaikeuksien helpottamiseksi. Normaalisti seurakuntien osuus yhteisöverosta on ollut 1,75 %, kuntien 22,03 % ja valtion 76,22 % (Diagrammi 2).⁷⁸

Diagrammi 1. Yhteisövero vuosina 2009-2011

Diagrammi 2. Yhteisöveron jakaantuminen vuosina 2009-2011

Kirkon kokonaistalous koostuu kirkon keskusrahastosta sekä 311 seurakuntataloudesta⁷⁹. Keskusrahasto jakaa yhteisöveron seurakunnille. Ennen yhteisöveron laskemista ja päätöksiä valtion tahon päättävät elimet kuulevat evankelisluterilaisen kirkon edustajia⁸⁰. Suomen ortodoksikirkkoa ei erikseen yhteisöveron jaon suhteen kuulla, koska heidän osuutensa pysyy vuosittain samana.⁸¹

Suomen ortodoksisen kirkon talous perustuu pääosin sen jäsenien kirkollisveroon, josta maksetaan muun muassa kiinteistöjen ylläpito ja papiston sekä kantoreiden palkat. Suomen ortodoksiseen arkkipiispakuntaan kuuluu 21 seurakuntaa ja kaksi luostaria. Kirkkona sen kuuluu autonomisena Konstantinopolin alaisuuteen ja on Suomessa toinen kansallisista kirkoista evankelisluterilaisen kirkon

⁷⁷ Valtionvarainministeriö 2013, 15, 16. Katsottu 8.7.2017.

⁷⁸ Opetusministeriö 1997, 29.

⁷⁹ Tilanne vuonna 2011. Seurakuntatalous. Katsottu 7.12.2017.

⁸⁰ Ensio 2009, 166.

⁸¹ Opetusministeriö 1997, 20.

rinnalla. Sen asema Suomen itsenäistymisen jälkeen määriteltiin Suomen kreikkalaiskatolisesta kirkkokunnasta annetulla säädöksellä. Ennen itsenäistymistä se kuului Moskovan ekumeenisen patriarkaatin alaisuuteen.⁸² Sekä evankelis-luterilainen että ortodoksinen kirkko ovat asemaltaan suhteessa valtioon julkisoikeudellisessa asemassa. Evankelisluterilainen kirkko on ollut vuodesta 1994 asti ollut ortodoksisista kirkkoa itsenäisempi suhteessa valtioon, tuolloin evankelis-luterilaisen kirkkolakia ja -järjestystä uudistettiin. Samankaltaisia uudistuksia haluttiin tehdä myös suhteessa ortodoksisen kirkkoon vuonna 2004, jolloin Opetusministeriö ehdotti kirkkojärjestyksen käyttöönottamista ortodoksiselle kirkolle.⁸³ Uusi laki tuli voimaan 2007. Siihen asti valtio oli kustantanut kirkollishallituksen ja hiippakuntahallituksen menot⁸⁴, tukenut joidenkin kiinteistöjen ylläpitoa ja avustanut joitain kirkkokunnan seurakuntia ja laitoksia. Tämä oli perustunut ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 pykälään. Uudistuksen myötä ortodoksinen kirkko saa ylläpitotukea valtiolta ja vastaa itse niistä.⁸⁵

Yhteisöveron mahdollista muuttamista on puitu julkisesti, muun muassa Kirkko ja Valtio -komitean työn tuloksena vuonna 1977. Komitea käsiteli kirkon ja valtion keskinäistä suhdetta laajemminkin, mutta myös yhteisövero oli silloin komitean käsiteltävä. Komitean mukaan yhteisöjen kirkollisverovelvollisuuden jatkumisen puolesta puhui veron luonne. Yhteisövero on vero, joka peritään muun muassa oikeushenkilöiltä, joihin uskonnonvapauslaki ei ulotu, toisin kuin jos kyseessä olisi jäsenmaksu. Toinen perustelu koski yhteisöveron käyttötarkoitusta. Evankelisluterilaisen kirkon yhteisövero-osuus käytetään yhteiskunnallisten tehtävien ja palvelujen toimittamiseen, jolloin verojen lainsäädöllinen vaade, kerätä veroja julkisoikeudellisten yhdyskuntien taloudellisten tarpeiden tyydyttämiseksi, täyttyy. Kirkkoon kuulumisen vapaaehtoisluonteen komitea näki yhteisöjen kirkollisverovelvollisuuden vasta-argumenttina, jonka tähden myös kirkollisveron tulisi olla henkilökohtainen. Tällöin seurakunnat joutuisivat vastaamaan kaikista omista menoistaan itse. Vuoden 1997 komitea esitti kolme mahdollista päätöksä, joihin

---

⁸² 12 Ikkunaa ortodoksisuuteen Suomessa 2010, 6, 14, 86; Ortodoksinen kirkko Suomessa. Katsottu 15.7.2016.

⁸³ Opetusministeriö 2004, 10, 12–14, 25.

⁸⁴ Evankelis-luterilaisen kirkon suhteen kirkon tuomiokapitulit ovat olleet kirkon ylläpidettäviä vuodesta 1997.

⁸⁵ Valtionvarainministeriö 2013, 21. Katsottu 8.7.2017.

tosin kaikkiin sisältyi useampia vaihtoehtomalleja⁸⁶, yhteisöjen kirkollisverokysymyksen ratkaisemiseksi:

I) Jatketaan nykykäytäntöä, mutta yhteisöverotulojen jakamista korjataan joidenkin epäkohtien suhteen.

(II) Poikkeuksia voidaan tehdä yhteisöjen yleiseen kirkollisverovelvollisuuteen.

(III) Yhteisöjen kirkollisverovelvollisuus poistetaan ja yhteiskunta (mahdollisesti) ottaa hoitaakseen eräitä kirkolle kuuluvia yhteiskunnallisia tehtäviä.

Työryhmä ehdotti kuitenkin, että yhteisöjen kirkollisverokäytäntö pidettäisiin ennallaan, koska yhteisöverotuksen peruste, kirkon hautausmaista aiheutuvat kustannukset, koskettavat myös ei-seurakuntaan kuuluvia. Tosin maksut hautauksesta oli tultava kaikille yhtä suuriksi.⁸⁷

Vuonna 2002 pohdittiin mahdollisuuksia toisenlaiseen ratkaisuun, jolla evankelisluterilainen kirkko voisi saada tukea tekemiinsä yhteiskunnallisiin tehtäviin. Ehdotettiin, että kirkon osuus yhteisöverosta poistettaisiin, mutta että kirkko saisi valtionapua valtiolta vastaavan summan⁸⁸, noin 90 miljoonaa euroa, jonka se sitten saisi vapaasti jakaa seurakuntien kesken. Ortodoksisen kirkkokunnan ja valtion taloudellisia suhteita ei selvityksessä käsitelty. Ehdotus ei kuitenkaan toteutunut, koska kunnilla säilyi yhteisövero-osuus.⁸⁹ Myöhemmin samaa asiaa puitiin uudelleen vuonna 2013 ja valtionvarainministeriö teki hallituksen pyynnöstä selvityksen evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon sekä muiden rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien yhteiskunnallista tehtävistä⁹⁰, niistä aiheutuvista kustannuksista sekä vaihtoehtoisista tavoista, joilla valtio voi osallistua kustannuksiin. Tuloksessa päädyttiin lopulta kuitenkin toisenlaiseen ratkaisuun kuin edellisellä kerralla.

---

⁸⁶ Katso Opetusministeriö 1997, 31–32.

⁸⁷ Opetusministeriö 1997, 31–33.

⁸⁸ Kirkon prosentuaalinen yhteisövero-osuus on noussut vuoden 2002 jälkeen. Katsottu 8.7.2017.

⁸⁹ Sorsa, 2010, 282; Valtiovarainministeriö 2003. Katsottu 8.7.2017.

⁹⁰ Valtiovarainministeriö 2013. Katsottu 8.7.2017.

3.2. Uskonnollisten yhdyskuntien valtionapu

Rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta on yhteisömuoto, josta on säädetty uskonnonvapauslaissa. Uskonnonvapauslaki yhdessä muiden ihmisoikeuksien kanssa perustuvat ihmisoikeuteen ja käsitykseen ihmisen ehdottomasta arvosta. Yleensä uskonnonvapaus nähdään kolmijakoisena: 1. yksilön uskonnonvapaus yhteiskunnassa, 2. uskonnollisen yhteisön uskonnonvapaus ja 3. yksilön uskonnonvapaus uskonnollisen yhteisön sisällä.⁹¹ Suomen uskonnonvapauden historia liittyy vuoden 1919 valtiosäädyn rakentumiselle, jossa evankelis-luterilainen kirkko määriteltiin yhdeksi uskonnolliseksi yhdyskunnaksi muiden joukossa.

Suomen kansalaisella on oikeus julkisesti ja yksityisesti harjoittaa uskontoa, mikäli lakia ja hyviä tapoja ei loukata, niin myös, sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, vapaus luopua uskonnollisesta yhdyskunnasta, johon hän kuuluu sekä vapaus liittyä toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan.⁹²

Tätä ennen uskonnonvapaus oli ollut käytännön toteutusta vailla. Vuoden 1919 hallitusmuodon 83 §:ssä kuitenkin suotiin evankelis-luterilaiselle kirkolle oikeudellinen erityisasema kirkkolain säätämisyjärjestyksen vahvistamisen myötä. Samassa pykälässä muista ennestään olevista uskonnollisista yhdyskunnista säädettiin olevan voimassa se, mitä niistä on säädetty erikseen. Itse uskonnonvapauslaki säädettiin vuonna 1922, jolloin julkisesta ja yksityisestä uskonnonharjoituksesta tuli kaikkien oikeus. Myös negatiivinen uskonnonvapaus eli tunnuksen vaihtoehto tuli mahdolliseksi.⁹³

Osana uskonnonvapauslakiuudistusta mietittiin veronsaajain jakoa seurakuntien ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien suhteen. Vuoden 1999 informaatiolehdessä mukaan haitalliseksi koettiin eri uskonnollisten yhteiskuntien verotuksellinen käsittely. Pelkoa aiheutti, että useamman yhteisön verotusoikeus synnyttäisi useita lahkoja tai että maan jatkuva ja oikeudellinen yhtenäisyys, joka perustuu kristilliselle pohjalle, vaarantuisi.⁹⁴ Uutta uskonnonvapauslaki mietittäessä pyydettiin myös evankelis-luterilaiselta kirkolta lausunto. Tätä varten perustettu Perustuslaki 2000–komitean alkuperäinen mietintö olisi korostanut negatiivista uskonnonvapautta, jollei evankelis-luterilaisen kirkon asettama työryhmä olisi sanonut mielipidettään. Uusi uskonnonvapauslaki otti lopulta huomioon sekä yksilön

⁹¹ Seppo 2003, 18-19; Sorsa 2010, 14, 15; Valtionvarainministeriö 2013, 13. Katsottu 8.7.2017.

⁹² Hallitusmuodon 8§. Katsottu 5.2.2016.

⁹³ Sorsa, 2010, 42, 43; Seppo 2003, 40–41.

⁹⁴ Ensio 2009. 146.

että yhteisön uskonnonvapauden. Uskonnonvapauslain muuttamisen yhteydessä mietittiin myös uskonnollisten yhdyskuntien valtionapua -kysymystä, se jäi lopulta kuitenkin avoimeksi.⁹⁵

Vuonna 2005 Opetusministeriö teki selvityksen rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustuksesta. Siihen asti kyseiset yhdyskunnat eivät ole saaneet valtiolta minkäänlaista tukea, vaan olivat rahoittaneet toimintansa jäsenmaksuilla, lahjoituksilla ja erilaisilla varainhankintatoiminnoilla. Raportin mukaan tukemalla edistettäisiin tosiasiallisia mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen, kuten peruslain uskonnon ja omantunnonlaki edellyttää. Samoin uskontojen yhdenvertaisuus toteutuisi paremmin. Alle 100 jäsenen yhdyskunnalle ei opetusministeriön työryhmän mukaan avustusta myönnetä. Laskentaperiaatteena käytetään kirkon saamaa yhteisövero-osuutta, jonka suuruudesta vähennetään kirkon lakisääteinen tehtävä, hautaustoimi. Rekisteröityneillä uskonnollisilla yhdyskunnilla ei ole lakisääteisiä yhteiskunnallisia tehtäviä, vaikkakin jotain yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten lapsi- ja nuorisotyötä olisikin. Avustuksen ei tulisi olla rekisteröityneen uskonnollisen yhdyskunnan ainut tulolähde.⁹⁶ Vuodesta 2008 lähtien valtion budjetissa on ollut määräraha, noin 200 000€, varattuna jaettavaksi rekisteröityneiden uskonnollisten yhdyskuntien kesken.⁹⁷ Opetusministeriön vuoden 2005 raportissa avustussumman oli arvioitu sen olevan 5,7€ ja 7€ välillä per jäsen.⁹⁸

Alla olevasta taulukosta on luettavissa vuoden 2011 rekisteröityneiden uskonnollisten yhdyskuntien jäsenmäärät:

Uskonnollinen yhdyskunta	Vuosi 2011
Yhteensä	5 401 267
Suomen ev.lut. kirkko	4 175 443
Muut luterilaiset	1 317
Suomen ortodoksinen kirkkokunta	58 584
Muut ortodoksit	2 599
Jehovan todistajat	19 001
Suomen vapaakirkko	14 789
Katolinen kirkko Suomessa	11 091
Islamilaisseurakunnat	10 088
Suomen Helluntaikirkko	6 876
Adventtikirkot	3 553

⁹⁵ Seppo 2003, 54, 214–215; Sorsa 2010, 255, 256.

⁹⁶ Opetusministeriö 2005, 8-9, 13, 16, 18, 19.

⁹⁷ Opetusministeriö 2005, 13, 16, 18, 19; Valtionvarainministeriö 2005 tiedote. Katsottu 7.3.2016.

⁹⁸ Valtionvarainministeriö 2013, 13. Katsottu 8.7.2017.

Myöh. Aik. Pyh. Jeesuksen Kr. kirkko	3 208
Baptistiyhdyskunnat	2 320
Metodistikirkot	1 342
Juutalaisseurakunnat	1 198
Buddhalaiset yhdyskunnat	509
Suomen Anglikaaninen kirkko	84
Muut	1 293
Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomat	1 087 972

Taulukko 5. Rekisteröityneiden uskonnollisten yhdyskuntien jäsenmäärät.⁹⁹

3.3. Aiempi tutkimus

Kuntien talouden ja yhteisöveron suhteen tutkimusta on tehty vain vähän, yrityksiä yhteisöverotukseen liittyvää tutkimusta löytyy sen sijaan hieman enemmän.¹⁰⁰ Jälkimmäisestä esimerkkinä Hanna Kuoppalan opinnäytetyö, Yritykset sosiaalisen pääoman luojana, jossa hän on käsitellyt muun muassa yritysten johdon asennoitumista Suomen evankelis-luterilaisen kirkon osuuteen yhteisöverosta.¹⁰¹

Olen käyttänyt tutkimuksessani avuksi Hannu Välimäen väitöskirjaa, Kymmenyksistä kirkollisveroon -Kirkollisverotus Suomen Evankelisluterilaisessa kirkossa reformaatiosta nykypäivään. Se käsittelee luterilaisen kirkon talouden järjestymistä vuosituhaten vaihteeseen saakka¹⁰². Välimäen tutkimuksen kautta hahmotan tutkimukseni historiallista taustaa sekä laajempaa historiallista kontekstia. Pekka Leino on teoksessaan Kirkko ja perusoikeudet tutkinut kirkon oikeudellisia normeja ja niiden suhdetta valtiolliseen oikeuteen. Tutkimuksessaan Leino käsittelee kirkon oikeudellisten normien syntyä. Tämän lisäksi hän tutkii erilaisten perusoikeuksien vaikutusta kirkkoon sekä sen hallintoon. Vaikka Leino keskittyykin tarkastelemaan tutkimuksessaan erityisesti kirkon oikeuden käsittämistä, pystyn hänen teoksensa kautta hahmottamaan kirkon ja yhteiskunnan suhdetta sekä yleisesti että oikeudellisesti. Kyseisen asian hahmottaminen auttaa liittämään yhteisöveron laajempaan yhteiskunnalliseen kokonaisuuteen ja mahdollisesti näkemään yhteisöveron merkityksen tarkemmin¹⁰³. Nämä kaksi teosta antavat tutkimukselleni hyvät raamit yhdessä Juha Sepon sekä Leena Sorsan

⁹⁹ Tilastokeskus. Katsottu 7.12.2017.

¹⁰⁰ Katso esimerkiksi Harju, 2010; Helin, 1995, 1996 & 1998.

¹⁰¹ Tämä ei varsinaisesti tutkimustani koske. Halutessasi katso Kuoppala 2004.

¹⁰² Välimäki 2002.

¹⁰³ Leino 2003.

teoksen kanssa.

Juha Sepon kirjoittama uskonnonvapaus 2000-luvun Suomessa selvittää uskonnonvapauslain historian taustaa ja vuonna 2003 voimaan tulleen uskonnonvapauslain sisällön sekä tulkinnan arkipäivän tilanteissa.¹⁰⁴ Toinen käyttämäni uskonnonvapautta käsittelevä teos on Leena Sorsan kirjoittama Kansankirkko, uskonnonvapaus ja valtio -Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen tulkinta uskonnonvapaudesta.¹⁰⁵ Teos käsittelee kirkolliskokouksen keskustelua uskonnonvapaudesta, kirkon ja valtion suhteista sekä kansankirkon asemasta. Sorsan tutkimuksen avulla näen kirkon omaa tulkintaa uskonnonvapauden merkityksestä. Sepon kirja auttaa hahmottamaan uskonnonvapaus käsitystä tutkimusajankohtanani. Tämä on tärkeää sinällään, koska jotkut puolueet vetoavat uskonnonvapauteen perusteluissaan kirkon osuudesta yhteisöveroon. Yhteisövero on usein tutkimuksissa liitetty laajempaan kokonaisuuteen. Erä-Esko Ensio pohtii väitöskirjassaan kirkon verotusoikeutta ja verovelvollisuutta Suomessa. Hän puntaroi kirkon tulojen ja tehtävien suhdetta sekä haasteita, joita valtiollinen lainsäädäntö tuo kirkolle.¹⁰⁶ Erä-Esko on käsitellyt myös yhteisöveroa kirkon verotusoikeuden yhteydessä. Erä-Eskon tutkimus avaa minun työlleni kirkon verotusoikeutta valtiollisen lainsäädännön näkökulmasta. Kirkko on toisaalta valtion ja toisaalta Jumalan ja ihmisten palveluksessa. Valtion kannalta se on sidottu Suomen lakiin ja yhteisöveron saamista koskeviin päätöksiin. Toisaalta Jumalan ja ihmisten palvelijana sen itse ymmärrys ja ensisijainen tehtävä on toimia Jumalan Sanan ja rakkauden välittämiseksi. Mielenkiintoista on aiheuttaako tämä ristiriitaa myös suhteessa yhteisöveron saamiseen ja velvollisuuksiin, joita yhteiskunta asettaa.

Erilaiset työryhmät ovat tehneet selvityksiä valtion ja kirkon suhteesta, myös taloudellisesta näkökannasta. Näiden selvitysten kautta saan hyvän kuvan siitä, mitä päättäjät ovat halunneet selvittää ja kenties muuttaa kirkon, uskonnollisten yhdyskuntien ja valtion välisistä asioista. Opetusministeriö julkaisi vuonna 1997 selvityksen valtion ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon välisistä taloudellisista suhteista. Valtion ja Kirkon taloudelliset suhteet¹⁰⁷ – julkaisun avulla valtion päättäjien oli tarkoitus selvittää evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen

---

¹⁰⁴ Seppo 2003.

¹⁰⁵ Sorsa 2010.

¹⁰⁶ Erä-Esko 2009.

¹⁰⁷ Opetusministeriö 1997.

valtion välisten suhteiden kehitystä ja silloista tilannetta sekä tehdä mahdollisia parannus- ja uudelleenjärjestely ehdotuksia. Yhteiskunnallisten tehtävien osalta toimikunta ehdotti, että yleinen hautaus toimi pysyisi edelleen kirkolla, mutta myöhemmin annettaisiin suositukset kustannusvastaavuuslaskelmista, kun ensin hautausmaiden perustamis- ja ylläpitokustannukset olisi selvitetty. Myös kirkollisten rakennusten ensisijainen ylläpitovastuu haluttiin säilyttää kirkon yhteisessä talouskokonaisuudessa, kuitenkin niin, että valtio tukisi seurakuntia taloudellisesti ja muun muassa konservointiapuna arvokkaimman kirkollisen perinnön osalta. Julkaisun avulla voin tarkastella niitä toimenpiteitä, joita on mietitty yhteisöveron nykykäytännön muuttamisen suhteen aiemmin.

Valtionvarainministeriö ja Opetusministeriö ovat tehneet muitakin selvityksiä, jotka olivat tutkimukseni kannalta hyödyllisiä: Vuonna 2002 he selvittivät seurakuntien yhteisvero-osuuden korvaamista valtionavulla. Siinä kirkolle kaavailtiin annettavan yhteisöveroa vastaava summa valtionapuna, jonka he voisivat itse jakaa seurakuntien kesken. Näin valtionapu jakaantuisi tasaisemmin seurakuntien kesken. Vuonna 2004 Opetusministeriö teki ehdotuksen ortodoksisen kirkon uudesta laista ja vuonna 2005 selvitti rekisteröityneiden uskonnollisten yhdyskuntien avustamista. Lisäksi kirkon yhteiskunnallisten tehtävien korvaamista on selvitetty vuonna 2013. Mietintöjen kautta näen työtyhmien ajatuksia niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat tai ovat vaikuttaneet kirkon yhteisvero-osuuden muuttumiseen ja uskonnollisten yhdyskuntien asemaan yhteiskunnassa.¹⁰⁸

Yhteisöveroa ei ole tutkittu muutamaa, yleensä jonkun kirkollisen toimijan taholta tekemää tutkimusta, lukuun ottamatta. Turun ja Kaarinan seurakunnat tekivät vuonna 2011 eduskuntapuolueille kyselyn puolueiden näkemyksistä suhteessa kirkon yhteisvero-osuuteen, kirkollisveroon sekä koulujen uskonnonopetukseen. Kyselyn mukaan kirkon yhteisvero-osuutta kannattivat Keskusta, Kokoomus, Kristillisdemokraatit, Perussuomalaiset, Ruotsalainen kansanpuolue ja Sosialidemokraatit. Kokoomus kuitenkin halusi tutkimuksen mukaan kannattamansa verouudistuksen tähden laskea yhteisöverokantaa, jolloin myös kirkon yhteisvero-

---

¹⁰⁸ Opetusministeriö 2004, 2005; Valtionvarainministeriö 2002; Valtionvarainministeriö 2005 tiedote. Katsottu 7.3.2016; Valtionvarainministeriö 2013. Katsottu 8.7.2017.

osuus laskettaisiin uudelleen, kuten myös kuntien. Yhteisöverosuutta eivät kannattaneet Vasemmistoliitto eikä Vihreä Liitto.¹⁰⁹ Pystyn vertaamaan saamiani tutkimustuloksia jo valmiisiin tuloksiin. Mikä on yhteistä ja mikä mahdollinen erottava tekijä tämän kyselytutkimuksen ja omani välillä?

Kansainvälistä tutkimusta suoranaisesti vain kirkon ja valtion suhteessa yhteisöveroon oli vain hyvin vähän. Sidsel Kejms on tutkinut Tanskan kirkkoa yhteisöveron näkökulmasta.¹¹⁰ Uskonnon roolia politiikassa on kuitenkin tutkittu enemmän. Anders Bäckström on esimerkiksi kirjoittanut uskonnon asemasta politiikassa Pohjoismaissa.¹¹¹ Jonas Lindbergin on tutkinut uskontoa poliittisissa keskusteluissa sosiaalisen koheesion näkökulmasta Pohjoismaissa.¹¹² Lindberg käytti siviiliuskonnon, ihmisoikeuksien ja nationalismin käsitteitä tulkitessaan tutkimuksensa tuloksia. Siviiliuskonnon ja ihmisoikeuksien käsitteet vahvistivat samaa, mitä oman tutkimukseni kautta löysin. Lindbergin tutkimuksesta oli apua vahvistamaan tutkimussisältöni tulkintaa ja antamaan tietoa muiden Pohjoismaiden poliittisesta halusta erottaa kirkko ja valtio toisistaan.

4. Tutkimuksen toteuttaminen

4.1. Tutkimustehtävä ja tutkimuksen kulku

Tutkimustehtäväni on tutkia kahdeksan eduskuntapuolueen suhtautumista kirkon osuuteen yhteisöverosta sekä uskonnollisten yhdyskuntien osuuteen valtionavustuksesta. Kirkolla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan sekä evankelisluterilaista että ortodoksista kirkkoa. Kahdeksan eduskuntapuoluetta ovat Kansallinen Kokoomus (KOK), Keskustapuolue (Keskusta), Kristillisdemokraatit (KD), Perussuomalaiset (PS), Ruotsalaisen kansanpuolue (RKP), Suomen Sosialidemokraatit (SDP), Vasemmistoliitto (Vas.) ja Vihreä liitto (Vihreät). Rajaan tutkimukseni puolueiden tuottamaan aineistoon sekä lehtiin¹¹³ vuosina 2003–2013¹¹⁴. Syynä tähän on, että

---

¹⁰⁹ Turun ja Kaarinan seurakuntien tutkimus 2011.

¹¹⁰ Halutessasi katso, Folkekirken i et samfundøkonomisk perspektiv, 2017. (En voinut lukea tutkimusta Tanskan kielen puutteen takia.)

¹¹¹ Katso Anders Bäckström Religion in the Nordic countries: Between private and public, 2014.

¹¹² Jonas Lindberg, 2015.

¹¹³ Lehdillä tarkoitan puoluelehtiä sekä Kirkon tiedotuskeskuksen arkistosta aiheeseeni liittyviä lehtileikkeitä.

¹¹⁴ Puoluelehtien ja Kirkon tiedotuskeskuksen lehtiartikkelien suhteen kävin läpi vain vuodet 2003–2011. Huomasin, että uutta aineistoa en artikkelien kautta löytäisi, lähinnä vain uutisia tai

vuonna 2003 astui voimaan uusi uskonnonvapauslaki. Tutkimusjaksoni päättyy vuoteen 2013, jolloin valtionvarainministeriö teki hallituksen pyynnöstä selvityksen evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon sekä muiden rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien yhteiskunnallista tehtävistä, niistä aiheutuvista kustannuksista sekä vaihtoehtoisista tavoista, joilla valtio voi osallistua kustannuksiin¹¹⁵. Tuohon asti yhteisöveron tuotto oli jaettu valtion, kuntien ja kirkon kesken. Selvityksen myötä tämä käytäntö muuttui vuonna 2016.

Tutkimusaineistoni koostuu puolueiden tuottamasta aineistoista sekä lehtileikkeistä. Puolueiden tuottamalla aineistolla tässä tarkoitan heidän virallisia lausumiaan tutkimusaiheestani, kunta-, eduskunta- ja seurakuntaohjelmia, puoluekokouspöytäkirjoja ja aloitteita sekä periaate- ja tavoiteohjelmia ja mahdollisia muita raportteja taikka linjauksia asiasta. Lisäksi löysin aiemmin tehdyn kyselytutkimuksen puolueille vuodelta 2011. Turun ja Kaarinen seurakunnat tekivät tutkimuksen eduskuntapuolueille heidän suhtautumisestaan sekä verotuskysymyksiin että uskonnonopetukseen. Käytän tätä vertaillakseni omia ja heidän saamiaan tuloksia toisiinsa. Yllä mainitun aineistoni olen koonnut usealla eri tavoilla: Olen vierailut Työvään Kirjastossa, jossa tuoreimpia julkisia SDP:n materiaaleja säilytetään sekä Porvarillisen työn että Keskustan arkistoissa, joissa kävin läpi heidän puoluekokouspöytäkirjojaan. Kristillisdemokraatteja koskevan aineistoni heidän puoluelehteään lukuun ottamatta kävin lukemassa läpi heidän puoluetoimistollaan, samoin kuin RKP:n aineiston heidän toimistollaan. Muun tarvittavan aineiston sain joko Internetin kautta, olemalla yhteydessä puolueeseen tai Kansallisarkistosta. Internetissä löysin etsimääni aineistoa muun muassa puolueiden omilta sivuilta ja yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta, jossa kaikki puolueiden puolueohjelmat ovat nähtävillä¹¹⁶. Olin lisäksi yhteydessä joko sähköpostitse taikka puhelimitse kaikkiin puolueisiin, jos minulle tuli lisäkysymyksiä aiheeseeni liittyen taikka en löytänyt heidän puoluekokouspöytäkirjoja muualta. Kaikkien muiden puolueiden tutkimusajankohtanani ilmestyneet lehdet, paitsi Vasemmistoliiton, kävin katsomassa läpi Kansalliskirjaston arkistossa. Pyrin poimimaan kaiken, uutiset, artikkelit, kolumnit

---

mielipidekirjoituksia tutkimusaiheeseeni liittyen. Katsoin siis lehtien suhteen riittäväksi käydä lehdet vuoteen 2011 asti.

¹¹⁵ Valtionvarainministeriö 2013. Katsottu 8.7.2017.

¹¹⁶ Vaaliohjelmissa ei yhteiskuntatieteellisessä tietoaarkistossa ole sivunumeroita, joten en ole niitä merkinnyt.

ja niin edelleen, jotka puhuivat suoraan kirkon yhteisöverosta, kirkon ja valtion suhteista suhteessa tutkimusaiheeseen tai muuten mahdollisesti valottivat tutkimusaiheittani jotenkin. Vasemmistoliiton äänenkannattajan Kansanuutisten artikkelit sain vieraillemalla heidän toimistollaan, jossa Kansanuutisten verkkosihteeri Tarja Erdogan auttoi minua käymään läpi tutkimusajankohtani lehdet hakupalvelun kautta. Lisäksi läpikävin aihettani koskevat, lehtileikkeitä sisältävät kansiot, läpi Kirkon tiedotuskeskuksen (KTK) arkistossa. Lehtileikkeet ovat siellä järjestetty teemoittain ja kävin käsin läpi jokaisen kansion, joka jossain mielessä viittasi tutkimusaiheeseen.

Alla taulukossa on aineistoni vielä kootusti:

Puolueet	Eduskunta-, kuntavaaliohjelmat	Puoluekouspöytäkirjat ja aloitteet¹¹⁷	Periaate- ja tavoiteohjelmat sekä muut	Seurakuntavaaliohjelmat	Puoluelehdet ja KTK¹¹⁸
Kokoomus	6	5 (3)	2	2 + 1 ¹¹⁹	X
Keskusta	7 ¹²⁰	7 (2)	1	2	X
KD	6	6 (-)	2	-	X
Perussuomalaiset	6	-	2	-	X
RKP	6	10 (1)	1	-	X
SDP	6	4 (3)	1	2	X
Vasemmistoliitto	6	5 (1)	2	-	X
Vihreät	6	11 (-)	3	2	X

Taulukko 6. Tutkimusaineisto.

Päädyin aineistooni yrittäen ensin löytää puolue toimistolta taikka arkistosta kaiken mahdollisen aiheeseen liittyen. Vain muutamalta puolueelta löysin

¹¹⁷ Aloitteiden lukumäärä suluissa.

¹¹⁸ Olen merkinnyt X:n, jos puolueelta löytyi puoluelehti. En katso tarpeelliseksi merkitä erikseen lehtileikkeiden määrää, koska päädyin lopulta käyttämään keräämistäni vain joitamia, jotka olen merkinnyt tutkimukseeni erikseen. KTK merkitsee Kirkon tiedotuskeskusta, josta myös löytyi lehtiartikkeleita. Nämä eivät olleet yleensä puoluelehden. Olen nämäkin merkinnyt erikseen tutkimukseen, jos niitä on löytynyt.

¹¹⁹ Kokoomus oli ainoa puolue, jolta löytyi myös yksi hiippakuntavaaliohjelma.

¹²⁰ Vuonna 2003 Keskustalta löytyi kaksi ohjelmaa.

suoranaisesti tutkimusaineistooni liittyviä lausuntoja tai selvityksiä. Huomasin kuitenkin, että aineistoa koskien aiheittani ei ollut kovin paljon saatavilla puoluekokouspöytäkirjoja ja aloitteita lukuun ottamatta. Siksi lisäsin myös lehtileikkeet aineistoni pohjaksi. Aineistoa etsiessäni sain seuraavanlaisia vastauksia:

Puolueella ei ole kirkkopoliittisia kannanottoja ollut kyseisinä vuosina.¹²¹

Työryhmien tuottamat asiakirjat ovat usein luonnos- ja taustapapereita varsinaiseen puolueen päätöksentekoon ja kannanmäärittämiseen. Tutkimuksen kannalta relevantteja, todistusvoimaisia ja eheitä asiakirjoja ovat puolue-elinten viralliset pöytäkirjat ja niiden liitteet, joissa käsiteltävänä olevia asioita/asiakirjoja on virallisesti päätetty/käsitelty. Siinä mielessä ajatellen ensimmäiseksi tutkimusaineistoksi tässä tapauksessa soveltuvat parhaiten puoluekokousten ja puoluevaltuuskuntien (nyk. puoluevaltuusto) julkiset asiakirjat. Puoluekokousasiakirjoista kyseeseen tulevat erityisesti puoluekokousaloitteet ja niiden aloitevastaukset.¹²²

Jos keskustelua kyseistä asiasta on käyty valtioneuvostotasolla, se on käyty epävirallisissa keskusteluissa.¹²³

Aluksi pelkäsin, etten saisi aineistoa tarpeeksi. Jälkikäteen sain kuitenkin huomata, että aineistoa kertyi runsaasti lehtiartikkeleiden määrän sekä puolueohjelmien ansiosta. Lehtiartikkeleista tosin vain muutamassa oli tutkimukseni kannaltani relevanttia tai uutta tietoa. Monet löytämistäni lehtileikkeistä olivat uutisia, joita koskevan informaation olin jo muuten saanut puolueen aineistosta, taikka sitten ne olivat mielipidekirjoituksia, jotka tosin saattoivat käsitellä aiheittani, mutta olivat tutkimuksen kannalta kuitenkin turhia, koska kirjoittajana oli puolueen yksittäinen jäsen ja hänen mielipiteensä taikka joku muu puoluelehden lukija, jonka mielipiteistä ei voinut vetää puolueen suhteen johtopäätöksiä. Tutkimusaineiston läpikäyminen oli paljon työläämpiä kuin alun perin olin olettanut ja siihen kului aikaa runsaasti. Rajaukseni tutkimusaineistoni suhteen päätin muutoksen suhteen: Vuonna 2003 astui voimaan uusi uskonnonvapauslaki, jolloin myös uskonnolliset yhdyskunnat alkoivat saada valtiolta tukea. Toinen muutos tuli vuonna 2016, jolloin yhteisöveron tuotto kirkolle lakkasi. Tuo muutos oli kuitenkin alkanut jo vuonna 2013, jolloin Valtionvarainministeriö teki hallituksen pyynnöstä selvityksen kirkon ja uskonnollisten yhdyskuntien yhteiskunnallisesta työstä sekä mahdollisista vaihtoehtoisista tavoista valtion osallistua kustannuksiin. Puolueethan eivät vielä vuonna 2003 tienneet, että yhteisövero tultaisiin korvaamaan kirkolle toisella tavalla. Tämä tarkoitti sitä, että

---

¹²¹ Sähköposti Saarakkala.

¹²² Sähköposti Alajoutsijärvi. Alajoutsijärvi on Keskustan tutkija.

¹²³ Sähköposti Hiitola.

puolueiden mahdollinen suhtautuminen kirkon osuuteen yhteisöverosta ja uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustukseen olisi löydettävissä aineistosta, joka on julkaistu tuon ajan jälkeen. Tilanne oli kuitenkin taas muuttumassa vuonna 2013, jolloin luonnollinen loppuminen tutkimusajankohdalleni oli vuosi 2013.

Aineistoanalyysinä käytin kvalitatiivista sisällönanalyysiä, jonka tarkoituksena on saada tutkittavasta aineistosta kuva tiivistetyssä ja yleisessä muodossa sekä löytää tekstin merkityksiä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa sekä löytää tekstin merkityksiä, jotta tutkittavasta asiasta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. Aineistoani lähestyin aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Miles ja Hubermanin mukaan induktiiviseen lähestymiseen kuuluu kolme vaihetta: aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Pelkistämässä käytettävästä tutkimusaineistosta karsitaan epäoleellinen pois ja kirjataan tutkimustehtävän avulla aineistosta nostetuilla ilmauksilla kyseiselle aineistolle olennaiset ilmaukset. Toisessa vaiheessa eli ryhmittelyssä pelkistetyt ilmaukset käydään läpi ja niistä etsitään samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia. Käsitteet ryhmitellään ja erotellaan luokiksi ja nimetään luokkaa kuvaavalla käsitteellä. Luokiteltavana yksikkönä voi olla tutkittavan ilmiön ominaisuus, piirre tai käsitys. Kolmannessa vaiheessa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, joista muodostetaan teoreettisia käsitteitä.¹²⁴

Tulkinnan ja päättelyn kautta siis pyritään kohti aineiston käsitteellisempää ymmärtämistä. Näin toimin oman aineistoni kanssa. Ensin luin sen huolella läpi, useampaankin kertaan, ja pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini. Löydetyistä vastauksista pyrin etsimään laajempia teemoja ja käsityksiä, joista siten muodostin kunkin puolueen näkemyksen tai suhtautumisen kirkon osuuteen yhteisöverosta. Kaikista puolueista ei läpikäydyn perusteella kuitenkaan pystynyt suorita johtopäätöksiä tekemään, koska heillä ei ollut tutkimusaiheeseeni liittyviä lausumia, aloitteita tai muita, joista olisi voinut tehdä laajempia päätelmiä. Tämäkin toki puhui jo jotain tutkimusaiheeni kannalta. Pystyin kuitenkin osittain hyödyntämään sitä yleiskuvaa, mikä minulle muodostui aiempien tutkimusten ja puolueen yleisen linjan kautta.

---

¹²⁴ Tuomi, Sarajärvi 2009, 103–113.

4.2. Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen kannalta olennaista on, että tutkija pyrkii työssään objektiivisuuteen ja että tutkimus on luotettavaa. Tutkimuksen objektiivisuudella tarkoitetaan, että tutkija ei sekoita omia uskomuksiaan, asenteitaan, arvostuksiaan ja niin edelleen tutkimuskohteeseen¹²⁵. Toisin sanoen on hyvä olla tietoinen omista lähtökohdistaan, mahdollisista ennako-oletuksistaan sekä muista asioista, jotka saattaisivat vaikuttaa tutkimustuloksiin. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkimus vastaa siihen asetettuihin kysymyksiin ja todella mittaa myös sitä, mitä sen sanotaan mittaavan. Toisin sanoen tutkimuksen on pidettävä paikkaansa validiteettinsa suhteen¹²⁶.

Itseni kohdalla objektiivisuuden kohdalla tiedostin, että pidän henkilökohtaisesti toisista puolueista ja heidän näkemyksistään enemmän kuin toisista. Olin tietoinen myös suurimmista ennakkokäsityksistäni, joiden osan oletin tosin faktallisestikin pitävän paikkaansa. Ennakkokäsitykset puolueiden ja heidän suhtautumisensa suhteen nousivat muun muassa puolueen nimen perusteella tai sen käsityksen, minkä olin saanut heidän yleisestä suhtautumisestaan ja linjauksistaan yleisesti politiikassa sekä suhteessa kirkkoon. Pyrin omat mieltymykseni mahdolliset vaikutukset rajaamaan pois olemalla sekä tietoinen asiasta että pyrkimällä tarkkaan sisällön-analyysiin¹²⁷. Lisäksi pyrin tarkkaavaisuuteen aineiston läpikäynnissä sekä huomioimaan aineistoni sisällön suhteen kokonaiskontekstiin. Ennakkokäsitysteni suhteen koin ennemminkin, että voin samalla tarkistaa pitävätkö ne paikkaansa kuin että minulla olisi edes halua niin sanotusti nähdä totuus tutkimustuloksieni suhteen ”jossakin valossa”. Tutkimusaiheeseeni sisältyvää osaa, yhteisövero, en oikeastaan tuntenut ollenkaan ennen kuin aloin tutustua aiheeseen työni tiimoilta. Sen suhteen minulla ei siis ollut ennakkokäsityksiä tai olettamuksia.

Kuten luvusta 4.2. kävi ilmi, niin en haastatellut ketään tätä tutkimusta varten, joten eettisyys ja luottamuksellisuus eivät liity siihen, että pidän sanani suhteessa haastattelemiini henkilöihin, vaan että käsittelen asiakirjoja ja lehtileikkeitä sekä muun aineiston niiden sisällölle uskollisesti sekä käytän aineistoa oikein.¹²⁸ Tärkeää tutkimuksen luotettavuuden kannalta on myös tutkimusaineiston hankintamenetelmät sekä luotettavuus, että aineisto vastaa sille asetettuihin kysymyksiin.¹²⁹

---

¹²⁵ Eskola, Suoranta 1996, 17.

¹²⁶ Eskola, Suoranta 1996, 214. Katso ’ulkoinen validiteetti’.

¹²⁷ Katso tarkemmin kuvaus kohdasta 4.2. Tutkimuksen kulku.

¹²⁸ Johdatus laadulliseen tutkimukseen 1999, 56, 57.

¹²⁹ Tuomi, Sarajärvi 2009, 138-141.

Aineiston hankinnassa pyrin olemaan tarkka ja käymään läpi kaiken mahdollisen tutkimukseni kannalta relevantin aineiston. Aineiston rajaamisessa sain apua Keskustapuolueen tutkijalta, joka auttoi minua hahmottamaan kokonaisuutta. Poliitiikan maailma oli ennestään minulle vain hieman tuttua. Tutkimusaineistoni vastasi sille asetettuihin kysymyksiin ja oli oikeastaan ainoa, mistä saatoinkin löytää vastaukset tutkiini kysymyksiin. Joten relevanttius-kysymys tuli täytetyksi.

5. Poliittinen oikeisto, vasemmisto ja keskusta – yhteisövero ja uskonnonvapaus vedenjakajana

5.1. Oikeisto

Oikeiston ja vasemmiston näkemykset kirkon ja valtion suhteesta sekä heidän suhtautuminen puolueiden osuuteen yhteisöverosta erinevät enemmän kuin oikeiston ja keskustan¹³⁰ suhtautuminen keskenään. Vasemmistoon lukeutuu Vasemmistoliitto, SDP ja Vihreät, oikeistoon Kristillisdemokraatit, Kokoomus ja RKP. Näiden väliin jäävät Perussuomalaiset ja Keskusta. Puolueiden taustavoimana voidaan nähdä niin sanotusti liberaaleja tai konservatiivisia arvoja, taikka niiden välimaastoon sijoittuvia. Monet liberaalit ja konservatiivit pitävät itseään arvopuolueina, esimerkiksi Kristillisdemokraatit sanoivat olevansa aate- ja arvopuolue. Näin oli myös Kokoomuksen ja Perussuomalaisten ja Keskustan suhteen. Lisäksi puolueiden taustaan, miksi puolue on syntynyt tai mitä se haluaa korostaa, vaikuttavat erilaiset aatteet ja arvot. Paloheimon ja Raunion mukaan Kristillisdemokraatit ja Vihreät ovat aatepuolueita, Vasemmistoliitto, SDP ja Keskusta ovat luokkapuolueita¹³¹. Kristillisdemokraattien tausta-ajatuksena olivat kristilliset arvot ja maailmankatsomus. He halusivat puolustaa kristillisen arvopohjaa ja sen merkitystä niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin. Heidän päämääränsä on kristillisen aate- ja arvomaailman säilyttäminen ja pyrkimys korostaa kristillisten arvojen merkitystä.¹³² Kristillisdemokraattien mukaan vahva, eettinen pohja on perusta hyvälle taloudelliselle kasvulle ja oikean ja väärän erottamiselle.¹³³ Vaikka eduskunta- ja kuntavaaliohjelmissa oli vain hyvin vähän mainintoja suhteessa kirkon ja yhteisöveron suhteeseen, niissä kävi

---

¹³⁰ Keskustalla tarkoitan tässä oikeisto-vasemmistoakselilla kolmen laitimmaisen väliin jääviä.

¹³¹ Paloheimo, Raunio 2008, 32-36.

¹³² KD:n historiikki. Katsottu 16.8.2018.

¹³³ KD eduskuntavaaliohjelma 2003. Katsottu 1.2.2014; Paloheimo, Raunio, 2008, 27, 32-36, 56.

ilmi, että Kristillisdemokraatit halusivat puolustaa kirkon tasavertaisuutta suhteessa muihin yhteisöveron saajiin sekä sitä, mitä he kokivat oikeaksi menettelytavaksi suhteessa kirkkoon ja yhteisöveroon.¹³⁴

Kirkkojen nykyinen osuus yhteisöveron tuotosta tulee saada vakiinnutetuksi esimerkiksi siirtymällä indeksisidottuun kiinteään avustukseen hautausmaiden, kirkkojen sosiaalista työtä ja kirkkorakennusten ylläpitoa varten.¹³⁵

Samoin he suhtautuivat myönteisesti, että heidän oikeuksiaan puolustaen muuhun kristilliseen toimintaan, kuten kristillisiin lehtiin ja heidän oikeuteen tasavertaisuudessa radiokanavajaoissa ja infrastruktuurissa.¹³⁶ KD:n vuoden 2003 julkilausumaluonnoksesta ja KD:n äänenkannattajalehdestä käy ilmi, että perusteluina suhtautumiselle sekä kirkon asemaan että yhteisöveroon on muun muassa kirkollisveron määräytyminen kunnallisverotuksessa sekä KD:n sosiaali- ja talouspoliittisella linja.

Koska kirkollisvero määräytyy kunnallisverotuksessa --- on kuntia ja seurakuntia kohdeltava samojen periaatteiden mukaisesti.¹³⁷

KD:n äänenkannattajalehden päätoimittaja Esa Erävalon mukaan Kristillisdemokraatit ovat heikommassa asemassa olevien puolella, eikä minkään ryhmittymän eturyhmä. Erävalo sanoi KD-lehden kolumnissaan, että KD on puolustanut seurakuntia kuntien kanssa yhdenvertaisina yhteisövero-asiassa silloinkin, kun hallitus petti antamansa lupauksen. Hallitusohjelma oli alun perin luvannut kompensatiota yhteisöveron jakoperusteiden vuoksi kärsiville, mutta mieltä asian suhteen oli sittemmin muutettu. Kristillisdemokraatit äänestyttivät asiasta periaatteellisista syistä.¹³⁸

Kristillisdemokraattien suhtautuminen ja arvostus kirkkoa kohtaan nousi sekä kirkon tekemästä työstä yhteiskunnan hyväksi että siitä kulttuuri- ja arvoperinteestä, mitä kirkko vaalii. Lisäksi kirkko nähtiin sekä valtion yhteistyökumppanina että sinällään voimavarana.¹³⁹ Kristillisdemokraatit katsoivat, että sekä

---

¹³⁴ KD linjapaperi 2013-15. Katsottu 1.2.2017; KD eduskuntavaaliohjelma 2003, 2007, 2011. Katsottu 1.2.2014; KD periaateohjelma 2006. Katsottu 1.2.2014; KD tavoiteohjelma 2007-2010. Katsottu 1.2.2014.

¹³⁵ He ehdottavat euromääräiseksi pohjaksi 100 miljoonaa euroa, sama kuin oli vuoden 2005 euromääräinen tuotto. KD eduskuntavaaliohjelma 2007. Katsottu 1.2.2014; KD tavoiteohjelma 2007-2010. Katsottu 1.2.2014.

¹³⁶ KD eduskuntavaaliohjelma 2007. Katsottu 1.2.2014.

¹³⁷ KD julkilausumaluonnos 12-14.6.2003. Katsottu 6.5.2014; KD-lehti 2.10.2003; KD-lehti 12/2003.

¹³⁸ KD-lehti. (Tarkka päivämäärä jäänyt merkkäämättä); KD julkilausumaluonnos 12-14.6.2003. Katsottu 6.5.2014.

¹³⁹ KD linjapaperi 2013-15. Katsottu 1.2.2017; KD periaateohjelma 2006. Katsottu 1.2.2014.

evankelis-luterilaisen kirkon että ortodoksisen kirkon asema tulisi säilyttää niin lainsäädännössä kuin yhteiskunnassa. Kirkolla ja kristillisellä perinteellä on heidän mukaansa muun muassa yhteyttä luova merkitys kristinuskon moraalij- ja etiikka-perustan tähden. Koko länsimainen moraalikäsitelmä perustuu sille. Valtion kuuluu osallistua historiallisesti arvokkaiden kirkkorakennusten ylläpitoon, jotta kulttuuriperintö säilyy. Lisäksi he puolustivat valtion osuutta kustantaa oman uskonnonopetus kouluissa, sielunhoitotyö vankiloissa että sotilaspappijärjestelmä puolustusvoimissa.¹⁴⁰ Näiden lisäksi Kristillisdemokraatit näkivät kirkon arvojen perustana, yhteiskunnan moraalinen pohja perustuu sen opetuksiin. Ohjelmissaan he suhtautuivat arvostavasti kirkon asemaan. Kaiken kaikkiaan he halusivat, että kirkon asema sekä kansankirkkona että arvojen perustana sekä talous olisivat turvattu vakaan ja suhteessa oikeudenmukainen heidän tekemäänsä yhteiskunnalliseen ja yhteiskunnallistekin vaikuttavaan työhön nähden. Varsinkin suhteessa muuhun yhteiskunnallisesti vaikuttavan työn suhteen seurakunnat nähtiin yhteistyökumppaneina ja voimavarana muiden kansalaisjärjestöjen kanssa.¹⁴¹ Kristillisdemokraatit puolustivat uskonnonvapautta perusoikeutena. Muihin kirkkokuntiin he suhtautuivat myönteisesti ja olivat valmiita harkinnanvaraisesti myöntämään heille oikeuden kantaa jäsenmaksut verotuksen yhteydessä sekä oikeuden jäsenmäärän mukaiseen avustukseen.¹⁴²

Kokoomus, kuten suurin osa muistakin oikeistopuolueista, katsoi kirkon aseman yhteiskunnassa olevan oikeutettu. Sen argumentaatio muun muassa aloitteisiin vastattaessa oli tutkimusaineistossani parhaiten ja perusteellisemmin perusteltu. Kokoomuksen puoluehallituksen aloitevastauksista tuli selkeästi näkyville, että he kokivat, että on parempi puolustaa ja pitää yllä kirkon tuomaa perintöä kuin antaa sen murentua, koska sillä on positiivinen ja rakentava vaikutus yhteiskuntaa ja yksilöön¹⁴³. Kokoomuksen syntyäätteisiin kuuluu isänmaallisuus ja sivistysaate¹⁴⁴, se on yksi vanhimmista, nykyisin vaikuttavista puolueista. Sen syntyhistoria saattaa olla vaikuttamassa sen kirkko ja valtio suhteisiin ja yleisesti kirkkoon

---

¹⁴⁰ KD eduskuntavaaliohjelma 2007. Katsottu 1.2.2014; KD periaateohjelma 2006. Katsottu 1.2.2014; KD Tavoiteohjelma 2007–2010. Katsottu 1.2.2014.

¹⁴¹ KD linjapaperi 2013-15. Katsottu 1.2.2017; KD eduskuntavaaliohjelma 2007. Katsottu 1.2.2014; KD kuntavaaliohjelma 2008, 2012. Katsottu 1.2.2014; Periaateohjelma 2006. Katsottu 1.2.2014.

¹⁴² KD linjapaperi 2013-15. Katsottu 1.2.2017; KD periaateohjelma 2006. Katsottu 1.2.2014; KD tavoiteohjelma 2007-2011. Katsottu 1.2.2014.

¹⁴³ Katso esimerkiksi Kokoomuksen puoluehallituksen vastaus aloitteeseen 65, 2004.

¹⁴⁴ Kokoomuksen historia. Katsottu 15.4.2018.

ja muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin suhtautumiseen: kirkon perintö, rooli moraalien opettajana ja juurtuneisuus osana suomalaista kulttuuria katsottiin tärkeäksi. Tavoite- ja periaateohjelmista kävi ilmi, että Kokoomus arvostaa edellisten sukupolvien jättämää henkistä, hengellistä ja aineellista pääomaa ja haluaa säilyttää sen. Kristillinen etiikka ja arvopohja nähtiin arvokkaana ja tärkeänä osana kulttuuriperintöä. Kansankirkon osallisuus yhteiskunnassa nähtiin vahvistavana suhteessa lähimmäisyyteen ja yhteisvastuuseen. Kokoomus sanoi haluavansa taata yhteiskunnallisesti merkittävien tehtävien rahoituksen vakauden. Lisäksi kirkko nähtiin vahvasti yhteistyökumppanina. Pienten kuntien ja seurakuntien yhteistyön esteitä haluttiin poistaa ja edistää muutenkin kuntien ja seurakuntien yhteistyötä, jotta pienille kunnille turvattaisiin peruspalvelut.¹⁴⁵ Kokoomuksen eduskuntavaaliohjelmassa ei ollut mainintoja kirkon ja yhteisöveron suhteesta, eikä myöskään seurakunnista erikseen. Myöskään kuntavaaliohjelmissa ei ollut mainintoja yhteisöveron ja kirkon suhteesta eikä seurakunnista erikseen.¹⁴⁶

Kokoomuksella oli kaikkiaan kolme aloitetta liittyen kirkkoon ja yhteisöveroon taikka kirkon ja valtion välisiin suhteisiin vuosina 2003–2013. Ensimmäinen aloite oli Olarin seurakunnalta¹⁴⁷. Sen mukaan kirkollisveroa maksaneet ovat eriarvoisessa asemassa kuin ne, jotka eivät ole veroa maksaneet. Olarin Kokoomus halusi tasamaksuperiaatteen kumoamista. Kokoomuksen puoluehallituksen mukaan hautaustoimi on kirkon lakisääteinen tehtävä. Samantapainen aloite on heidän mukaansa tehty jo aiemmin Kokoomuksen kirkkovaltuuskunnan toimesta. Lisäksi he muistuttavat, että opetusministeriö on asettanut lain seurantaryhmän vuonna 2004, jonka tehtävä on tehdä mahdollisia parannuksia lakiin. On myös ajateltu, että voitaisiin siirtyä etukäteen sovittuun tilitykseen yhteisöveron sijaan. Puoluehallitus esitti, että heidän vastauksensa on riittävä selvitys aloitteen johdosta ja velvoitti puoluejohtoa sekä eduskuntaryhmää toimimaan seurakunnan jäsenille annettavien hautausmaksualennusten mahdollistamiseksi.¹⁴⁹ Kaksi muuta aloitetta olivat hyvin samantyyppisiä: Ensimmäisessä¹⁴⁸ Tampereen Kokoomuksen nuoret vaativat kirkon nykyisen aseman purkamista. Valtioverotuksen sijaan tulisi heidän

---

¹⁴⁵ Kokoomus aloite 2004, 64 ja 65. Katsottu 22.3.2017; Kokoomus aloite 2008, 139. Katsottu 22.4.2017; Kokoomus periaateohjelma 2006. Katsottu 1.7.2016; Kokoomus tavoiteohjelma 2003–2007. Katsottu 1.7.2016.

¹⁴⁶ Kokoomus eduskuntavaaliohjelma 2003, 2007, 2010. Katsottu 17.8.2017; Kokoomus kuntavaaliohjelma 2004, 2008, 2012. Katsottu 17.8.2017.

¹⁴⁷ Kokoomus aloite 2004, 64. Katsottu 22.3.2017.

¹⁴⁸ Kokoomus aloite 2004, 65. Katsottu 22.3.2017.

mukaansa kerätä jäsenmaksu, kuten muissakin yhdistyksissä, ja yhteisövero lakauttaa. Syiksi he sanoivat järjestelmän vanhanaikaisuuden, tulosvastuullisuuden vaatimisen ja yksilön valinnan vapauden myös uskonnollisissa asioissa. Toisessa aloitteessa Kokoomusteekkarit ry.¹⁴⁹ näkivät nykyisen kirkollisverokäytännön olevan jääne menneisyydestä. Kirkkokunnille tulisi määrätä heidän mukaansa jäsenmaksu kirkollisveronkanto-oikeuden sijaan, koska nykyinen käytäntö on epätasaarvoinen. Kokoomuksen puoluehallitus oli aloitteiden kanssa erimieltä, perusteluissa muistutettiin, että uskonnonvapauslaki tukee moniarvoista yhteiskuntaa, vuonna 2003 voimaan tullut uskonnonvapauslaki edesauttaa nimenomaan sitä. Lisäksi perusteluina olivat suomalaisten kuuluminen vapaaehtoisesti kirkkoon, joka omalta osaltaan edistää aktiivisesti vallitsevaa asioiden tilaa. Näiden lisäksi seurakunnat toimivat palveluiden tuottajia valtion kanssa ja kirkoilla on lakisääteisiä tehtäviä, että tehtävä moraalisen ja tiedollisen kasvattajana yhteiskunnassa. Puoluehallituksen mielestä Kokoomuksen ei tule muuttaa suhtautumistaan kirkkoa kohtaan. Kokoomus näyttää vastauksessaan arvostavan suuresti evankelis-luterilaista kirkkoa kansankirkkona. Vastauksessa muistutettiin myös, että seurakunnat eivät ole yhdistyksiä, vaan julkisoikeudellisia yhteisöjä ja hyvinvointipalveluiden tuottamisen kumppaneita. Kokoomuksen puoluehallituksen mielestä yhteistyö ja kirkon tekemä työ on merkittävää. Kansankirkon rooli on suuri myös moraalisen ja tiedollisen kasvattajana, eikä siihen liity poliittista keinottelua, niin kuin aloitteessa annettiin ymmärtää. Puoluehallituksen mukaan yhteisöveron suhteen muuta vaihtoehtoa on jo mietitty, mutta tämä onnistuisi vain, jos kirkon tulot eivät pidemmällä aikavälillä vähenisi. Kirkon palvelusta yhteistyökumppanina ei haluttu aloitevästautusten mukaan luopua: Vapaaehtoisiin jäsenmaksuihin siirtyminen romahduttaisi kirkon talouden ja se merkitsisi myös nykyisten ilmaisten kristillisten palveluiden lopettamista. Kirkko ei tällöin voisi toimia myöskään valtion yhteistyökumppanina.

Vapaaehtoisiin jäsenmaksuihin siirtyminen romahduttaisi kansankirkkojemme talouden. On vaikea mieltää, että tästä voisi olla mitään positiivisia yhteiskunnallisia seuraamuksia. Mikäli kansankirkot olisivat enää uskonnollisia yhdyskuntia muiden joukossa, ei niiltä voisi enää vaatia nykyisten laissa määrättyjen tehtävien suorittamista.

Toisin sanoen Kokoomuksen puoluehallituksen mukaan kirkko antaa enemmän kuin ottaa, eikä heillä ole syytä muuttaa suhtautumistaan kansankirkkoon. Lisäksi

---

¹⁴⁹ Kokoomus aloite 2008, 139. Katsottu 24.4.2017

vuoden 2013 puoluekokouksen yhteydessä oli tehty aloite vanhemmuuden kustannusten jakamisesta yhteiskunnassa tasan. Aloitteen yhteydessä ehdotettiin, että seurakuntien sijaan yhteisövero-osuus menisikin vanhemmuuden kustannusten kattamiseksi. Puoluehallituksen vastauksessa ei kuitenkaan ollut mainintaa seurakunnista ja yhteisöverosta.¹⁵⁰

Vuosi	Aloitteen nimi ja numero	Perustelut	Puoluehallituksen vastaus
2004	Hautaustoimimaksuuteen käsittelyyn, aloite 64.	Kirkollisveroa maksaneet ovat eriarvoisessa asemassa	Hautaustoimi on kirkon lakisääteinen tehtävä. Opetusministeriö seuraa lain toteutumista ja tekee parannusehdotuksia.
2004	Kirkollisveroista jäsenmaksuihin, aloite 65.	Nykyjärjestelmä vanhanaikainen, kirkolta ei vaadita tulovastuullisuutta, tulisi edesauttaa ihmisten arvomielyksiä myös uskonnollisissa asioissa	Ei yhdy aloitteeseen. Yhteiskunta on jo moniarvoinen ja siihen on edellytykset jo olemassa, suomalaiset haluavat kuulua kirkkoon, kansankirkko on julkisoikeudellinen yhteisö, kirkko on hyvinvointipalveluiden tuottaja ja kumppani, kansankirkko on moraalinen ja tiedollinen kasvattaja
2008	Kirkollisveroista jäsenmaksuihin, aloite 139.	Nykyinen kirkollisverokäytäntö on vanhanaikainen ja epätasa-arvoinen.	Ei yhdy aloitteeseen. Yhteiskunta on jo moniarvoinen ja siihen on edellytykset jo olemassa, suomalaiset haluavat kuulua kirkkoon, kansankirkko on julkisoikeudellinen yhteisö, kirkko on hyvinvointipalveluiden tuottaja ja kumppani, kansankirkko on moraalinen ja tiedollinen kasvattaja

Taulukko 7. Kokoomuksen aloitteet vuosina 2003–2013.

Kokoomuksen aloitteissa 65. ja 139. on nähtävissä Peter Bergenin mainitsemaa ajattelun muutos modernisaation seurauksena. ”Se, mikä aiemmin oli itsestään selvyyttä, ei sitä enää ole.” Kokoomus itse sanoo olevansa moniarvoisuuden kannattaja, mutta aineistoni perusteella suhteessa kirkon asemaan ja tehtävään se näyttäytyi ennemminkin tradition puolustajana. Tässä kuitenkin voi olla kahtiajako puolueen

¹⁵⁰ Kokoomus aloite 2013, 211–212. Katsottu 12.2.2018.

hallituksen ja sen jäsenten suhteen. Hallitus kannattaa ja tunnustaa kirkon yhteiskunnallista tehtävää, vaikka kaikki sen puolueen jäsenet eivät näin ajattelisikaan. Ja tämän taustalla on luultavasti juuri Kokoomuksen historia ja juuret.

Kokoomus osallistui seurakuntavaaleihin ja piti tärkeänä, että kirkko on armoyhteisö ja hengellisten sekä yhteiskunnallisten palveluiden tarjoaja ja täydentäjä. Myös kansankirkon roolia arvoyhteisönä arvostettiin, samoin kuin tavoite- ja periaateohjelmissa:

Luterilaisella kirkolla on yhteiskunnassamme suuri merkitys arvoyhteisönä, joka edustaa jatkuvuutta, juurevuutta ja syvällistä käsitystä ihmisestä, ihmisten välisistä suhteista ja elämästä yleensä.¹⁵¹

Samat teemat jatkuivat seurakuntavaaliohjelmissa, mitä Kokoomuksen muissakin ohjelmissa oli löydettävissä: Kirkon läsnäolo nähtiin arjen turvaajana ja sen roolia ja tärkeyttä kansankirkkona painotettiin seurakuntavaaliohjelmissa. Kulttuuri ja yhteiskunta rakentuvat heidän mukaansa kristinuskon perustalle, joka on osa suomalaisuutta. Kirkko antaa yhteiskunnalle moraalisen selkärangan sekä edustaa pehmeitä arvoja, joita aikamme tarvitsee. Vuoden 2006 seurakuntavaaliohjelma koostui usean eri henkilön puheenvuoroista¹⁵². Vaikutti siltä, että tällä haluttiin tuoda erityisesti esille kansankirkon asemaa ja sen monia eri ääniä. Kansankirkon merkitys ja asema korostuivat. Samoin he sanoivat kannattavansa kansankirkkoa, jonka julkisoikeudellinen asema on turvattu. Lisäksi myös kirkon yhteisöllisyyden merkitys yhteiskunnassa nähtiin myös tärkeäksi. Kirkolla on kuitenkin heidän mukaansa oma sanomansa ja se on itsenäinen tekijä. Kirkon välittämisen olisi lähdettävä siitä itsestään käsin. Yhteisöverosta ei nimeltä mainiten puhuttu, mutta verotulojen lasku ja yleisesti ottaen kirkon talous kaipasi heidän mukaansa uudelleen arviointia. Kokoomus oli ainoa puolueista, jolla oli saatavilla myös vuoden 2008 hiippakuntavaltuustoa ja kirkolliskokousta koskeva lausunto. Kokoomuksen seurakuntavaaliohjelmat ja hiippakunta ohjelma ovat linjassa puolueen muiden ohjelmien kanssa ja vaikuttaa siltä, että ne pyrkivät heijastelemaan laajemmin puolueen suhdetta kirkkoon.¹⁵³ Seurakuntavaalien kirkkovaltuuskunnan puheenjohtajan kirkkoherra Juha Kauppinen mukaan

---

¹⁵¹ Kokoomus seurakuntavaalit 2006. Katsottu 5.6.2014.

¹⁵² Puheenvuoroja käyttivät muun muassa Jyrki Katainen, kirkkoherra ja professori.

¹⁵³ Kokoomus hiippakuntavaaliohjelma 2008. Katsottu 5.6.2014; Kokoomus seurakuntavaalit 2006, 2010. Katsottu 5.6.2014;

Jos pitää tiivistää se, miten kokoomuksellisuus näkyy kirkollisessa päätöksenteossa seurakuntavaltuustojen ja- neuvostojen ja kirkolliskokouksen tasolla, niin kyse ei ole puoluepolitiikoinnista, vaan siitä, että kokoomuslaiset heijastaa niiden kirkon luottamushenkilöiden arvomaailmaa.¹⁵⁴

Kokoomuksen ohjelmissa ja aloitteissa painottui siis erityisesti kansankirkon asema ja Kokoomuksen arvostus sitä kohtaan. Kansankirkkoa arvostettiin niin yhteistyökumppanina kuin moraalisen ja tiedollisen kasvattajana, kulttuuriperinnön vaalijana ja yhteisöllisyyden luojana. Kirkon nähtiin olevan yhteiskunnalle ja yksilölle hyödyllinen ja merkittävä. Evankelis-luterilaisen kirkon aseman puolesta puhui Kokoomuksen mukaan myös vallitsevat olosuhteet, suurin osa suomalaisista kuuluu vielä evankelisluterilaiseen kirkkoon. Kokoomus halusi taata kirkon julkisoikeudellisen aseman ja talouden vakauden. Lisäksi se sanoi kannattavansa uskontojen tasa-arvoa. Kokoomus siis oli Kristillisdemokraattien ja Keskustan kanssa kirkon aseman, tehtävän ja merkityksen kannattaja. Suhteutettuna sekularisaatioteoriaan tämä merkitsee, että vaikka yhteiskunta on eriytynyt ja tehtäväjako muuttunut, kuten Dobbealeren näki¹⁵⁵, niin kirkolla on silti oma paikkansa ja tehtävänsä yhteiskunnassa. Aineistoni perusteella¹⁵⁶ voisi sanoa, että tämä tehtävä juontuu ennen kaikkea historiasta ja siitä panoksesta, jonka kirkko on yksilölle ja yhteiskunnalle antanut.

RKP syntyi puolustamaan ruotsin kielen ja sitä äidinkielenään puhuvien asemaa vuonna 1906. Omien sanojensa mukaan Ruotsalainen kansanpuolue on vapaamielinen, liberaali puolue. Sen pyrkimyksenä on toimia rauhan, vapauden, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja yksilön oikeuksien puolesta.¹⁵⁷ RKP:n suhtautuminen kirkkoon eroaa suuresti Kristillisdemokraattien ja muidenkin oikeiston itsensä mieltävien suhtautumisesta. RKP profiloituu paljon enemmän liberaaliksi puolueeksi kuin muut mainitut, tämä näkyi myös asennoitumisessa kirkkoa kohtaan. Kirkon yhteiskunnallista asemaa ei niinkään puolustettu, vaan ennemminkin todettiin faktana. Davien mukaan liberaalipolitiikan puhe viittaa uskonnon monimuotoisuuteen¹⁵⁸. RKP:n mukaan suomalaista kristillisyyttä leimaa suvaitsevaisuus

---

¹⁵⁴ Npva 30.1.2004.

¹⁵⁵ Davie, 2013, 49, 50.

¹⁵⁶ Otan tässä huomioon koko tutkimusaineiston, en vain Kristillisdemokraattien ja Kokoomuksen osuutta.

¹⁵⁷ Kasnäsin manifesti. Katsottu 15.4.2018

¹⁵⁸ Davie 2000, 56, 58; RKP puolueohjelma 2006. Katsottu 30.8.2017.

ja kirkot ja uskonnolliset yhdyskunnat voivat toimia kuten hyväksi näkevät yhteiskunnan lain puitteissa.

Kristilliset arvot leimaavat suomalaisen yhteiskunnan arvoperustaa sekä sen moraalij- ja etiikkakäsityksiä, joissa suvaitsevaisuus poikkeavia ja vähemmistöjä kohtaan on keskeisessä asemassa. Uskonnonvapautta pitää kunnioittaa. Kirkoilla ja uskonnollisilla yhteisöillä pitää maamme lakien puitteissa olla mahdollisuus vaikuttaa periaatteidensa mukaisesti.¹⁵⁹

Vuonna 2012 RKP:n nuoret tekivät aloitteen otsikolla ”Staten ska vara sekulär”¹⁶⁰. Aloitteessa kritisoitiin kirkon niin sanottua erityisasemaa suhteessa valtioon ja valtion elämistä "symbioosissa" kansankirkon kanssa. Myöskin se, että kirkko saa hoitaa tehtäviä, joita valtion tulisi hoitaa, koettiin vääräksi, valtio halutaan eroon kirkosta. Yhtiöiden ei tulisi RKP:n nuorten mukaan maksaa veroa kirkolle. RKP:n puoluehallitus oikoi vastauksessaan joitain väärinymmärryksiä, joita RKP:n nuorilla oli: Suomen valtio on jo nyt maallinen ja sekä kirkko että valtio tekevät omat päätöksensä itsenäisesti. Lisäksi muistutettiin, että kirkko saa yhteisövero-osuuden hyvitykseksi tekemästään yhteiskunnallisesta työstä. Kirkkoa ei myöskään voida heidän mukaansa verrata mihin tahansa uskonnolliseen yhdyskuntaan, koska suurin osa suomalaisista kuuluu kirkkoon ja kirkolla on oma kirkkolakinsa, jonka eduskunta hyväksyy. Kristinusko on RKP:n vastauksen mukaan osa kulttuuriperintöä, joka myös vahvistaa uskonnopeuksen kautta yksilöiden identiteettiä. Puoluehallitus ei nähnyt tarpeelliseksi tehdä jatkotoimenpiteitä aloitteen suhteen.¹⁶¹ Muita tutkimusaiheeseen liittyviä aloitteita heillä ei tutkimusajankohtanani ollut.

Ruotsalaisen kansanpuolueen vuosien 2003–2013 eduskunta- ja kuntavaaliohjelmissa ei ollut mitään tutkimusaiheeseen liittyvää vuoden 2004 kuntavaaliohjelmaa lukuun ottamatta. Kyseisessä ohjelmassa puhutaan yhteenkuuluvuuden tunteesta sekä yhteisöllisyydestä. Siinä yhteydessä he lainaavat tutkija T. Hyypää, joka sanoo, että verkostoja tulee rakentaa muun muassa yhdistysten ja seurakuntien kautta. Lisäksi mainitaan, että turvallisuuden tunne nousee luottamuksesta toinen toisiimme sekä vapaudesta ajatella, uskoa ja ilmaista itseämme juuri sellaisina kuin olemme. Turvallisuus synnyttää avoimuutta ja uskoa ihmiseen.¹⁶²

Erona muihin positiivisesti kirkon yhteiskunnalliseen rooliin suhtau-

¹⁵⁹ RKP puolueohjelma 2006. Katsottu 30.8.2017.

¹⁶⁰ RKP aloite 18, 2012.

¹⁶¹ RKP aloite 18, 2012.

¹⁶² RKP eduskuntavaaliohjelma 2003, 2007, 2011. Katsottu 30.8.2017; RKP kuntavaaliohjelma 2004, 2008 ja 2012. Katsottu 30.8.2017; RKP puolueohjelma 2006. Katsottu 30.8.2017.

tuneihin oli, että RKP profiloituu paljon enemmän liberaaliksi puolueeksi kuin edelliset. Tämä näkyi myös asennoitumisessa kirkkoa kohtaan. Kirkon yhteiskunnallista asemaa ei niinkään puolustettu, vaan ennemminkin todettiin faktana. Ruotsalaisen Kansanpuolue suhtautumisessaan tunnusti vallitsevat olosuhteet: Kristilliset arvot leimaavat suomalaisen yhteiskunnan arvoperustaa, ovat osa kulttuuriperintöä sekä sen moraal- ja etiikkakäsityksiä sekä antavat yksilölle identiteetin perustan. Yhteisövero on korvaus kirkon tekemästä työstä. RKP vaikutti kuitenkin lähinnä hyväksyvän kirkon aseman, mutta muuten oli neutraali tai jopa ”kylmä” kirkon suhteen¹⁶³. RKP näkee kuitenkin kirkolla roolin yhdessä muiden yhdistysten kanssa yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden verkoston yhtenä osatekijänä.

5.2 Poliittinen keskusta

Keskustan suhtautuminen lähti toisesta näkökulmasta: Sen tausta-ajatuksina ovat kansallinen herääminen, talonpoikaisuudet, kristilliset arvot ja sivistysaate.¹⁶⁴ Keskustan mukaansa arvot usko, toivo ja rakkaus sekä totuus, kauneus ja hyvyys sekä Ranskan vallankumouksen arvot, vapaus, veljeys ja tasa-arvo ovat muokanneet Euroopan arvopohjaa. Tärkeimmiksi omiksi arvoikseen he itse mainitsevat oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja omaehtoisuuden.¹⁶⁵ Keskustan eduskuntavaaliohjelmissa ei ole suoranaista viittausta kirkon ja yhteisöveron suhteen vuoden 2003 eduskuntavaaliohjelmaa lukuun ottamatta. Keskustan eduskunta- ja kuntaohjelmista tulee vaikutelma, että yhteisövero kirkon suhteen ei ole Keskustalle ensisijaisesti verotuksellinen kysymys, vaan seurakunnat nähdään ennemminkin palvelujen tuottajina yhdessä muiden kanssa. Vuoden 2003 eduskuntavaaliohjelmassa ehdotetaan, että seurakunnat pysyisivät yhteisöveron piirissä ja yleisesti toimittaisiin niin, että yhteisövero pysyisi kilpailukykyisenä. Seurakunnista puhutaan myös vuoden 2011 ohjelmassa Koko kylä lasten puolesta -otsikon alla. Seurakunnat mainitaan

---

¹⁶³ Tämä tuli ilmi muun muassa puoluehallituksen sanamuodoissa ja vastauksen muotoilussa vuonna 2012. Kysyessäni RKP:n poliittiselta sihteeriltä, olivatko he osallistuneet seurakuntavaaleihin, vastauksessa mainittiin myös kyseinen aloite: ”Meillä on ollut aktiivinen suhde kirkollisiin asioihin siinä mielessä että paljon meidän puolueen aktiivisia ovat myös kirkon eri elimissä aktiivisia. Kuitenkin puolueen viralliset kannanotot ovat olleet aika vähissä kirkon suhteen - sait vissiin sen 2012 aloitteen missä puoluekokous ei hyväksynyt kannanotto joka oli sävysään kriittinen kirkon suhteen.” Sähköposti Elfving.

¹⁶⁴ Keskustan periaatteet. Katsottu 21.3.2015.

¹⁶⁵ Keskusta eduskuntavaaliohjelma 2003. Katsottu 30.3.2014; Keskusta tavoiteohjelma 2007–2011. Katsottu 30.3.2014.

lasten kasvatustyön tukijoina vanhempien ohella sekä myös harrastustyön järjestäjinä. Myös kirkon parisuhdetyö mainitaan. Kolmannen sektorin että seurakuntien toivotaan ottavan enemmän vastuuta kyseisellä osa -alueella. Kuntavaaliohjelmassa seurakunnat mainitaan lisäksi turvallisuuden lisääjinä yhdessä muun muassa kansalaisjärjestöjen, kuntien, poliisin, yksilöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Yhteisöveron suhteen seurakunnista ei puhuta.¹⁶⁶ Yhteistyökumppanuuden lisäksi seurakuntien tärkeä rooli moraalien ja eettisen toiminnan perustana tunnustetaan. Seurakunnat ovat heidän mukaansa kokoava voima pirstaloituvassa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa.

Pirstaloituvassa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa kirkon tehtävänä on tuoda yhteen eri ikäpolvet, kansanryhmät ja herätysliikkeet.¹⁶⁷

Keskustan kuntaohjelmista oli nähtävissä, että seurakunnat nähdään myös paikallisidentiteetin luojina ja yhteisön vahvistajina. Keskusta antaa kuntaohjelmista seurakunnille merkittävemmän roolin kuin esimerkiksi Kristillisdemokraatit ohjelmissaan. Sekä kirkoilla että uskonnollisilla yhteisöillä nähdään lisäksi olevan tärkeä rooli eri sukupolvien ja ihmisten yhteen kokoajina ja eettisen toiminnan mahdollistajina. Hieman hämäräksi kuitenkin jää itse kansankirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen merkityksen välinen raja tässä suhteessa. Kristillinen perinne kulttuurimme muovaajana sekä yhteiskuntamme perustana ja seurakunnat paikallisidentiteetin luojina ja vahvistajina nähdään kuitenkin yksistään merkityksellisiksi.¹⁶⁸

Tutkimusajankohtanani Keskustalla oli kaksi kirkon ja valtion suhteisiin tai asemaan liittyvää aloitetta. Laukaan kirkonkylän po.¹⁶⁹ oli tehnyt aloitteen vuonna 2004 koskien uutta hautaustoimilakia. Heidän mielestään se kohteli seurakunnan jäseniä ja seurakuntaan kuulumattomia epätasa-arvoisesti. Aloitteessa he vaativat, että hautaustoimilain toinen momentti muutettaisiin, jotta seurakuntien yhteiskunnan ylläpitävän työn merkitystä ei aliarvioitaisi. Keskustan mukaan kirkkohallitus on neuvotellessaan yhteisöverotuoton jaosta korostanut, että keskeinen peruste yhteisöverotuottoon on kirkon kaikkia kansalaisia varten pitämä hautaustoimi. Valtio siis osallistuu kokonaiskirkon tasolla näihin kustannuksiin. Keskustan puo-

---

¹⁶⁶ Keskusta eduskuntavaaliohjelma 2003, 2007, 2011. Katsottu 30.3.2014; Keskusta kuntavaaliohjelma 2004, 2008, 2012. Katsottu 30.3.2014.

¹⁶⁷ Keskusta periaateohjelma 2006. Katsottu 30.3.2014.

¹⁶⁸ Keskusta kuntavaaliohjelma 2004, 2008. Katsottu 30.3.2014; Keskusta periaateohjelma 2006. Katsottu 30.3.2014:

¹⁶⁹ Keskusta aloite 91, 2004.

luuehallituksen mukaan kirkkohallitus on omilla toimenpiteillään pyrkimässä ratkaisemaan asian, niin että yhteisöverotulo ohjautuisi selvemmin kaikille seurakunnille. Puoluehallitus jäi odottamaan kirkon omaa ratkaisua. Toisessa aloitteessa vuodelta 2010 puitiin yhteisövero- ja pääomaverojen jakosuhteiden muuttamisesta. Keskustan Pihlasaaren py.¹⁷⁰ ehdotti, että kunta ja seurakunnat saisivat suuremman osan pääomatuloista, jotta niiden tulot olisivat vakaammat, sen sijaan yhteisövero menisi kokonaisuudessaan valtiolle. Keskustan puoluehallitus oli aloitteen kanssa yhtenevillä linjoilla, mutta ei vastauksessaan puhunut seurakunnista, vaan kuntien talouden vakauttamisesta.

Vuosi	Aloitteen nimi ja numero	Perustelut	Puoluehallituksen vastaus
2004	Seurakunnatkin ovat demokraattista toimintakenttää, aloite 91	Hautustoimilain epätasa-arvoisuus ja vääryys	Kirkkohallitus on jo ryhtynyt toimenpiteisiin, valtio osallistuu hautustoimen kokonaiskustannuksiin
2010	Yhteisö- ja pääomaverojen jakosuhteen muuttaminen, aloite 19	Jotta kuntien ja seurakuntien tulot olisivat vakaammat	Puoluehallituksen vastauksessa ei puhuttu seurakunnista

Taulukko 8. Keskustan aloitteet vuosina 2003–2013.

Keskusta osallistui evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntavaaleihin. Keskustan seurakuntavaaliohjelmat on hyväksynyt puoluehallitus ja ohjelmissaan he suhtautuivat evankelis-luterilaiseen kirkkoon samalla linjalla kuin muissa puolueidensa ohjelmissa. Seurakunnille annettiin rooli identiteetin luoja ja hengellisyden tukijana. Kirkon vaikutus yhteiskunnan rakenteisiin ja eettiseen arvomaailmaan katsottiin merkittäväksi. Lisäksi katsottiin, että kirkko on tarvittu sekä ihmisten että yhteiskunnan kannalta. Ihmiset odottavat heidän mukaansa kirkolta tukea eri elämänvaiheissa. Sekä elinvoiman ja Jumalan sanaan turvautuvan kirkon antama yhteisöllisyys että sanoma ovat jotain mitä tarvitaan.¹⁷¹

Keskusta oli valmis vuoden 2006 seurakuntaohjelman mukaan jatkamaan silloista verotuskäytäntöä, koska sen katsottiin olevan toiminnan perusta perustehtävien hoitamiseksi. Erikseen kuitenkin mainitaan, että kirkon tulisi toimia

¹⁷⁰ Keskusta aloite 19, 2010. Katsottu 15.4.2017.

¹⁷¹ Keskusta seurakuntavaaliohjelma 2006, 2010. Katsottu 3.6.2014; Smaa 26.10.2010; Smaa, pääkirjoitus, 20.5. (Tarkka vuosi puuttuu); Keskustan jäsenlehti 2010.

julistuksensa mukaisesti myös talousasioissa. Kirkon katsottiin tarvitsevan ja voivan odottaa tukea valtiolta yhteiskunnallisesti merkittäviin tehtäviin. Kirkon tulisi toimia omista lähtökohdistaan käsin sekä talousasioissa että toimissaan.¹⁷²

Seurakunnat ovat olleet paikkaamassa hyvinvointivaltion aukkoja, ja valtion sekä kuntien supistettua menojaan, kirkon tarjoama turvaverkko on ollut osaltaan ehkäisemässä monien ihmisten syrjäytymistä.¹⁷³

Keskusta siis näki seurakunnat valtiosta erillisinä toimijoina niin puolueen omissa ohjelmissa kuin seurakuntaohjelmissa, ei jonain, mistä valtio voisi hyötyä. Seurakunnat olivat Keskustalle itsenäinen toimija, jolla tunnustettiin olevan oma tehtävä. Evankelisluterilainen kirkko on Keskustalle yhteisönvahvistaja. Myös muille uskonnollisille yhdyskunnille Keskusta oli valmis antamaan valtion tukea.

Keskusta oli siis samoilla linjoilla oikeistopuolueiden kanssa kirkon kulttuuriperinnön säilyttämisestä. Puolueet tunnustavat tällä hetkellä ja historiassa vallinneet yhteiskunnan rakenteet ja vaikutukset ja niitä arvostetaan. Kirkko näyttyi tasavertaisena muiden yhteiskunnan yhteistyökumppaneiden kanssa. Tämä oli myös suurin ero suhteessa vasemmistopuolueisiin. Vasemmistopuolueet halusivat joko muutosta kirkon sisälle taikka muutosta kirkon asemaan yhteiskunnallisesti. Oikeistopuolueiden ohjelmissa ja lausumissa kirkko sen sijaan nähtiin sekä turvanantajana, tukiverkkona, moraalien perustana että kasvattajana. Lisäksi kristinuskon ja sen arvot nähtiin yhteiskunnassa kokoavana ja yhteenliittävänä voimana. Arvopohjansa kautta kirkko oli luomassa yhtenäisyyttä yksilöiden ja yhteiskunnan välille. Sen kanssa haluttiin tehdä yhteistyötä niin kunta- kuin valtio tasolla. Lisäksi se nähtiin yhtenä tekijänä muiden yhteiskunnan toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen ja poliisin, kanssa. Grace Davie puhuu modernin yhteiskunnan piirteistä: uskominen ilman kuulumista sekä sijaisuskonnosta. Hänen mukaansa ihmiset edelleen kokevat identiteetikseen luterilaisuuden ja se nähdään osana suomalaisuutta, vaikka kirkon merkitys ihmisten elämässä on vähentynyt.¹⁷⁴ Yhteiskunnassa kirkko on kuitenkin vielä vaikuttavana taustavoimana.

Perussuomalaisten, jotka arvoiltaan ja näkemyksiltään kuuluvat keskustaan ja oikeistoon, lähtökohta ja periaate puolestaan on kansallismielisyys¹⁷⁵. Perusarvoikseen he sanovat rehellisyyden, oikeudenmukaisuuden, inhimillisyyden,

¹⁷² Keskusta seurakuntavaaliohjelma 2006, Katsottu 3.6.2014.

¹⁷³ Keskusta seurakuntavaaliohjelma 2010. Katsottu 3.6.2014.

¹⁷⁴ Davie, 2010, 140-146.

¹⁷⁵ Perussuomalaiset arvot. Katsottu 15.12.2017.

tasa-arvon, työn ja yrittämisen kunnioittamisen sekä henkisen kasvun.¹⁷⁶ Kansallismielisyydestä kumpuaa myös suomalaisen yhteiskunnan kristillisen arvopohjan säilyttämisen kannattaminen. Perussuomalaiset kannattavat kristillistä ihmiskäsitystä ja sanovat olevansa kansanmielinen ja kristillissosiaalinen puolue. He myös tunnustavat kristillisen kulttuurin arvopohjan.¹⁷⁷ Tutkimusaineistoni Perussuomalaisten osalta jäi kovin niukaksi. Heidän eduskuntavaali- ja kuntavaaliohjelmissa ei puhuttu kirkon ja yhteisöveron suhteesta eikä muutenkaan kirkoista taikka uskonnollisista yhteisöistä. Vuoden 2008 kuntavaaliohjelmassa mainitaan, että perinteitä on kunnioitettava ja niistä on pidettävä kiinni moniarvoisuuden sijaan. Lisäksi mainitaan arvoja, kuten henkisyys ja totuudentavoittelu, jolla tosin viitataan erilaisiin kulttuureihin.¹⁷⁸ Perussuomalaisilla oli olemassa periaateohjelma vuodelta 2003 ja tavoiteohjelma vuodelta 2005. Niissä ei kuitenkaan ollut mitään tutkimusaiheeseen liittyvää jo mainittujen lisäksi. Perussuomalaisten puoluesihteerin Poutsalon mukaan heidän puoluekokousohjelmat eivät ole yleisesti saatavilla. Syytä tähän ei sanottu.¹⁷⁹ Perussuomalaisten lehdessä ollut Kortelaisen kirjoittama puolueanalyysi, Perussuomalaiset – ei uskonnollinen vaan poliittinen puolue, selvensi kuitenkin hieman heidän suhdettaan uskontoon. Puolue ei ole hänen mukaansa uskonnollinen puolue taikka pidä uskontoa taikka uskonottomuutta minkäänlaisena kynnyskysymyksenä.¹⁸⁰ He eivät myöskään ole osallistuneet seurakuntavaaleihin puolueena, mutta paikallistasolla on Poutsalon mukaan voitu osallistua. Yhtenäistä puoluelistaa tai ohjelmaa heillä ei kuitenkaan ole.¹⁸¹

Turun ja Kaarinan seurakuntien tekemän tutkimuskyselyn¹⁸² kysymykset oli lähetetty myös Perussuomalaisille. Heidän vastauksiaan ei kuitenkaan tuloksista löytänyt, joten oletan, että he jättivät kyselyyn vastaamatta. Ainoa mitä voin Perussuomalisten osalta todeta, on edellä sanottu: Perussuomalaiset tunnusta-

---

¹⁷⁶ Perussuomalaiset arvot. Katsottu 15.12.2017; Perussuomalaiset tavoiteohjelma 2005. Katsottu 1.11.2017.

¹⁷⁷ Perussuomalaiset arvot. Katsottu 15.12.2017; Perussuomalaiset tavoiteohjelma 2005. Katsottu 1.11.2017.

¹⁷⁸ Perussuomalaiset arvot. Katsottu 15.12.2017; Perussuomalaiset eduskuntavaaliohjelma 2003, 2007, 2010. Katsottu 1.11.2017; Perussuomalaiset kuntavaaliohjelma 2004, 2008, 2012. Katsottu 1.11.2017.

¹⁷⁹ Perussuomalaiset periaateohjelma 2003. Katsottu 1.11.2017; Perussuomalaiset tavoiteohjelma 2005. Katsottu 1.11.2017; Sähköposti Poutsalo.

¹⁸⁰ Prss-lehti 9/2008.

¹⁸¹ Perussuomalaiset sähköposti 2.3.2017.

¹⁸² Kysely on vuodelta 2011. Katso pro gradun sivut 44, 45, 54, 55.

vat kristillisen kulttuurin arvopohjan, mutta eivät sano olevansa uskonnollinen puolue. Puolueen kristillissosialismi vaikuttaisi nousevan kansallismielisyydestä sekä ihmisen itseisarvon tunnustamisesta.

Keskelle ja oikeistoon sijoittuvat puolueet näkivät kirkon omana toimijana, joilla on oma agenda. Seurakuntavaaleissa tämä tuli hyvin ilmi varsinkin Keskustan ja Kokoomuksen ohjelmissa. Kirkon linjaan voidaan heidän mukaansa vaikuttaa, kuten myös talouteen, mutta silti kirkko sai heidän seurakunta-, puolue- ja muissa ohjelmissa pitää oman sanomansa.¹⁸³ Puolueet tunnustautuivat kannattavansa kristillisen perinteen säilymistä ja evankelisen kirkon oikeutusta yhteiskunnalliseen asemaansa. He myös kannattivat samalla uskonnonvapauden oikeutta, kuitenkin niin että suomalainen yhteiskunta saa heidän mukaansa pysyä sillä perustuksella, jolle se on rakennettu. Esimerkkinä tästä on Kokoomus, jonka suhde kristillisyyden on ollut heidän omien sanojensa mukaan ohjelmallinen tunnustautumisesta kotiin, uskontoon ja isänmaahan¹⁸⁴. Eniten kristillisiä arvoja oli Kristillisdemokraateilla. Paloheimon ja Raunion periaateohjelma-analyysin mukaan viidesosa ohjelmissa oli kristillisiä arvoja, kuten perheen ja avioliiton tärkeyttä korostavia. Vasemmistoliitolla ja Vihreällä Liitolla sen sijaan kyseisiä oli vähiten¹⁸⁵.

Vuonna 2011 Turun ja Kaarinan seurakunnat tekivät kyselyn puolueille heidän suhtautumisestaan kirkon verotuloihin ja uskonnonopetukseen¹⁸⁶. Heidän silloin antamansa vastaukset ovat samassa linjassa saamieni tutkimustulosten kanssa. Heidän kysymyksensä yhteisöverosta kuului, kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta¹⁸⁷? Vastaus vaihtoehdot olivat kyllä tai ei, sekä mahdollisuus perustella: Vastauksen kyllä antoivat Keskusta, Kokoomus, Kristillisdemokraatit, Ruotsalainen kansanpuolue ja Sosiaalidemokraattinen puolue. Kristillisdemokraatit puolustivat kirkon yhteiskunnallisia tehtäviä ja sitä kautta myös yhteisöveroa oikeutettuna korvauksena. Keskusta vastasi Turun ja Kaarinan kyselyssä vain kyllä, mutta heidän suhtautumisensa kirkon osuuteen yhteisöverosta oli kirkon antamaa perintöä kannattava. Kokoomus perus-

---

¹⁸³ Keskusta seurakuntavaalit 2006. Katsottu 3.6.2014; Kokoomus seurakuntavaalit 2010. Katsottu 3.6.2014.

¹⁸⁴ Npvä 30.1.2004

¹⁸⁵ Paloheimo, Raunio 2008, 49, 50.

¹⁸⁶ Keskityn tässä heidän vastauksiinsa yhteisöveron suhteen sekä mahdollisiin muihin vastauksiin, joista saattaa olla hyötyä tutkimukseni kannalta.

¹⁸⁷ Valtioneuvoston vuonna 2009 päättämä korotettu osuus oli 2,25%, ennen korotusta 1,75%.

teli vastaustaan tutkimuksessani paljon enemmän kirkon asemaa ja tehtävää puoltaen kun heidän valmis vastauksensa saattaisi antaa ymmärtää. Valmiissa vastauksessa he eivät oikeastaan kertoneet suhtautumisestaan, mutta puhuivat kannattavansa talouden kasvua vahvistavaa politiikkaa. Samoin tutkimuksessani kaikki puolueet näkivät kirkon yhteisövero asian osana isompaa kokonaisuutta. RKP:n Turun ja Kaarinan vastaus sisälsi väärinymmärryksiä, puoluehallituksen aloitevastauksissa kirkon ja valtion suhteet sekä yhteisövero-osuus oli kuitenkin oikein ilmaistu. Kyselyn mukaan vuoteen 2003 asti kirkon osuus yhteisöverosta ei sinällään ollut juridisesti ylös kirjattu, että se olisi korvausta kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä. Näin kuitenkin ajateltiin. Vuoden 2003 uskonnonvapauslain muutoksen yhteydessä kirkon osuus yhteisöverosta merkattiin korvaukseksi hautausmaiden ylläpidosta, jolloin valtio korvasi siitä aiheutuneita kustannuksia kokonaiskirkon tasolla¹⁸⁸. Samalla yhteisöveron jako-osuudet seurakuntien kesken muutettiin niin, että ne jakaantuivat tasaisemmin ja oikeudenmukaisemmin. Suhteessa kirkon kirkollisvero-oikeuteen RKP:n vastaus antaa ymmärtää, että niin kauan kuin seurakunnalla on yhteiskunnallisia tehtäviä, niin niin kauan heillä on myös oikeus kerätä kirkollisveroa valtion kautta. Vaikka kirkollisvero-oikeudella ja yhteiskunnallisilla tehtävillä ei sinänsä ole mitään yhteyttä, niin suurempaa linjaa RKP:n suhtautumisesta kirkkoon se saattaa kuvastaa. Kirkon asema myönnetään ja hyväksytään, mutta periaatteessa oltaisiin valmiita puoltamaan tai hyväksymään tilanne, jossa kirkko menettäisi asemansa yhteiskunnan yhteistyökumppanina. Myös SDP:n vastaus kuvastaa heidän suhtautumistaan, vaikka he kuuluvatkin vasemmistoon. Puolueena he mukautuvat yhteiskunnan olosuhteiden ja ilmapiirin mukaan niin yhteisövero-asiassa kuin kirkon ja valtion suhteissa. Kyselyn vastauksessa he vastauksessaan he sanovat kannattavansa silloista järjestelmää niin yhteisöveron kuin veronkannon suhteen.

---

¹⁸⁸ Opetusministeriö 2005, 19; Sorsa 2010, 281.

Puolue	Kyllä
Kristillisdemokraatit	Kristillisdemokraattien mukaan yhteisövero-osuus tulee säilyä kirkolla sen tehtävien, kuten arvokkaiden kulttuurirakennusten, vanhojen kirkkojen ja hautausmaiden ylläpidon takia. Kirkko palvelee myös ihmisten monissa eri elämän käänteissä.
Keskusta	Vastasi lyhykäisyydessään vain kyllä, mutta ei kiireiden vuoksi ehtinyt perustella vastaustaan.
Kokoomus	Sanoivat kannattavansa työllistävää verouudistusta, jossa vahvistetaan suomalaista työtä ja vauhditetaan talouskasvua. Tuolloin yhteisöverokantaa lasketaan neljällä prosenttiyksiköllä, jolloin se vaikuttaa myös kuntien ja seurakuntien osuuksiin. Muistutti, että korotus oli väliaikainen kompensatio valtion tappioksi.
RKP	RKP halusivat säilyttää kirkon osuuden yhteisöverosta heillä sanoen, että lähtökohta on se, että kirkko hoitaa yhteisöveron kautta saamansa tulolla hautausmaiden ylläpidon ja kulttuurihistorialliset tehtävänsä. Mielenkiintoista kuitenkin oli, että heidän mielestään kirkon yhteisövero-osuus perustellaan yhteiskunnallisissa keskusteluissa yhteiskunnallisilla tehtävillä, vaikka näillä ei heidän mukaansa juridista yhteyttä olekaan. Sen sijaan kirkollisveron suhteen he sanoivat, että kirkon nykyinen asema ja verotusoikeus ovat osoittautuneet hyvin toimivaksi sekä kirkon että valtion kannalta. Niin kauan kun kirkolla yhteiskunnallisia tehtäviä, sen (kirkollisveron) asema on perusteltu.
SDP	Sanoivat kannattavansa nykyistä järjestelmää sekä yhteisöveron ja nykyisen veronkannon suhteen. Muita perusteluja ei esitetty.

Taulukko 9. Turun ja Kaarinan seurakuntien kyselyn kyllä-vastaukset.

5.3. Vasemmisto

Suomi on valtion ja yhteiskunnallisen hallinnontasolla neutraali suhteessa uskontoihin. Suomessa vallitsee uskonnonvapaus, joka joidenkin puolueiden mielestä kuitenkin käytännön tasolla riittämätön. Lähinnä vasemmistosuuntauksen edustajat näkivät ja ajattelevat niin. Lisäksi asiaan vaikuttaa monikulttuurisuuden arvostus. Tutkimusajankohtanani sekä Vasemmistoliitto että Vihreät olivat valmiita luopumaan kirkon osuudesta yhteisöveroon, niin kuin myös Sosiaalidemokraatit. Perusteluina oli lähinnä, että kirkon yhteisövero-osuuden epäoikeudenmukaisuus joko suhteessa muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin, yhteisöveron veronmaksajiin taikka

yleensä yhteiskunnallisen tasa-arvoon nähden. Lisäksi halu kannattaa moniarvoista yhteiskuntaa vaikutti suhtautumiseen.

Vasemmistoliiton juuret ovat työväenliikkeen kamppailussa, tasa-arvon puolustamisessa ja sosialistisessa aatesuunnassa.¹⁸⁹ Tähän tasa-arvoon se pyrki myös kirkon, uskonnollisten yhdyskuntien ja yhteisöveron suhteen. Vasemmistoliitto haluaa yhteistä hyvää yhdessä. Perusarvoikseen he mainitsevat tasa-arvon, vapauden ja kestävän kehityksen. Heidän mielestään ihmisillä on yhtäläinen arvo. Vapaus tarkoittaa lähinnä vapautta itsensä toteuttamiseen ja luovuuteen. Omien sanojensa mukaan Vasemmistoliitto puolueena haluaa olla rakentamassa yhteiskuntaa, joka on moniarvoinen ja suvaitseva.¹⁹⁰

Vasemmistoliiton eduskunta- ja kuntavaaliohjelmissa ei mainittu mitään suhteessa yhteisöveroon ja kirkkoon. Sekä kunnallissihteeri Aulin Ruuthin kanssa käymässäni keskustelussa että periaateohjelmasta käy ilmi, että Vasemmistoliitto näkee uskonnon yksityisasiana. Valtion tulisi heidän mukaansa olla asian suhteen neutraali. Uskonnon harjoittaminen tai uskonottomuus on kunkin kansalaisen yksityisasiä. Kansalaisilla pitää olla yhtäläiset oikeudet riippumatta uskonnollisesta tai muusta maailmankatsomuksesta. Valtiolla ei pidä olla erityissuhdetta mihinkään uskontoon tai uskontokuntaan.¹⁹¹

Vasemmiston puoluekokouspöytäkirjoista löytyi yksi aloite valtiokirkon erottamiseksi valtiosta. Tosin, sekä itse aloite että perustelut olivat todella lyhyet: Perusteluita ei ollut ollenkaan. Aloite 73. kuului kokonaisuudessaan seuraavasti: Vasemmistoliiton on toimittava molempien valtionkirkkojen erottamiseksi valtiosta. Vasemmistoliiton puoluekokous yhtyi aloitteeseen, eikä valiokunta esittänyt muutoksia kyseiseen aloitteeseen. Aloitteessa taikka puoluehallituksen vastauksessa ei pureuduttu syihin puolesta taikka vastaan, vaan ehdotus otettiin annettuna.¹⁹² Vasemmistoliitto ei osallistunut seurakuntavaaleihin omalla listallaan, vaikkakin vasemmistolaisia ehdokkaita oli muilla listoilla. Vasemmiston äänenkannattajalehden mukaan Vasemmistoliitto katsoi menestyneensä seurakuntavaaleissa, kun monia vasemmistolaisia ehdokkaita tuli valituksi kirkon luottamuselimiin.

---

¹⁸⁹ Paloheimo, Raunio, 2008, 20.

¹⁹⁰ Vasemmistoliitto periaateohjelma 2007. Katsottu 7.4.2014; Vasemmistoliitto tavoiteohjelma 2010-2015. Katsottu 7.4.2014.

¹⁹¹ Sähköposti Ruuth; Vasemmistoliitto eduskuntaohjelmat 2003, 2007, 2011. Katsottu 7.4.2014; Vasemmistoliitto kuntavaaliohjelma 2004, 2008, 2012. Katsottu 7.4.2014; Vasemmistoliitto periaateohjelma 2007. Katsottu 7.4.2014.

¹⁹² Vasemmistoliitto 2004, aloite 73.

Myös vasemmistolaisten osallistumista vaaleihin toivottiin. Puoluehallitus muun muassa kiitti, että vaaleissa on mukana ehdokaslistoja, joiden ehdokkaat huomioivat vähemmistöjen oikeudet ja kirkon mahdollisuudet olla rakentamassa tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa¹⁹³

Läpi käymäni aineiston perusteella valta-asemassa olevan kirkon tulisi erota valtiosta. Tarkemmin Vasemmistoliitto on määritellyt näkemystään valmiissa kyselytutkimuksessa¹⁹⁴. Vasemmistoliiton suhtautumisessa kirkkoon sekä yhteisöveroon on nähtävissä modernisaatio ja sen vaikutukset. Ero traditionaalisista arvoihin on haluttu tehdä. Vasemmistoliiton aatesuunta on lähellä Ranskan vallankumouksen arvoja ja työväen kamppailu, ainakin aiemmin, on nähty vastakohtaksi kirkon piirissä olemiselle. Asia saattaa olla muuttumassa, ainakin, jos Vasemmistoliiton puoluehallituksen rohkaisuja seurakuntavaaleihin osallistumiseen katsotaan. Yleisesti ottaen, Vasemmistoliiton mielestä rationaalisuus on riittävä perustelu modernille yhteiskunnalle Ranskan vallankumouksen arvojen mukaisesti. Myös Weberin mukaan moderni yhteiskunta perustuu rationaalisen lain ja asiantuntijoiden varaan. Uskonnon merkitystä yhteiskunnassa ja yksilön elämässä muuttaa tuolloin muotoaan.¹⁹⁵

Vihreät kokivat kirkon yhteisöveron epäoikeudenmukaiseksi. Alun perin Vihreät syntyi ajamaan sekä vihreää-aatetta että tasa-arvokysymyksiä.¹⁹⁶ Pyrkimys tähän näkyi heidän suhtautumisessaan yhteisöveroon ja kirkon asemaan. Kirkon yhteisövero-osuus koettiin epäoikeudenmukaiseksi. Vihreä Liitto määrittää tärkeimmäksi arvokseen oikeudenmukaisuuden. Heidän mukaansa politiikan tavoitteena tulee olla elämänlaadun parantaminen ja hyvä arki. Hyvinvointipolitiikan tulee perustua tasa-arvoon, turvallisuuteen, ongelmien ennaltaehkäisyyn. He sanovat tarkastelevansa päätettäviä asioita oikeudenmukaisuuden, suvaitsevaisuuden, kestävän kehityksen ja tasa-arvon lasien läpi.¹⁹⁷ Vihreän Liiton yhtenä agendana oli yhteisöveron poisto kirkolta. Vuoden 2011 ohjelmassa, uskonnonopetuksen kouluista poiston yhteydessä, yhteisövero haluttiin poistaa kirkoilta ja lakisääteiset tehtävät siirtää valtion ja kuntien hoidettavaksi. Muissa eduskunta- ja kuntavaaliohjelmissa ei puhuttu kirkoista taikka kirkon ja valtion suhteista. Sen sijaan vuoden 2010

---

¹⁹³ Sähköposti Leppänen; Kansanuutiset 9.6.2010.

¹⁹⁴ Katso pro gradun sivu 53-54.

¹⁹⁵ Morrison 2004, 226-227, 229.

¹⁹⁶ Vihreiden historia. Katsottu 17.3.2014; Paloheimo, Raunio, 2008, 20.

¹⁹⁷ Vihreät kuntavaaliohjelma 2004. Katsottu 7.1.2017; Vihreä Liitto periaateohjelma 2006. Katsottu 7.1.2017.

verouudistusohjelmassa mainitaan, että Vihreät haluavat luoda yrittäjille edullisen veroympäristön ja pitää yhteisöveron kansainvälisesti kilpailukykyisenä. Lisäksi yhteisöveroa muuttaessa he haluavat kirkon yhteisövero-osuuden poistettavan ja muun muassa väestörekisteri- ja hautauspalvelut korvattavan kustannusten mukaan.¹⁹⁸

Vihreällä Liitolla ei sinällään ollut aloitteita kirkon ja yhteisöveron suhteen, vaikkakin kirkon ja valtion suhteesta keskusteltiin periaateohjelmamuutosten yhteydessä sekä poliittisessa keskustelussa vuosina 2006 ja 2011¹⁹⁹. Tapani Hietaniemi, joka teki keskustelun aloittamisen vuonna 2006, halusi, että uskonto tai uskonnottomuus olisi yksityisasia ja tasa-arvoon pyrittäisiin, jotta uskonnon- ja maailmankatsomuksenvapaus toteutuisi. Vihreät oli useampana vuonna puolueena kuitenkin jakautunut mielipidekeskusteluissaan kirkon ja valtion yhteyden säilymisen suhteen. Seuraavat esimerkit ovat vuoden 2011 keskusteluista:

Niklas Vainio näki puolueen uskontonäkemyksen kaikki uskonnot tasa-arvoiseksi näkeväksi, ei uskonnon vastaiseksi. Hän toivoi suvaitsevaisuutta keskusteluun.

Max Hannola puhui puolueen kirkon vastaisesta imagosta ja kansan kirkon erillisasemasta kulttuuriin kuuluvana asiana ja esitti, että nykyinen kirkkokanta poistettaisiin tulevasta periaateohjelmasta.

Erkki Perälän mielestä yhteisövero ei ole hyvä keino tukea uskonnollisia yhteisöjä. Hän ehdottaa yhteisöverosta luopumista ja uskonnollisten yhteisöjen tehtävien siirtämistä valtiolle.

Lisäksi kansanedustajat Krohn ja Meriläinen tekivät lakialoitteen kirkon ja valtion toisistaan erottamiseksi vuonna 2005, mutta sekä puolue että puoluehallitus olivat erimieltä asian suhteen. Tämän takia päädyttiin ratkaisuun, jossa kyseinen aloite jäi vain kirjaukseksi seuraavan vuoden periaateohjelmaan, eikä toimiin kirkon ja valtion erottamiseksi ryhdytty²⁰⁰. Vuoden 2006 periaateohjelmakirjaukseksi tuli seuraavaa:

Maailmankatsomuksen ja uskonnon vapautta on puolustettava, monikulttuurisessa yhteiskunnassa valtion tulee kohdella kaikkia uskonnollisia yhteisöjä tasaveroisesti ja valtion erityissuhde kahteen uskonnolliseen yhdyskuntaan on lopetettava.

---

¹⁹⁸ Vihreä Liitto eduskuntavaaliohjelma 2003, 2007, 2011. Katsottu 7.1.2017; Vihreä Liitto kuntavaaliohjelma 2004, 2008, 2012. Katsottu 7.1.2017; Vihreä verouudistus 2010. Katsottu 7.1.2017.

¹⁹⁹ Vihreä Liitto puoluekokouspöytäkirja 2006, 2011.

²⁰⁰ Lakialoitteessa ei ollut mainintaa yhteisöverosta, mutta muun muassa vaatimus kirkkolain poistamisesta perustuslaista sekä seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien varainsiirtoverovapauden poistaminen. Lakialoite 157/2005. Katsottu 9.1.2018.

Lisäksi sanotaan, että yhteisöveron muutoksen yhteydessä kirkon osuus yhteisöverosta tulee poistaa ja hautustoimi tulee korvata kirkolle kustannusten mukaan. Vihreän langan päätoimittajan ja Vihreiden eduskuntaryhmän puheenjohtajan mukaan Vihreiden ohjelmaan on aina sisältynyt vaatimus uskontojen tasa-arvosta, eikä kyse ole kirkon yhteiskunnallisen työn vähättelystä taikka kirkon vastaisesta liikkeestä²⁰¹.

Vihreiden mukaan uskonnollisia yhteisöjä on kohdeltava tasa-arvoisesti. Vihreät edustavat puolueena modernin aatesuunnan arvoja, pluralismi ja uudet vaihtoehtoiset aatteet, kuten vihreä liike. Perinteisiä arvoja ei koeta omaksi ja suhde kirkkoon nähdään siten puolueen oman agendan ja arvojen läpi. Tämä nähtävissä seurakuntavaaliohjelmissa suhtautumisessa kirkon tehtävään: Seurakuntavaaleissa Vihreä Liitto oli ainoa, jonka tarkoituksena oli suoranaisesti muuttaa kirkkoa. Vihreän Liiton näkemys poikkesi suuresti muista puolueista, jotka olivat mukana seurakuntavaaleissa. Seurakuntavaaliohjelmien perusteella kirkon omaa agendaa ja päämääriä ei tunnustettu tai hyväksytty sellaisena kuin kirkko itse itsensä näkee ja kokee. Kirkossa nähtiin paljon muutoksen tarpeita.²⁰² Vihreiden muissa ohjelmissa kirkon identiteettiä tai sen muutos tarpeeseen ei puututtu, vaikkakin kirkko ja valtio saatettiin haluta jossain määrin erillisiksi toisistaan. Vihreä Liitto osallistui vuonna 2006 seurakuntavaaleihin ensimmäistä kertaa organisoidusti. Seurakuntavaaliohjelmiä ei hyväksytetty millään suuremmalla joukolla²⁰³, kuten Keskuksista ja Kokoomus olivat tehneet. Vihreiden tavoite oli pyrkiä uudistamaan ja muuttamaan kirkkoa sisältä käsin niin sanotusti oikeudenmukaisemmaksi ja moniarvoisemmaksi. Myös kirkon moniäänisyyttä korostettiin:

Uskomme, että seurakuntalaisilla on oikeus avoimeen päätöksentekoon. --- Kirkkomme tulee olla nöyrempiä niitä kohtaan, jotka eivät voi tai uskalla itseään puolustaa tai vaatia oikeudenmukaista kohtelua. Kirkon tulee muuttaa toimintatapojaan ja noudattaa suomalaista tasa-arvolainsäädäntöä suhteessa naispuolisiin työntekijöihin ja seksuaalisiin vähemmistöihin. Kirkon tulee osoittaa oikeudenmukaista ja rehellistä ennakkoluulottomuutta tukea maahanmuuttajia ja muita vähemmistöjä.

Kummassakin seurakuntavaaliohjelmissa painotettiin kirkon eri tehtäviä ja vaatimuksia, sekä sitä mitä kirkko voi antaa. Kirkko voi heidän mukaansa antaa kokemuksen yhteydestä sekä paikan syventää Jumala suhdetta sekä spiritualiteettiä. Kirkon tulisi toimia arvojen mukaisesti niin maahanmuutossa, ihmisoikeuksissa kuin

²⁰¹ Vihreä Liitto periaateohjelma 2012. Katsottu 7.1.2017; V. Lanka 2.6.2006.

²⁰² Vihreä seurakuntavaaliohjelma 2006. Katsottu 2.8.2014; Vihreä seurakuntavaaliohjelma 2010. Katsottu 2.8.2014.

²⁰³ Sähköposti Kankaanpää.

teologisissa kysymyksissäkin. Miten Vihreä Liitto mieltää kirkon teologiset kysymykset, ei ole täysin selvää. Matti Myllykosken mukaan Vihreät voivat jättää avoimeksi Jumalasta puhumisen totuusarvon²⁰⁴. Se on kuitenkin olemassa ihmisiä varten. Myös ihmisen suhdetta luontoon korostettiin. Vihreiden mukaan kirkon tulisi olla vahva yhteiskunnallinen vaikuttaja ja ympäristövastuun edelläkävijä. Sen tulisi kantaa niin paikallista kuin globaaliakin vastuuta ja noudattaa ihmisoikeuksia syrjimättä ketään. Vuoden 2010 seurakuntaohjelmassa kirkolle asetetuista vaatimuksista huolimatta sillä sanotaan olevan yhteiskunnallisesti merkittävä rooli ja yhteiskunnallisia tehtäviä halutaan tukea, mutta yhteisövero-osuus nähdään epäoikeudenmukaiseksi.

Mikäli kirkko väestökirjanpitoa ja jatkossakin hoitaa julkiselle vallalle kuuluvia tehtäviä, kuten hautaustoimintaa, kulttuurikohteiden ylläpitämistä, tulee niihin varata riittävät resurssit, jotta epäoikeudenmukaiseksi koetusta kirkolle tulevasta yhteisövero-osuudesta voidaan luopua.²⁰⁵

Vihreät pitivät siis oikeudenmukaisuuden periaatetta yhtenä tärkeimmistä arvoistaan ja kokivat kirkon yhteisövero-osuuden olevan tätä vastaan. Tästä syystä, sekä seurakuntavaaliohjelmissa että muissa, se haluttiin pois kirkolta. Vuoden 2006 periaateohjelmassa oli lausuma, jonka mukaan uskonnollisia yhteisöjä olisi kohdeltava tasavertaisesti ja valtion erityissuhde kahteen uskonnolliseen yhdyskuntaan oli lopetettava.²⁰⁶ Kirkon yhteiskunnallisten tehtävien merkitys kuitenkin tunnustettiin ja oltiin valmiita korvaamaan ne kirkolle. Samalla kuitenkin haluttiin saada oikeutta myös muille uskonnollisille yhdyskunnille. Vihreät itse sanovat, etteivät he ole uskonnollinen puolue taikka sitoutuneet mihinkään uskonnollisiin yhteisöihin.²⁰⁷

SDP:n taustalla vaikuttava aate ja yksi perustamissyistä oli ja on tahto edistää työläisten asemaa. Papiston asema suhteessa muihin koettiin epäoikeudenmukaiseksi, josta myös SDP:n suhtautuminen kirkkoon kumpuaa.²⁰⁸ Toisaalta se pyrkii kirkosta eroon Forssan julistuksen mukaisesti, mutta toisaalta yhteiskunnan muu tilanne, suhtautuminen ja olosuhteet huomioidaan sen myös nykypäivän suh-

---

²⁰⁴ V. Lanka 21.4.2006.

²⁰⁵ Sähköposti Kankaanpää 2; V. Lanka 15.9.2009; V. Lanka 29.9.2009.

²⁰⁶ Vihreä liitto periaateohjelma 2006. Katsottu 7.1.2017.

²⁰⁷ V. lanka 2.6.2006.

²⁰⁸ SDP:n selvitys 2013, 3.

tautumisessa. Eduskunta- ja kuntavaaliohjelmissa ei ollut mitään kirkon ja yhteisöveron suhteeseen liittyvää taikka yleisesti suhteista kirkkoon. Kirkkoa ei myöskään suoranaisesti tässä nähdä tai mainita yhteistyökumppanina toisin kuin esimerkiksi Kristillisdemokraateilla, Keskustalla ja RKP:llä. Kulttuuri kuuluu kaikille -osion alla mainitaan muun muassa nuoriso-, sosiaalialan ja sivistysjärjestöjen tekevän arvokasta vapaaehtoistyötä. Mainintaa seurakunnista kuitenkin ei ole.²⁰⁹

SDP:llä oli tutkimusajankohtanani kolme aloitetta koskien kirkon ja valtion suhteita. Kaikki niistä kritisoivat nykyisellä tavalla järjestäytyneitä kirkon ja valtion suhteita: Ensimmäisessä aloitteessa Turun Sosiaalidemokraatit halusivat muuttaa kirkon erityisaseman.²¹⁰ Uskonnollisten yhdistysten ulkopuolella on kasvava määrä ihmisiä, joten heidän mielestään on epäloogista, että kirkolla olisi enää erityisasemaa. Kaikkien yhteiskunnallisten yhdistysten pitäisi olla tasavertaisessa asemassa ja heillä tulisi olla oikeus veronkantoon. Valtio voisi Turun Sosiaalidemokraattien puolesta tukea kirkkoa yhteiskunnallisesti arvokkaiden rakennusten sekä hautausmaiden ylläpidossa, mutta muuten kirkot saisivat heidän puolestaan pärjätä omillaan. Toisessa aloitteessa SDP:n Sosiaalidemokraattiset nuoret²¹¹ halusivat kirkon ja valtion eroa Forssan ohjelman kirjaukseen perustuen. Lisäksi he perustelivat kyseistä aloitetta oikeudella muita uskonnollisia yhdyskuntia kohtaan.

Kirkko tekee paljon tärkeää työtä ja sillä on tärkeä rooli muun muassa ihmisten henkisen hyvinvoinnin kannalta, kehitysyhteistyössä ja erilaisten palveluiden tarjoajana. Näiden yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen ei kuitenkaan tarvita nykyistä valtiokirkkojärjestelmää.

Edellisen lainauksen myötä Suomen Sosiaalidemokraatti Nuoret vaativat kirkon ja valtion erottamista. SDP:n puoluehallitus vastasi yhteisellä vastauksella kumpain aloitteeseen: Heidän vastauksesta käy ilmi, että SDP näkee yhtymäkohtia puolueen ja kirkon välillä, kummatkin kantavat huolta yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta. SDP arvostaa kirkon työtä köyhyyttä vastaan, samalla kun he omien sanojensa mukaan tarkkaavat kriittisesti kirkossa käytävää eettistä keskustelua. Kirkon nykyinen asema katsottiin perustuvan vallitsevaan lakiin ja yhteisöveron olevan tie-

---

²⁰⁹ SDP eduskuntavaaliohjelma 2003, 2007, 2011. Katsottu 6.8.2017; SDP kuntavaaliohjelma 2004, 2008, 2012. Katsottu 6.8.1017.

²¹⁰ SDP aloite 2010, 234.

²¹¹ SDP:n aloite 2012, 2.

tyssä mielessä oikeutettu korvaus. Evankelisluterilaisen kirkon asemaan ja toimintaan vaikuttaa SDP:n hallituksen mukaan voimakkaimmin kirkon jäsenmäärän lasku. Muista uskontokunnista sanotaan:

Kirkkokuntien osalta heidän suurimmat kysymyksensä ovat tilojen saanti toimintaa varten ja hautaustoimen järjestäminen kunkin uskontokunnan perinteiden mukaisesti. Nämä käytännön kysymykset on pyrittävä ratkaisemaan erilaisia kulttuureja kunnioittavalla tavalla eri paikkakunnilla. Sosiaalidemokraateille tärkeintä kirkkokysymyksissä on, että Suomessa toteutuu uskonnonvapaus.

Kyseiset aloitteet eivät antaneet aihetta jatkokäsittelyyn.

Kolmas aloite oli myös Sosiaalidemokraattisilta Nuorilta.²¹² Vuonna 2012 he vaativat kirkon julkisoikeudellisen aseman muuttamista yhdeksi muista uskonnollisista yhdyskunnista ja kirkon verotusoikeuden perumisesta. Aloitteessaan he vetosivat Forssan julistukseen. Yhteisövero on heidän mukaansa epäoikeudenmukainen, koska sitä maksavat myös ei-kirkkoon kuuluvat yhtiöiden omistajat. Aloitteen tekijöiden mielestä kirkon erityisasema on epäoikeudenmukainen uskonnottomia ja toisuskoisia kohtaan. Uskonto ja uskonnottomuus tulisi olla yksityisasiasia. SDP:n puoluehallituksen vastaus oli yhtenevä vuoden 2010 aloitevastauksen kanssa, eikä antanut ainetta toimenpiteisiin.

Vuosi	Aloitteen nimi ja numero	Perustelut	Puoluehallituksen vastaus
2010	Bryt banden mellan kyrka och stat, aloite 234.	Epäloogista että kirkolla erityisasema, uskonnollisten yhdistysten tulisi olla tasa-vertaisessa asemassa, kirkon tulee pärjätä omillaan.	Kirkon nykyinen asema perustuu lakiin, yhteisövero tiettyssä mielessä oikeutettu korvaus, SDP arvostaa kirkon työtä köyhyyttä vastaan, tärkeintä on uskonnonvapaus
2010	Valtion ja kirkon erotaminen, aloite 235.	Valtionkirkko järjestelmä tulee lakkauttaa, ei oikeudenmukainen muita uskonnollisia yhdyskuntia kohtaan, Forssan kirjaus.	Katso aloitteen 234. vastaus.
2012	Kirkko irti valtiosta, aloite 144.	Yhteisövero epäoikeudenmukainen, uskonto on yksityisasiasia, Forssan julistus.	Aloitevastaus yhteneväinen aloitevastaus 234, 2010 kanssa.

Taulukko 10. SDP:n aloitteet vuosina 2003–2013.

²¹² SDP aloite 2012, 144.

Lisäksi haluan mainita tässä kaksi muuta asiaa: Toinen vuoden 2002 puoluekokouspöytäkirjasta löytynyt aloite 406. Kirkko ja valtio erotettava. Perusteluina oli, että moniarvoistuvassa kulttuurissa on väärin suosia vain yhtä uskontokuntaa. Kaikille uskontokunnille ehdotetaan jäsenmaksua tai siihen siirtymistä. Lisäksi yhteisövero mainitaan suurimpana epäkohtana nykyisessä kirkkojärjestyksessä. Puoluehallituksen vastauksessa myönnetään, että valtio ja kirkko ovat vielä monessa suhteessa toisiinsa niin, että uskonnonvapauslain nojalla asia saattaisi olla haitallinen. Puoluehallituksen mielestä kirkon ja valtion erottaminen ei voi tapahtua kovin nopeasti.

Puoluehallituksen esitys puoluekokouksen päätökseksi: Puoluekokous yhtyy aloitteeseen ja vaatii kaikkien kirkkokuntien tasa-arvoista kohtelua.²¹³

Toinen on vuoden 2013 selvitys, jonka SDP:n asettama työryhmä teki kirkon ja valtion suhteista, joka on tulosta vuoden 2012 kirkon ja valtion eroa vaativasta aloitteesta. Siinä he käyvät läpi sekä SDP:n ja kirkon välistä suhdetta historiassa ja nykypäivässä sekä aloitteet ja päätökset, jotka kirkon ja puolueen suhteen on tehty. Selvityksen tarkoitus ei kuitenkaan ollut ottaa kantaa itse asiaan:

Tämän selvitystyön tehtävänä ei ollut ottaa kantaa itse asiaan, vaan antaa kattava selvitys aiheesta. Tulee muistaa, että kirkon ja valtion suhde ei rajoitu vain tiettyihin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, mikäli puolue ryhtyisi aktiivisesti ajamaan kirkon ja valtion eroa. Kyse on varsin monimuotoisesta kokonaisuudesta. Tulevaisuuteen pohdittavaksi jää puolueen kannan määrittäminen vaateesta erottaa lopullisesti kirkko valtiosta.²¹⁴

SDP osallistui seurakuntavaaleihin. SDP:n seurakuntaohjelmissa kirkon tehtäväksi nähdään kansankirkkona toimiminen kaikkien ihmisten puolesta niiden auttamiseksi ja tukemiseksi. SDP katsoi kirkon tehtävän puolueen oman agendan kautta, mutta myös kirkon traditionaalinen tehtävä ja sanoma tunnustettiin. Vuonna 2006 yhteisöverokäytännöstä oltiin valmiita luopumaan ja kirkon ja valtion suhteet järjestämään sopimuksin. Kuitenkin jo seuraavissa vaaleissa 2010 se halutaan säilyttää. Kirkon tehtävä on SDP:n mukaan luoda yhtenäisyydentunnetta ja vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa. Kirkon tehtävä on myös "äänitorvena" toimiminen epäkohtien poistamiseksi ja arvokeskustelun ylläpitäminen. Kirkolla on kuitenkin myös oma tehtävä, joka on ensisijainen: Sen tehtävä on hengellinen, kertoa pe-

---

²¹³ SDP aloite 2002, 406.

²¹⁴ SDP:n selvitys 2013, 29.

lastuksesta. Kirkko nähdään merkittäväksi kulttuuriperinnön vaalijaksi. Kirkon tulisi varainkäytön ja resurssipäätösten suhteen toimia kuitenkin yhteiskunnallisen hyvän rakentamiseksi. Uskonnonvapauden tulisi olla lähtökohtana kirkon ja uskonnollisten yhdyskuntien asemaa järjestettäessä ja evankelis-luterilaisen kirkon tulisi etsiä itsensä uudelleen sitä tarvittaessa.²¹⁵ SDP:n seurakuntavaaliohjelmat seurasivat puolueen yleistä linjaa, kanta yhteisöveroon vaihteli tilanteen mukaan. Myös seurakuntien, kuntien ja valtion yhteistyötä kannatettiin. SDP:n korostus vaikuttaa olevan solidaarisuus heikompia kohtaan. Se nähtiin suhteessa kirkon sanomaan yhtäläisiksi.

Sen sanoma korostaa solidaarisuutta ihmisten välillä ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kanssa. Tämä saa erityisen ilmentymänsä kirkon diakoniatyössä. Sosialidemokraatteina pyrimme oman arvopohjamme perustalta herättämään ja tukemaan lähimmäisvastuuta ja siihen perustuvia tekoja.²¹⁶

SDP:n hallitus näyttää tietyssä mielessä hyväksyvän kirkon niin sanotun erityisaseman, mutta samalla olevan valmis vaikuttamaan muutosta siinä. Se näki solidaarisuuden olevan yhteistä sen ja kirkon välillä. Tämä ilmenee SDP:n mukaan erityisesti kirkon diakoniatyössä.²¹⁷ Lisäksi sekä läpi käymistäni puolueasiakirjoista että SDP:n omasta, vuonna 2013 tehdystä selvityksestä puolueen ja kirkon välisistä suhteista, käy hyvin ilmi, että puolueena mielipiteet ovat hyvin ja kaantuneet ja vaihdelleet sen suhteen, mikä on oikea suhde kirkkoon, taikka ylipäättään uskontoon. Sitä on pidetty niin omantunnonkysymyksenä kuin yksityisasianakin. Sosialidemokraattisen puolueen suhde kirkkoon on ollut sidoksissa kunkin aikakauden yhteiskunnallisiin olosuhteisiin ja poliittiseen tilanteeseen²¹⁸.

Pyrkimys kirkon ja valtion erottamiseksi juontaa juurensa SDP:n perustamisaikaan, jolloin Forssan julistus lausuttiin. Sen takana oli tyytymättömyys papiston luokka-asemaan suhteessa työläisiin. Uskonnonvapaus on SDP:lle tärkein tällä hetkellä suhteessa kirkkoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin ja se haluaa tukea demokraattisin pyrkimyksin kirkon suhteen sitä, mikä tähtää yhteiskunnan suhteen parhaisiin periaatteisiin.

---

²¹⁵ SDP seurakuntavaaliohjelma 2006. Katsottu 1.10.2014; SDP seurakuntavaaliohjelma 2010. Katsottu 2.10.2014.

²¹⁶ SDP seurakuntavaaliohjelma 2010. Katsottu 2.10.2014.

²¹⁷ SDP seurakuntavaaliohjelma 2010. Katsottu 2.10.2014.

²¹⁸ SDP:n selvitys 2013, 7, 29.

Uskonnollisten yhteisöjen piirissä on tuettava niitä pyrkimyksiä, jotka hyväksyvät yhteiskunnan kehittämiseen tähtäävät parhaat periaatteet.²¹⁹

SDP kuitenkin nykyisin osallistuu puolueena seurakuntavaaleihin. Kaksi tunnusominaisinta piirrettä SDP:n politiikalle ovat siis tällä hetkellä uskonnonvapauden korostus sekä uskontopolitiikan muuttaminen sekä yhteiskunnan tilan että puolueen painotusten mukaan.

Turun ja Kaarinan seurakunnan tekemän tutkimuksen vastaukset olivat samassa linjassa löytämieni tutkimustulosten kanssa ja kuvastavat hyvin sekä puolueiden ideologiaa sekä heidän suhtautumistaan kirkon ja valtion välisiin suhteisiin. Niin sanottuun vasemmistoon kuuluvat tai taipuvat puolueet pyrkivät yhteisöveron poistoon kirkolta. Hallitsevana teemana ja syynä on koettu epäoikeudenmukaisuus suhteessa muihin²²⁰. Turun ja Kaarinan seurakuntien tekemässä tutkimuksessa vasemmistopuolueista Vasemmistoliitto ja Vihreä liitto antoivat heidän kysymykselleen²²¹ ei-vastauksen. Kyseisessä kyselyssä Vasemmistoliitto toivoi kirkon ja valtion suhteen purkua ja kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja hautaustoimen huoltamisen siirtämistä valtiolle. Tutkimuksessani Vasemmistoliitto oli tehnyt yhden aloitteen kirkon ja valtion erottamiseksi ja heidän puoluehallituksensa oli puoltanut sitä. Vasemmistoliiton pyrkimys on uskonnollisesti neutraali valtio, jossa uskonto jää henkilön yksityisasiaksi. Tämä tarkoittaa tehtävien suhteen sitä, että heidän mukaansa se tulee saada kirkolta pois. Vihreät sanoivat yhteisöveron ja yhteiskunnallisten pyrkivänsä kirkon ja valtion eroon ja varsinkin epäoikeudenmukaiseksi kokemansa yhteisöveron poistoon niin tässä kyselyssä kuin tutkimustuloksissani. Heidän mukaansa kaikkia uskonnollisia yhdyskuntia tulisi kohdella tasavertaisesti ja kirkolla ei tulisi olla erityisasemaa.

Puolue	Ei
Vasemmistoliitto	Perustelivat vastaustaan ensin kirkollisveron suhteen. Heidän mielestään, kirkollisvero, joka on heidän käsityksensä mukaan niin sanottu jäsenmaksu, tulisi hoitaa jotenkin toisin. Kirkon ja valtion nykyinen suhde tulisi purkaa. Yhteisöveron suhteen asia liittyy myös kirkon ja valtion välisiin suhteisiin, mutta jos kirkko ja valtio erotettaisiin toisistaan, niin

²¹⁹ SDP:n selvitys 2013, 8.

²²⁰ Sekä uskonnollisiin yhdyskuntiin että yhteisöveron maksajiin.

²²¹ Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osa yhteisöveron tuotosta? Kysely on tehty vuonna 2011.

	valtion tulisi huolehtia ainakin kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja hautaus toiminnan rahoituksesta.
Vihreät	Olivat ainoa, joka sanoi, kirkon lakisääteiset tehtävät tulee siirtää valtion ja kuntien hoidettavaksi. Näkivät, että evankelis-luterilaisen kirkon kirkollisvero tulisi poistaa ja kaikkia uskonnollisia yhteisöjä tulisi kohdella tasavertaisesti.

Taulukko 11. Turun ja Kaarinan seurakuntien kyselytutkimuksen ei-vastaukset.

Puolue heijastaa niitä arvoja, joita sen jäsenet pitävät tärkeinä. Puolueen suhtautuminen on kuitenkin aina suhteessa puolueen historiaan, ideologiaan, toimintakenttään ja päämääriin. Puolueen arvot ja toimintapyrkimykset heijastuvat näin ollen sen päätöksiin. Myös se, miten tiedon luonne ymmärretään vaikuttaa: Poliitikkojen ymmärrys tiedon luonteesta, että heidän käsityksensä kirkon olemuksesta sekä tehtävästä, määrittävät heidän suhtautumistaan myös kirkon osuuteen yhteisöverosta että uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustukseen. Lisäksi puolueen syntyhistoria sekä siihen vaikuttaneet tapahtumat, ideologiat ja asiat vaikuttavat puolueen näkemyksiin tänä päivänä. Puheen, asioiden ja tekojen merkitys syntyy aina jossain suhteessa tai merkityksessä²²². Puolueiden yhteisöveroon suhtautumisen suhteen tämä merkitsee, että heidän näkemyksensä ovat syntyneet juuri suhteessa niihin lähtökohtiin, näkökulmiin ja syihin, minkä tähden itse puoluekin alun pitäen halusi vaikuttaa yhteiskunnan asioihin. Kuten olen maininnut, oikeisto ja poliittinen keskusta kannattavat kirkon asemaa yhteiskunnassa muun muassa sen yhtenäisyyttä luovan merkityksen takia. Vasemmisto puolestaan kannattaa enemmän moniarvoisuutta ja kirkon aseman muutosta, vähintään suhteessa yhteisöveroon. Jonas Lindberg päätyi tutkimuksessaan samaan suhteessa Pohjoismaisten puolueiden uskon-
topuheissa, hänen tutkimuksensa mukaan oikeistopuolueet Pohjoismaissa ovat viitanneet kirkkoon enemmän osana kansallista identiteettiä kuin vasemmistopuolueet. Vasemmistopuolueet ovat keskittyneet puhumaan enemmän muun muassa ihmisoikeuksista. Hänen mukaansa myös Tanskan, Islannin ja Suomen puolueet ovat kannattaneet enemmän kirkon nykyistä asemaa, kun taas Ruotsissa kirkon ja valtion erottamisen vaatimus on voimistunut. Kristillisdemokraateille kristinusko on osa puolueen perustusta ja lähtökohtia, toisin kuin muille oikeisto- ja keskustapuolueille. Kirkon asemaa ei kuitenkaan puolustettu oikeisto- ja keskustapuolueissa osana identiteettiä, vaikka he saattoivat puhua siitä samantyyllisesti. Näin oli myös

²²² Tämä kontekstuaalisuuden idean mukaan. Johdatus laadulliseen tutkimukseen 1999, 50.

Lindbergin tutkimuksessa. Vasemmistopuolueet puolueet puolestaan katsoivat yhteisöveron olevan epäoikeudenmukainen ja varsinkin aloitteissa he kokivat sen tekevän vääryyttä muita uskonnollisia yhteisöjä ja veronmaksajia kohtaan. Lindbergin tutkimuksen mukaan vasemmistopuolueet ovat keskittyneet puheissaan enemmän ihmisoikeuksiin ja hyvinvointiin kuin uskonnollisiin teemoihin.²²³

6. Pohdinta ja johtopäätökset

Puolueiden suhtautuminen kirkon osuuteen yhteisöverosta näyttäytyi tutkimuksessani taloudellisena ja lainsäädännöllisenä asiana, mutta myös heidän omasta taustastaan, päämääristään ja ideologiastaan lähtevänä. Taloudelliselta kannalta tarkasteltuna yhteisövero on suotu kirkolle sen yhteiskunnallisesti merkittävän työn tähden ja oikeutuksena, josta on lainvoimaiset sopimukset. Myös kirkon muu yhteiskuntaan vaikuttava työ saatetaan huomioida, mutta yhteisöveron laskentaperiaatteisiin otetaan mukaan vain uskonnonvapauslain voimaan astumisen jälkeen hautaus toimi²²⁴. Uskonnonvapauslain voimaan astuttua 2003 oikeutetuksi kirkolle katsottiin hautaus-toimen tukeminen, koska valtion tuli mahdollistaa kyseinen oikeus kaikille kansalaisille. Valtio tukee siis kirkon harjoittamaa hautaustointia kokonaisuudessaan, ei vain kirkkoon kuuluvien tai kuulumattomien osalta. Kirkon tehtävä on taata, että kyseinen tehtävä toimitetaan kaikille samoin periaattein²²⁵. Syyt, miten puolueet kokonaisuudessaan näkevät sekä kirkon että uskonnolliset yhdyskunnat ja heidän oikeudet suomalaisessa yhteiskunnassa, vaihtelevat sekä puolueen ideologian että kokonaispäämäärän mukaan. Puolueiden mielipiteeseen ja näkemykseen tietystä asiasta vaikuttaa taustojen, ideologian ja päämäärien lisäksi myös yhteiskunnassa ja valtiossa vallitsevat olosuhteet, lainsäädäntö sekä historia. Kirkon sisällä teologiset tulkinnat vaikuttavat siihen, miten valtion ja kirkon suhdetta arvioidaan²²⁶. Kirkon ja valtion suhteeseen heijastuvat lisäksi maan henkinen ilmapiiri ja poliittiset vaiheet²²⁷. Tutkimuksessani käy ilmi, että kaikki puolueet vähintään tunnustivat, vaikka eivät olisi olleetkaan kirkon hyödyistä tai oikeudenmukaisu-

---

²²³ Lindbergin tutkimus vertasi vuosien 1998 ja 2008 välillä. Jonas Lindberg, 2015, 97, 98.

²²⁴ Uskonnonlaiden yhdistysten valtionavustuksen määrän lasku lasketaan kirkon valtionavustus miinus kirkon yhteisöverotulo. Opetusministeriö 2005, 18,19; HE 204 / 2002vp.

²²⁵ Opetusministeriö 2005, 18-19.

²²⁶ Sorsa 2010, 35.

²²⁷ Sorsa 2010, 35.

desta samaa mieltä, evankelis-luterilaisen kirkon aseman olevan vahva suomalaisessa yhteiskunnassa. Kirkon nähtiin vaikuttavan historiasta arvojen, kasvatuksen kuin kirkon tekemän työn suhteen. Kirkkoa ei nähty poliittisena tekijänä, niin kuin se ei olekaan, vaan ennemminkin arvojohtajana tai muistuttajana siitä, mikä on oleellista. Uskontososiologi Kallungin mielestä kirkon vaikuttaminen tapahtuu käytännön toiminnan kautta²²⁸. Tämä vaikutus ulottuu koko yhteiskuntaan. Tämä oli myös yksi syy, miksi osa puolueista halusi olla mukana myös seurakuntavaaleissa. Kirkon vaikutus yhteiskuntaan katsottiin merkittäväksi. Olemalla mukana seurakuntavaaleissa puolueet pääsivät vaikuttamaan niin kirkon taloudelliseen suuntaan kuin sisältöönkin.²²⁹ Silti kuitenkin poliittinen kenttä ja seurakuntakenttä katsottiin kahdeksi eri asiaksi. Puolueen edustamat arvot kuitenkin näkyivät ja saivatkin näkyä seurakuntavaaliohjelmissa. Kaikista neljästä puolueesta, jotka seurakuntavaaleihin osallistuivat, Vihreä Liitto oli ainoa, jonka päämääränä oli suoranaisesti muuttaa kirkkoa.

Kansankirkon asema suomalaisessa yhteiskunnassa on asia, joka erottaa puolueiden suhtautumista. Kansankirkko on juuri erilaisten toimintamuotojensa kautta vahvasti läsnä yhteiskunnassa ja sen rakenteessa. Kokoomus kaikista selvemmin korosti kansankirkon vahvaa asemaa ja sen merkitystä sekä yksityiselle ihmiselle kuin yhteiskunnallekin. Muut puolueet, jotka suhtautuivat myönteisesti kyseiseen asiaan, olivat Kristillisdemokraatit, Keskusta ja Perussuomalaiset. SDP:n kanta vaihteli tilanteen ja olosuhteiden mukaan, Ruotsalainen Kansanpuolue tunnusti kansankirkon aseman, mutta oli muuten neutraali tai kriittinen kirkon suhteen. Vihreä Liitto ja Vasemmistoliitto olivat enemmän valtion ja kirkon lopullisen erottamisen kannalla. Valdemar Kallungin mukaan viime vuosien kaikissa arvokeskusteluissa kirkolla on ollut suuri rooli ja vahva kulttuuriperinnöllinen asema.

Kirkollinen institutionaalinen uskonnollisuus on heikentynyt, mutta uskonnon julkinen asema on edelleen suuri.²³⁰

Hänen mukaansa juuri perinteen kautta uskonnon asema on siis edelleen vahva modernissa yhteiskunnassa. Grace Davien mukaan perinnettä pitää yllä kollektiivinen

---

²²⁸ Smaa 4.10.2010.

²²⁹ Npäivä (tarkka päivämäärä puuttuu).

²³⁰ Smaa 4.10.2010.

muisti, tosin suomalaisessa yhteiskunnassa se on hänen mukaansa lähinnä "toissijainen muisti" eli pieni joukko tosiasiallisesti edustaa ja vie eteenpäin sitä, mitä yhteisesti tunnustetaan²³¹.

Kansankirkon lisäksi toinen aineistosta noussut teema oli kirkko yhteistyökumppanina ja moraalin perustana. Kirkon erityisasema nousee historiasta ja perustuslaista. Kirkon yhteiskunnallisia, lainsäädännöllisiä että muita yhteiskunnallisesti vaikuttavia tehtäviä, kuten lapsi- ja nuorisotyötä että diakoniatyötä, arvostettiin ja niillä nähtiin paikka että tarve yhteiskunnassa ja yksilön elämässä. Lainsäädännöllisten tehtävien suhteen on määrätty laissa, muut kirkon tekemät yhteiskunnalliset tehtävät ovat kirkosta itsestään lähteviä, joista yhteiskuntakin hyötyy. Puolueiden ohjelmissa ja lausumissa kirkko nähtiin sekä turvanantajana, tukiverkkona, moraalin perustana että kasvattajana. Lisäksi kristinusko ja sen arvot nähtiin yhteiskunnassa kokoavana ja yhteenliittävänä voimana sekä tukipilarina. Suurin osa puolueista piti kirkon roolia yhteiskunnassa rakentavana ja sitä tukevana. Arvopohjansa kautta se oli luomassa yhtenäisyyttä ja jatkumoa yksilöiden ja yhteiskunnan välillä. Sen kanssa haluttiin tehdä yhteistyötä niin kunta- kuin valtio tasolla ja se nähtiin lisäksi yhtenä tekijänä muiden yhteiskunnan toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen ja poliisin, kanssa. Tämä tuli ilmi myös hautaustoimen liittyvässä keskustelussa: Useamman yhteisön verotusoikeuden pelättiin synnyttävän useita lahkoja tai vaarantavan maan kansan oikeudellisen yhtenäisyyden, joka perustuu kristillisellä pohjalle²³². Käsitys kristillisestä yhteiskunnasta, kansankirkosta väestön enemmistönä on vaikuttanut positiivisesti valtion suhtautumiseen kirkkoa kohtaan Suomen historiassa²³³. Yhteiskunnan kristillinen arvoperusta on ollut kansankirkon kautta luomassa päättäjien positiivista suhtautumista kirkon ja valtion yhteistyöhön. Suomalaisen yhteiskunnan katsotaan olevan kristinuskon perinteelle luodun, jo historiallisistakin, ja sen asema moraalin ja etiikan luojana ja kasvattaja huomioitiin myös kirkkoon ja yhteisöveroon suhtauduttaessa. Ne puolueet, jotka eivät kirkon yhteiskunnallista roolia sellaisenaan täysin hyväksyneet, näkivät kirkon osittain vanhanaikaisena. Näiden puolueiden arvot olivat lähempänä liberaaleja ja moderneja arvoja kuin traditionaalisia.

---

²³¹ Davie 2000, 177-180.

²³² Opetusministeriö 1997, 49-50.

²³³ Sorsa 2010, 255.

Kirkko itse katsoo, että sillä on oma sanoma ja tehtävä, jotka on määriteltävä kirkkolaissa, -järjestyksessä ja tunnuskirjoissa. Arkkipiispa Huovisen mukaan tärkeämpää kirkolle olisi pysyä tehtävässä ja oikeassa asiassa kuin pitää kiinni kansankirkon asemasta niiden kustannuksella²³⁴. Kirkon rooli on kaksijakoinen. Se on yhteiskunnan palvelija, mutta sillä on myös oma tehtävä, jonka tulisi olla ensisijainen. Historian professori Juha Sihvola sanoi Demokraatti-lehden haastattelussa, että joskus voidaan puhua jopa uskonnon muuttumisesta yhteiseksi kulttuuriomaisuudeksi²³⁵. Toisin sanoen, uskonnollisia asioita ei mielletä enää uskonnolliseksi. Grace Davien mukaan kirkolliset toimijat ovat hyväksyneet tilanteen ja näkevät sen tavallaan oikeutuksena kirkon olemassaololle sellaisena kuin se on.²³⁶ Kansankirkon asema on toisaalta se, joka antaa kirkolle laajan kontaktipinnan yhteiskuntaan, mutta vaarana on, että kirkon oma sanoma tai tehtävä jää toissijaiseksi. Samaa puhui myös metropoliitta Ambronijs, joka sanoi, että kirkon on pysyttävä opissaan²³⁷. Ennen uskonnonvapauslain voimaantumista valtion määräysvalta kirkon talouteen oli pitkälti siitä päättävällä eduskunnalla, vaikka kirkon edustajaa kuultiin ennen päätöksentekoa.²³⁸ Uskonnonvapauslain mietintöä kommentoidessaan Eero Huovinen toivoi, että valtio suhtautuisi tasapuolisesti niin kirkkoihin kuin uskonnollisiin yhdyskuntiin ja pyrki kunnioittamaan niiden luonnetta, historiallisia lähtökohtia ja tavoitteita kirkon talouden itsenäisyyden säilymisen tähden. Kirkon oma sanoma ja agenda tulisi hänen mukaansa myös huomioida.²³⁹ Leino oli teoksessaan samalla linjalla Huovisen kanssa: kirkon uskonuskonyhteisö-luonne on Leinon mukaan vaarassa, jos kirkon ylipositiivista arvopohjaa ei ollenkaan huomioida positiivista oikeutta säädettäessä.²⁴⁰ Kirkon kannalta olisi siis tärkeää, että sen oma agenda huomioitaisiin sitä koskevia päätöksiä tehtäessä. Kirkko on niin sanottu kahden tulen välissä: Toisaalta se haluaa ja sen tulee pitää kiinni jo kirkkolaissa ja -järjestyksessä määritellyistä ja sille uskotuista tehtävistä ja sanomasta, mutta toisaalta asema kansankirkkona haastaa sen itsemääräämisoikeutta. Kirkko tai ainakin kirkolliset toimijat ovat kokeneet olevansa jossain määrin riippuvaisia valti-

---

²³⁴ Suomenmaa 18.1.2008.

²³⁵ Demokr. (Tarkka päivämäärä puuttuu).

²³⁶ Davie 2013, 141, 147.

²³⁷ Npvä 31.1.2004.

²³⁸ Ensio 2009, 166.

²³⁹ Sorsa 2010, 261.

²⁴⁰ Leino 2003, 35.

osta ja sen tuesta. Leinon mukaan evankelisluterilainen kirkko tuli tulojensa, oppinsa sekä hallintonsa suhteen valtiosta riippuvaiseksi uskonpuhdistuksen seurauksena²⁴¹. Toisaalta myös valtio on jossain määrin, jos ei riippuvainen, niin ainakin luottanut, että kirkko hoitaa joitain toimia, joita valtion tulisi mahdollistaa sekä myös toimii muuten yhteiskunnan hyväksi. 1970-luvun kirkko ja komitea lausunnon mukaan kunnat eivät halunneet ottaa vastaan hautaustoimea, koska se ei ollut kannattavaa. Perustelusyinä oli myös perinne ja käytännön yleisyys.

Komitea perusteli päätöstään seurakuntien hautausmaiden perustamiseen ja ylläpitoon liitetyvällä perinteellä ja kristillisen siunauskäytännön yleisyydellä. Myös hautausmaiden sijainti kirkkomaalla huomioitiin yhtenä perusteluna.²⁴²

Keskelle ja oikeistoon sijoittuvat puolueet näkivät kirkon omana toimijana, joilla on oma agenda. Seurakuntavaaleissa tämä tuli hyvin ilmi varsinkin Keskustan ja Kokoomuksen ohjelmissa. Kirkon linjaan voidaan heidän mukaansa vaikuttaa, kuten myös talouteen, mutta silti kirkko sai heidän seurakunta-, puolue- ja muissa ohjelmissa pitää oman sanomansa. Puolueet tunnustautuivat kannattavansa kristillisen perinteen säilymistä ja evankelisen kirkon oikeutusta yhteiskunnalliseen asemaansa. Ainoa pieni poikkeus keskusta-oikeiston linjaan oli RKP, joka sanoi olevansa liberaalipuolue. He kuitenkin toteavat kirkon aseman sellaisena kuin se tällä hetkellä on. Eniten kristillisiä arvoja oli Kristillisdemokraateilla. Paloheimon ja Raunion periaateohjelma-analyysin mukaan viidesosa heidän ohjelmistaan oli kristillisiä arvoja, kuten perheen ja avioliiton tärkeyttä korostavia. Vasemmistoliitolla ja Vihreällä Liitolla sen sijaan kyseisiä oli vähiten²⁴³. Uskonto oli Vasemmistoliitolle ennen kaikkea yksilön yksityisasiasia. Vasemmistoliitto on mielestäni hyvä esimerkki niin sanotusta uudesta puolueesta, joka on noussut ajamaan jotain uutta, tärkeäksi kokemaansa asiaa.²⁴⁴ Se ei nouse tai edusta traditionaalisia arvoja, vaan modernisaatiota. Vasemmistoliitto mieltää omakseen Ranskan vallankumouksen. Vapaus, veljeys ja tasa-arvo ovat toimineet sille inspiraationa. Kyseiset arvot ovat olleet myös vahvasti vaikuttamassa sekularisaatioon, varsinkin tiedon korostuksen suhteen. Vihreä Liitto oli ainoa, jonka tarkoituksena oli suoranaisesti muuttaa kirkkoa. Vihreän Liiton näkemys poikkesi suuresti muista puolueista, jotka olivat mukana seurakuntavaaleissa. Seurakuntavaaliohjelmien perusteella kirkon

---

²⁴¹ Leino 2003, 10

²⁴² Opetusministeriö 1997, 49.

²⁴³ Paloheimo, Raunio 2008, 49, 50.

²⁴⁴ Morrison 2004, 226–227, 229.

omaa agenda ja päämääriä ei tunnustettu tai hyväksytty sellaisena kuin kirkko itse itsensä näkee ja kokee. Kirkossa nähtiin paljon muutoksen tarpeita. Kolmannen vasemmistopuolueen SDP:n kanta, kuten sanottu, vaihteli kirkon suhteen tilanteen mukaan. Tärkeintä heille kuitenkin oli uskonnonvapaus.

Tuotantovälineiden uudelleen jakamisella²⁴⁵ ei aineistoni pohjalta tullut vaikuttanut puolueiden suhtautumisessa kirkon yhteisöveroon. Tosin vasemmistoon sijoittuvat puolueet kannattivat enemmän yhteisövero-osuuden poistoa kirkolta kuin oikeistoon kuuluvat, mutta perusteluissa vaikutti enemmän yhteisöveron koettu epäoikeudenmukaisuus suhteessa muihin kuin se, että kaikki tulisi olla valtion omistuksessa ja yhteistä omaisuutta. Lijphartin ristiriitautuvuuksien uskonnollinen-ulottuvuus²⁴⁶ vaikutti puolueiden suhtautumiseen: Ne puolueet, jotka kannattivat enemmän traditionaalisia arvoja, olivat myös myönteisempiä kirkkoa ja sen tehtävää kohtaan. Sen sijaan ne puolueet, jotka kokivat monikulttuurisuuden arvokseen, puolustivat enemmän yhteisöveron poistoa kirkolta. He myös profiloituivat vähemmän kansankirkkoa kannattavaksi kuin perinteisten arvojen kannattajat. Keskusta-periferia -ulottuvuudella²⁴⁷ ei ollut vaikutusta tutkimustuloksiin. Mikään puolueista ei vaikuttanut pelaavan poliittista peliä yhteisöverolla kirkon ja kannattajakuntansa suhteen. Ainoa puolueista, joka mietti, mikä vaikutus mahdollisella aloitteella ja kirjauksella kirkon ja valtion erosta olisi kannattajaluvuissa, oli Vihreät vuonna 2006, kun puoluekokouksessa ja kannattajalehdessään keskustelivat asiasta. Kokoomus puolestaan puolusti yhdessä tehdyistä aloitteista kirkkoa sanomalla, että yhteisöveroon ei kirkon puolelta liity keplottelua, niin kuin aloitteen tekijät antoivat olettaa. Viimeisen miettimäni ristiriitautuvuuden suhteen, postmodernit vastaan materialistiset arvot²⁴⁸, en tämän tutkimuksen perusteella pysty vastaamaan. Se vaatisi tarkempaa analyysiä puolueiden arvoista. Nyt kuitenkin vaikutti siltä, että määrittävänä tekijänä olivat lähinnä perinteiset vastaan monikulttuuriset ja liberaalit arvot.

Tutkimukseni perusteella voin todeta, että yleisesti ottaen puolueet, jotka kannattavat enemmän perinteisiä arvoja myös kunnioittavat kirkkoa ja sen tehtävää enemmän kuin puolueet, jotka profiloituvat joko liberaaleiksi taikka va-

---

²⁴⁵ Katso työstäni kohta 2.2.

²⁴⁶ Lijphart 1984, 132-134; Paloheimo Raunio 2008, 51.

²⁴⁷ Lijphart 1984, 136-137; Paloheimo, Raunio, 2008, 44.

²⁴⁸ Lijphart 1984, 139-141; Paloheimo, Raunio, 2008, 14, 15.

semmistoon. Vasemmistopuolueille on tavanomaista, että he mielellään jättävät uskonnon henkilön yksityisasiaksi ja haluaisivat, että yhteiskunta olisi hallinnollisella tasolla uskonnon suhteen neutraali. Poikkeuksena kuitenkin tähän voidaan pitää monikulttuurisuuden kannattamista, joka on helposti yhteydessä myös siihen, että samoja arvoja ja oikeuksia ajetaan kaikille välittämättä yhteiskunnan historian ja kulttuuriperinnön vaikutuksesta. Jos minun tulisi laittaa tutkimustuloksieni perusteella puolueet järjestykseen yhteisövero- ja kirkkoon suhtautumisen suhteen, niin tulos näyttäisi seuraavalta: Oikealla on kirkon yhteisövero-oikeutta kannattavat ja vasemmalla ei-kannattavat:

Vasemmistoliitto - Vihreät – SDP ja RKP – Perussuomalaiset – Keskusta – Kokoomus ja KD

Yhteisöveron kannattajien suhteen on vaikeampi asettaa puolueet järjestykseen kuin ei-kannattajien. Perussuomalaiset eivät missään antaneet suoraa vastausta, vaikka kylläkin sanovat olevansa kristillissosialistinen puolue. Kokoomus selvästi kannatti ja puolusti kirkon antamaa perintöä ja panosta yhteiskuntaan. Kristillisdemokraatit sen sijaan itse kannattivat monia niistä arvoista, mitä kirkkokin edustaa. Keskusta oli myös kansankirkko myönteinen. Ei-kannattajien suhteen Vasemmistoliitto sanoi suoraan, että haluaa kirkon ja valtion eroa. Vihreät ajoivat yhteisöveron poistoa, vaikka kirkon ja valtion suhteen olivatkin useampaa mieltä. RKP oli selvästi liberaalipuolue, vaikka hyväksyikin kirkon aseman, niin he eivät sitä sinällään kannattanut. SDP suhtautti asennoitumisensa vallitsevien olosuhteiden mukaan ja tutkimusajankohtanani sekä kannattavat että olivat kannattamatta yhteisöveroa.

Mitä tämä kertoo puolueista, kirkosta ja yhteiskunnasta? Puolueet heijastavat yhteiskuntaa ja sen rakennetta. Niin kuin suurin osa suomalaisia vielä tukee ja kannattaa kirkkoa ja sen tehtävää yksilön elämässä ja yhteiskunnassa, niin myös suurimmat ja suurin osa puolueista. Uudemmat puolueet, kuten Vasemmistoliitto ja Vihreä Liitto, kannattavat moderneja arvoja, jotka heijastavat myös sekularisatiota, kuin taas vanhemmat, kuten Kokoomus ja Keskusta, kannattavat traditionaalisempia arvoja²⁴⁹. He myös arvostavat sitä perintöä, mitä kirkko antaa yksilölle ja yhteiskunnalle. Heillä on puolueena enemmän kosketuspintaa niihin arvoihin, joita

---

²⁴⁹ Kristillisiä arvoja ei kuitenkaan nähty osa puolueidentiteettiä, toisin kun Kristillisdemokraateilla. Kristillisdemokraattinen puolue syntyi muun muassa pitääkseen yllä kristillisiä arvoja.

kirkko edustaa. Puolueet näyttivät tarkastelevan kirkon yhteisövero-osuutta osana suurempaa kokonaisuutta, johon vaikutti sekä puolueen yleinen arvopohja että agenda kuin myös yhteiskunnan rakenne ja se, mitä se heijastaa. Kirkon yhteisövero-osuus ei näyttäytynyt päätöksiä tehdessä vain taloudellisena päätöksenä ja asiana, vaan sitä tarkasteltiin yllä mainittujen seikkojen että siitä saatavan yhteiskunnallisen hyödyn sekä voimassaolevien sopimusten varassa. Kirkon ja kristinuskon vaikutus historiassa niin moraaliksi- kuin etiikkakysymyksissä on kuitenkin nähtävissä vielä tänäkin päivänä yhteiskunnassa ja yksilön päätöksenteossa. Kristinuskon antama perintö vaikuttaa, vaikkakin kirkon asema nykypäivänä yhteiskunnallisesti on eri kuin aiemmin. Nyt sen katsotaan olevan lähinnä arvovaikuttaja. Aiemmin se oli yksi yhteiskunnan suunnan näyttäjistä.

Nykypäivän yhteiskunnan suhteen tutkimustulokseni kertovat, että jos kirkkoon ei ole selkeää "viha tai rakkaus -suhdetta", niin asennoituminen siihen saattaa vaihdella vallitsevien olosuhteiden ja muiden, mahdolliseen asennoitumiseen, vaikuttavien tekijöiden kanssa. Vaikuttaa myös siltä, että syyt, jotka painavat suhtautumisessa enemmän ovat henkilökohtaisia. Niin kauan kuin suomalaiset kokevat identiteetiksi luterilaisuuden osana suomalaisuutta, niin kauan enemmistö myös pysyy kirkon jäsenenä, vaikkakin tämä tarkoittaisi käytännön tasolla vain harvoja käyntejä kirkossa: Lähinnä elämän taitekohdissa ja kenties jonkin muun kirkon yhteiskunnallisesti vaikuttavan palvelun, kuten perhetyön, hyödyntämisen yhteydessä. Myös niin kauan kuin kirkon edustamat arvot koetaan omiksi, niin niin kauan niitä myös kannatetaan. Kuitenkin yhteiskunnan kehittyminen ja muuttuminen globalisaatioineen haastaa yksilön ajattelun ja saattaa muuttaa myös hänen asennoitumistaan. Modernisaatio vaikuttaa myös ihmisten ajatteluun ja arvoihin suhteessa kirkon ja valtion välisiin suhteisiin. Uskonnon merkityksen muuttuminen yksilön elämässä saattaa saada hänet vaatimaan muutoksia myös sen paikkaan ja asemaan yhteiskunnallisella tasolla. Kirkon erityisasemaa ja sen oikeuksia ei välttämättä hyväksytä enää sellaisenaan, vaan niiden saatetaan katsoa tekevän vääryyttä muita uskonnollisia tai muita vastaavia ryhmiä kohtaan. Toisaalta vaikka yhteiskunta muuttuisikin, ei se automaattisesti tarkoita arvopohjan muutosta. Se, miten kirkko on sanomallaan, arvoillaan ja tekemisellään historiassa vaikuttanut on kestävämpää kuin yhteiskunnassa tapahtuvat hetkelliset vaikutukset. Henkilön asennoitumiseen vaikuttavat yhteiskunnan muutoksen lisäksi monet tekijät, kuten kasvatus, koulutus

ja muut yksilön intressit. Yksilöt muodostavat myös yhteisöt ja liikkeet, kuten puolueet. Myös se, miten yksilö näkee kirkon roolin yhteiskunnassa vaikuttaa asennoitumiseen.

Modernisaation ja sekularisaation vaikutukset ovat nähtävillä niin yhteiskunnassa kuin puolueissakin. Uskonnon yhteiskunnallinen merkitys on vähentynyt, vaikka ei kokonaan poistunut. Valtio pyrkii olemaan neutraali uskonnon suhteen. Uskonnon merkitys yksilön elämässä on privatisoitunut ja muutaman puolueen, kuten Vasemmistoliiton ja Vihreiden tarkoitus oli saada uskonto kokonaan pois yhteiskunnalliselta ja valtiolliselta tasolta. Moniarvoinen yhteiskunta muuttuneine ajatteluineen on nähtävissä varsinkin vasemmistopuolueiden ohjelmissa ja suhtautumisessa kirkkoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin. Yhteiskunta perustuu rationaalisen lain, ei uskonnon varaan. Inglehartin mainitsema arvojen hiljainen vallankumous²⁵⁰, joka liittyy yhteiskunnan arvojen muuttumiseen moderneiksi että postmoderniksi on osa sekularisaatioprosessia ja yhteiskunnan muutosta. Traditionaalisten arvojen sijaan arvostetaan monikulttuurisuutta, moderneja arvoja ja yhteiskunnan monimuotoisuutta. Liberaalit arvot viittaavat Bergenin mukaan juuri uskonnon monimuotoisuuteen²⁵¹. Traditionaalisia arvoja suurimmaksi osin kannattavat ja pitivät yllä Kristillisdemokraatit. Myös Kokoomus, Keskusta ja Perussuomalaiset ovat näiden kannalla, vaikkakin myös monikulttuurisuutta saatettiin arvostaa. Kaikki puolueet kuitenkin tunnustivat myös muiden uskonnollisten yhdistysten oikeuden olemassaoloon ja valtion avustuksiin. Ajattelun ja yhteiskunnan sektorisoituminen näkyy myös siinä, että uskonto ja yhteiskunta halutaan pitää omilla aloillaan. Kirkot eivät enää hoida samalla tavalla yhteiskunnan eri aloja kuin ennen, vaan monta, ennen kirkon huolena ollutta alaa, on nyt valtion vastuulla. Kirkko ja valtio myös halutaan pitää omilla sektoreillaan. Toisaalta kirkko on yhteistyökumppani ja huolehtii myös joistakin toimista, joissa valtiolle "jää aukko" huolenpidon verkosta. Mutta toisaalta päättäjät ja yksilöt eivät miellä kirkkoa enää niin uskonnolliseksi kuin aiemmin, vaan sen rooli nähdään helposti enemmän institutionaalisenä.

Tutkimusajankohtani jälkeen yhteisöveron jakaminen on muuttunut. Vuonna 2013 Valtionvarainministeriön työryhmä teki selvityksen vaihtoehtoisten

---

²⁵⁰ Paloheimo, Raunio 2008, 14-15.

²⁵¹ Davie 2013, 56, 58.

yhteisöveromallien korvaamisjärjestelmien suhteen ja esitti, että seurakuntien yhteisövero-osuus poistetaan ja evankelis-luterilaiselle seurakunnalle myönnetään lakisääteinen valtionavustus 114 miljoonan euron suuruisena vuodesta 2015 eteenpäin. Rahoituksella oli heidän mukaansa tarkoitus rahoittaa seurakuntien lakimääräisiä tehtäviä; hautaustointia, väestökirjanpidon tehtäviä ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito.²⁵² Näin kävikin vuonna 2016. Kirkon saaman avustuksen jakaa Kirkon Keskusrahasto, kunnan väkiluvun mukaan, seurakunnille. Lisäksi summasta maksetaan kirkolliskokouksen mukaan 2 miljoonaa kirkon väestökirjanpitotehtävistä vastaavan Kirjurin kehittämiseen ja 5 miljoonaa kirkkojen kunnostamiseen.²⁵³ Valtionavustus maksetaan vuosittain. Käytännössä tämä on kirkon kannaltakin parempi. Tulot ovat vakaammat, kun ne eivät heilu enää talouden vaihtelujen varassa niin pahasti. Valtionavustus ei myöskään aiheuta erineviä mielipiteitä, kuten yhteisövero-osuus aiheutti, koska se ei tule yrityksiltä, vaan valtion budjetista.

Uskonnollisten yhdyskuntien asema parani tutkimusajankohtanani. Uskonnonvapauslain voimaan astumisen myötä myös uskonnollisilla yhdyskunnilla oli mahdollisuus saada valtiolta tukea toiminnalleen. Tätä ennen valtio ei tukenut uskonnollisia yhdyskuntia. Valtionvarainministeriön työryhmän raportissa myös ehdotettiin vuonna 2013, että muille uskonnollisille yhdyskunnille myönnettäisiin samassa yhteydessä 1 miljoonan euron lisämääräraha opetus- ja kulttuuriministeriön kautta jaettavaksi hakemusten perusteella. Avustuksen määrää ei kuitenkaan korotettu, vaan avustus pysyi jo päätetyllä tasolla. Uskonnolliset yhdyskunnat saavat avustusta saman summan yhteensä kuin evankelis-luterilainen kirkko, vähennettynä sen yhteiskunnallinen harjoittama tehtävä, hautaustoimi. Avustus jaetaan jäsenmäärän mukaan.²⁵⁴ Vuonna 2014 avustusten määrä oli 200 000e ja vuonna 2016, 532 000e.²⁵⁵

Alun perin aiempaa tutkimusta aiheistani ei kovin ollut ottamatta huomioon hallituksen tekemiä selvityksiä kirkon ja valtion suhteista. Aihepiiriäni oli kyllä lähestytty Leinin perusoikeuksia ja Ension kirkon verotusoikeutta käsittelevissä teoksissa samoin kuin uskonnonvapauden tutkimisen yhteydessä. Tutkimukseni avasi puolueiden lähtökohtia ja suhtautumista kirkon ja valtion suhteisiin

---

²⁵² Valtionvarainministeriö 2013, 28. Katsottu 8.7.2017.

²⁵³ Sakasti valtionrahoitus. Katsottu 1.10.2018.

²⁵⁴ Valtionvarainministeriö 2013, 28. Katsottu 8.7.2017.

²⁵⁵ Rekisteröityjen yhdyskuntien toiminta 2016. Katsottu 20.3.2018.

laajemminkin kuin vain yhteisöveron ja uskonnollisten yhdyskuntien suhteen. Se kertoi muun muassa hieman modernisaation vaikutuksesta yhteiskuntaan suhteessa kirkon ja valtion suhteisiin sekä seikoista, jotka ovat vaikuttaneet näihin suhteisiin tutkimusajankohtanani ja tulevaisuudessa. Tulevia tutkimusaiheita voisi olla tutkia puolueiden suhtautumista kirkon rooliin yhteiskunnassa nyt kun yhteisövero-osuus on poistunut. Onko mikään muuttunut puolueiden kokonaissuhtautumisessa? Tutkimukseni suhteen, jos minun jotain pitäisi tehdä toisin, niin jättäisin puoluelehtien läpikäynnin kokonaan pois. Ne eivät oikeastaan lisänneet mitään olennaista tutkimukseeni, tosin vahvistivat jo muualta löytymäni kylläkin.

Aineisto, kirjallisuus, liitteet

Aineisto

HE 204/2002 vp

2002 <https://www.eduskunta.fi/fi/search/sivut/rsults.aspx?k=HE%20204%2F2002%20vp>. – Eduskunta. Katsottu 1.4.2017.

KD eduskuntavaaliohjelma 2003

2003 Kristillisdemokraatit 2003: Ääni ihmiselle, anna omantuntosi päättää. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/664>. Katsottu 1.2.2014.

KD eduskuntavaaliohjelma 2007

2006 Kristillisdemokraattien tärkeimmät tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/668>. Katsottu 1.2.2014.

KD eduskuntavaaliohjelma 2011

2011 Koti, uskonto, isänmaa. Tästä on kyse Kristillisdemokraattien vaaliohjelma 2011-2015. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/666>. Katsottu 1.2.2014.

KD julkilausumaluonnos 2003

14.6.2003 Puoluekokouksen julkilausumat. – Kristillisdemokraatit. http://www.kd-mediat.fi/KD/www/fi/ajankohtaista/kannanotot.php?we_objectID=148-. Katsottu 6.5.2014.

KD kuntavaaliohjelma 2004

2004 Kristillisdemokraattien kuntavaaliteesit 2004. Tavoitteena elämänmyönteinen ja elinvoimainen kunta. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/665>. Katsottu 1.2.2014.

KD kuntavaaliohjelma 2008

2008 Kotikunta kuuluu kaikille. Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma 2008. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/665>. Katsottu 1.2.2014.

KD kuntavaaliohjelma 2012

2012 Hyvinvointi tehdään lähellä. Kristillisdemokraattien kuntavaaliohjelma 2012-2016. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/667>. Katsottu 1.2.2014.

KD linjapaperi 2013-15.

2013 Suomen Kristillisdemokraattien linjapaperi. <http://www.kd.fi/politiikka/ohjelmat/linjapaperi/>. – Kristillisdemokraatit. Katsottu 1.2.2017.

KD periaateohjelma 2005

2005 Kristillisdemokratia – vastuuta ja välittämistä. Periaateohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/658>. Katsottu 1.2.2014.

KD tavoiteohjelma 2007-2010

2006 Kristillisdemokraattien tavoiteohjelma vaalikaudelle 2007-2011. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/662>. Katsottu 1.2.2014.

Keskusta aloite 91, 2004.

2004 Sähköposti 7.9.2018. Liite 16.

Keskusta aloite 19, 2010

2010 Aloitevastaukset, Lahti 2010. – Keskusta. <https://keskusta.fi/Suomeksi/Politiikka/Aloitteet/Aloitevastaukset>. Katsottu 15.4.2017.

Keskusta eduskuntavaaliohjelma 2003

2002 Keskusta eduskuntavaaleissa 2003: Valoisampi vaihtoehto. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/250>. Katsottu 30.3.2014.

Keskusta eduskuntavaaliohjelma 2003

2002 Koko Suomen voimavarat käyttöön. Keskustan vaaliohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/248>. Katsottu 30.3.2014

Keskusta eduskuntavaaliohjelma 2007

2007 Vähän kuin itseäsi äänestäisit. Keskustan tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/249>. Katsottu 30.3.2014.

Keskusta eduskuntavaaliohjelma 2011

2011 Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin. Koko Suomi, kaikki suomalaiset. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/251>. Katsottu 30.3.2014.

Keskusta kuntavaaliohjelma 2004

2004 Keskustan kunnallispoliittinen asiakirja. Yhteistyössä Keskusta. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/203>. Katsottu 30.3.2014

Keskusta kuntavaaliohjelma 2008

2008 Keskustan kunta- ja maakuntaohjelma 2008. Äänestä kotiasia. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/202>. Katsottu 30.3.2014.

Keskusta kuntavaaliohjelma 2012

2012 Keskustan kuntavaaliohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/253>. Katsottu 30.3.2014.

Keskusta periaateohjelma 2006

2006 Keskustan tasa-arvoista, luonnonmukaista sivistysyhteiskuntaa. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/222>. Katsottu 30.3.2014.

Keskusta seurakuntavaaliohjelma 2006

2006 Kirkko keskellä arkea ja juhlaa –mitä se on? – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/227>. – Pohtiva. Katsottu 3.6.2014.

Keskusta seurakuntavaaliohjelma 2010

2010 Kansankirkko keskellä arkea. Katso liite 17.

Keskusta tavoiteohjelma 2007-2011

2006 Vähän kuin itseäsi äänestäisit. Keskustan tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/249>. Katsottu 30.3.2014.

Kokoomus eduskuntavaaliohjelma 2003

2003 Tavoitteena parempi arki – Kokoomuksen kuuden kohdan ohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/103>. Katsottu 17.8.2017

Kokoomus aloite 64, 2004

2017 Sähköposti 22.3. Katso liite 15.

Kokoomus aloite 65, 2004

2017 Sähköposti 22.3. Katso liite 15.

Kokoomus aloite 2013, 211-212

2013 https://drive.google.com/drive/folders/0B-eIp__V7TFDaT-NDaXRtR2FINjA. – Pohtiva. Katsottu 12.2.2018.

Kokoomus aloite 139, 2008

15.6.2008 Kokoomus sääntömääräiselle puoluekokoukselle Tampereelle 13-15.6.2008 jätetyt aloitteet, aloitevastaukset ja päätökset. – Kokoomus. https://drive.google.com/file/d/0B-eIp__V7TFDWnpzaEhln2hnTTQ/view. Katsottu 24.4.2017.

Kokoomuksen eduskuntavaaliohjelma 2007

2007 Vastuullinen markkinatalous ja sen vaikutuksen Suomen tulevaisuuteen. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/108>. Katsottu 17.8.2017.

Kokoomus eduskuntavaaliohjelma 2011

2011 Matkaopas hyvinvointivaltioista parempivointi valtioon. Kokoomuksen vaaliohjelma 2011. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/106>. Katsottu 17.8.2017.

Kokoomus kuntavaaliohjelma 2004

2004 Kokoomuslainen kunta –asiakirja. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/34>. Katsottu 17.8.2017.

Kokoomus kuntavaaliohjelma 2008

2008 Kaikkein kuntien tekevät ihmiset liittykää yhteen. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/33>. Katsottu 17.8.2017.

Kokoomus kuntavaaliohjelma 2012

2012 Suomi uudistus. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/107>. Katsottu 17.8.2017.

Kokoomus periaateohjelma 2006

2006 Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/64>. Katsottu 1.7.2016.

Kokoomus seurakuntavaaliohjelma 2002

2002 Kirkko keskellä ihmisen arkea. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/980>. Katsottu 5.6.2014.

Kokoomus seurakuntavaaliohjelma 2006

2006 Välittämistä ei voi ulkoistaa. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/983>. Katsottu 5.6.2014.

Kokoomus seurakuntavaaliohjelma 2010

2010 Kuunteleeko kirkko. https://drive.google.com/drive/folders/0B-eIp_V7TFDWW92ZnFFSWVkmFE. – Kokoomus. Katsottu 5.6.2014.

Kokoomus kirkolliskokouksen ja hiippakuntavaaliohjelma 2008

2008 Kirkko keskellä ihmisen arkea. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/1022>. Katsottu 5.6.2014

Kokoomus tavoiteohjelma 2003-2007

2002 Kansallinen Kokoomus rp. Lähiajan tavoiteohjelma 2003-2007. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KOK/85>. – Pohtiva. Katsottu 1.7.2016

Lakialoite 157/2005

- Lakialoite LA157/2005vp. – Eduskunta. <https://www.eduskunta.fi/fi/search/sivut/results.aspx?k=157%2F2005>. Katsottu 27.12.2017.

Perussuomalaiset eduskuntavaaliohjelma 2003

- 2003 Perussuomalaisen eduskuntavaaliohjelma 2003. Uusi suunta Suomelle – korjauksia epäkohtiin. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/395>. Katsottu 1.11.2017.

Perussuomalaiset eduskuntavaaliohjelma 2011

- 2011 Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma 2011. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/398>. Katsottu 1.11.2017.

Perussuomalaiset eduskuntavaaliohjelma 2007

- 2006 Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma 2007. Oikeudenmukaisuuden, hyvinvoinnin ja kansanvallan puolesta. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/397>. Katsottu 1.11.2017.

Perussuomalaiset kuntavaaliohjelma 2004

- 2004 Perussuomalaisen kunnallisvaalijulistus 2004. Äänestä perusvoimaa valtuustoon. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/396>. Katsottu 1.11.2017.

Perussuomalaiset kuntavaaliohjelma 2008

- 2008 Perussuomalaisen kunnallisvaaliohjelma 2008 – Äänestäjän asialla. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/389>. Katsottu 1.11.2017.

Perussuomalaiset kuntavaaliohjelma 2012

- 2012 Perussuomalaiset r.p:n kunnallisvaaliohjelma 2012 – Kunnat kuntoon. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/399>. Katsottu 1.11.2017.

Perussuomalaiset tavoiteohjelma 2005.

- 2005 Perussuomalaisen tavoiteohjelma 2005 Kokkola. Muuttuva yhteiskunta. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/394>. Katsottu 1.11.2017.

Perussuomalaiset tavoiteohjelma 2003

- 2003 Perussuomalaisen tavoiteohjelma Lappeenranta 2003. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/393>. Katsottu 1.11.2017

RKP aloite 2012, 18

- 14.2.2018 Sähköposti. Katso liite 10.

RKP eduskuntavaaliohjelma 2003

2003 Vaalimanifesti. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/588>. – Pohtiva. Katsottu 30.8.2017.

RKP eduskuntavaaliohjelma 2007

2006 RKP eduskuntavaaliohjelma 2007. 100 +3. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/508>. Katsottu 30.8.2017.

RKP eduskuntavaaliohjelma 2011

2011 Rikkaamman Suomen puolesta. 2011 Vaaliohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/588>. Katsottu 30.8.2017.

RKP kunnallisvaaliohjelma 2004

2004 Kunnallisvaaliohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/589>. Katsottu 30.8.2017.

RKP kunnallisvaaliohjelma 2008

2008 Svenska folkpartiet Rättvist. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/539>. Katsottu 30.8.2017.

RKP kuntavaaliohjelma 2012

2012 Kuntavaalit 2012. Vaaliteesit. Anna arvo äänellesi. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/592>. Katsottu 30.8.2017.

RKP puolueohjelma 2006

2006 Ruotsalaisen kansanpuolueen puolueohjelma 2006. Askeleen edellä. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/559>. Katsottu 30.8.2017.

SDP aloite 2010, 234

2010 Aloitteet, esitykset ja lausunnot 42. puoluekokoukselle. – Sosiaalidemokraatit. <https://drive.google.com/drive/folders/0B8AFa3xbB8dpfkJ6X0hsTONOSmdOWkl-rOHBidHdFVVViMldfTWo4R2EwOVVrSV81am1wWW8>. Katsottu 17.2.2017.

SDP aloite 2010, 235

2010 Aloitteet, esitykset ja lausunnot 42. puoluekokoukselle. – Sosiaalidemokraatit. <https://drive.google.com/drive/folders/0B8AFa3xbB8dpfkJ6X0hsTONOSmdOWkl-rOHBidHdFVVViMldfTWo4R2EwOVVrSV81am1wWW8>. Katsottu 17.2.2017.

SPD aloite 2002, 404

2017 Sähköposti Lampinen 17.10. Katso liite 14.

SDP aloite 2012, 144

2012 Aloitteet, esitykset ja lausunnot 43. puoluekokoukselle.
– Sosiaalidemokraatit.

<https://drive.google.com/drive/folders/0B8AFa3xbB8dpfm9nVG-xIVHZ0OHNUWUxIc2xuc2dHamsxb2ILUnNaUjdCMW9XeT-FrU0pKU2c>. Katsottu 17.2.2017.

SDP eduskuntavaaliohjelma 2003

2003 SDP:n vaaliohjelma 2003. Varma vaihtoehto. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP>. Katsottu 6.8.2017.

SDP eduskuntavaaliohjelma 2007

2007 Eduskuntavaaliohjelma: Reilu Suomi – Työtä ja välittämistä.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/404>. Katsottu 6.8.2017.

SDP eduskuntavaaliohjelma 2011

2011 Työn ja oikeudenmukaisuuden puolesta. SDP:n talouspoliittinen linjaus vuosille 2011-2015. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/465>. Katsottu 6.8.2017.

SDP kuntavaaliohjelma 2004

2004 Huolenpitoa huomisesta. – SDP:n tavoitteet kunnallisvaaleissa. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/486>. Katsottu 6.8.2017.

SDP kuntavaaliohjelma 2008

2008 Unelmista todeksi – sanoista teoksi. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/433>. Katsottu 6.8.2017.

SDP kuntavaaliohjelma 2012

2012 Reilumpi Suomi – Työ ja oikeudenmukaisuus. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/487>. Katsottu 6.8.2017.

SDP:n selvitys 2013

14.3.2017 Sähköposti. Katso liite 13.

SDP seurakuntavaaliohjelma 2006

2006 Seurakuntavaaliohjelma. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/461>. Katsottu 1.10.2017.

SDP seurakuntavaaliohjelma 2010

2010 Kansankirkkoa rakentamaan. – Pohtiva.

<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/461>. Katsottu 2.10.2017.

Sähköposti Alajoutsijärvi

2011 Sähköposti 15.6. Katso liite 2.

Sähköposti Elfving

2018 Sähköposti 28.2. Katso liite 4.

Sähköposti Hiitola.

2011 Sähköposti 9.2. Katso liite 3.

Sähköposti Kankaanpää

2017 Sähköposti 9.2. Katso liite 8.

Sähköposti Kankaanpää 2

2017 Sähköposti 30.10. Katso liite 9.

Sähköposti Leppänen

2017 Sähköposti 3.3. Katso liite 7.

Sähköposti Poutsalo

2017 Sähköposti 2.3. Katso liite 5.

Sähköposti Ruuth

2012 Sähköposti 21.5. Katso liite 6.

Sähköposti Saarakkala

2011 Sähköposti. 21.5. Katso liite 1.

Vasemmistoliitto 2004, aloite 73.

6.3.2017 Sähköposti. Katso liite 11.

Vasemmistoliitto eduskuntavaalit 2003

2002 Vasemmistoliiton vaaliohjelma eduskuntavaaleissa 2003. Arvot ja asiat ratkaisevat – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/816>. Katsottu 7.4.2014.

Vasemmistoliitto eduskuntavaaliohjelma 2007

2006 Eduskuntavaaliohjelma 2007. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/818>. Katsottu 7.4.2014.

Vasemmistoliiton eduskuntavaaliohjelma 2011

2011 Vasemmistoliiton eduskuntavaalien 2011 vaaliohjelma. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/820>. Katsottu 7.4.2014.

Vasemmistoliiton kuntavaaliohjelma 2004

2004 Vasemmistoliiton 13 oikein kunnallisvaaleissa. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/817>. Katsottu
7.4.2014.

Vasemmistoliiton kuntavaaliohjelma 2008

2008 Muutos tehdään kunnissa 2008-2012 – Tavoitteena hyvä arki ja mielekäs elämä. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/817>. Katsottu 7.4.2014.

Vasemmistoliiton kuntavaaliohjelma 2012

2012 Vasemmistoliitto kuntavaaleissa 2012. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/821>. Katsottu
7.4.2014.

Vasemmistoliitto periaateohjelma 2007

30.6.2009 Periaateohjelma. – Vasemmisto. <http://www.vasemmisto.fi/politiikka/periaateohjelma/>. Katsottu 7.4.2014.

Vasemmistoliiton tavoiteohjelma 2010-2015

2010 Rikkaus lisääntyy jakamalla. Tavoitteet vuosille 2010-2015. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/813>. Katsottu
7.4.2014.

Vihreä liitto puoluekokouspöytäkirja 2006

6.3.2017 Sähköposti. Katso liite 12.

Vihreä liitto puoluekokouspöytäkirja 2011

6.3.2017 Sähköposti. Katso liite 12.

Vihreä Liitto eduskuntavaaliohjelma 2003

2003 Pallo haltuun. Vihreän liiton eduskuntavaaliohjelma. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/873>. Katsottu
7.1.2017.

Vihreä Liitto eduskuntavaaliohjelma 2007

2006 Eduskuntavaaliohjelma 2007. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/875>. – Pohtiva. Katsottu 7.1.2017.

Vihreä Liitto eduskuntavaaliohjelma 2011

2010 Poliittinen ohjelma – Vihreä tehtävä 2010-2014. – Pohtiva.
<http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/859>. Katsottu
7.1.2017.

Vihreä Liitto kuntavaaliohjelma 2004

2004 Maailma tehdään lähelläsi. –
Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat>. Katsottu
7.1.2017.

- Vihreä Liitto kuntavaaliohjelma 2008
2008 Oikeudenmukaisuus, valinnanvapaus, ilmastovastuu – Kunnallisvaaliohjelma 2008. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/843>. Katsottu 7.1.2017.
- Vihreä Liitto kuntavaaliohjelma 2012
2012 Vihreän liiton kunnallisvaaliohjelma 2012: Avoimempi kunta. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/876>. Katsottu 7.1.2017.
- Vihreä Liitto periaateohjelma 2006
2006 Vihreän liiton periaateohjelma. Tehtävänä reilu muutos. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/856>. Katsottu 7.1.2017.
- Vihreä Liitto periaateohjelma 2012
2012 Vihreiden periaateohjelma – Vastuu, vapaus, välittäminen. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/857>. Katsottu 7.1.2017.
- Vihreä verouudistus 2010
2010 Vihreä verouudistus seuraavalle vaalikaudelle. Vihreä verouudistus osa II. – Pohtiva. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/882>. Katsottu 7.1.2017.
- Vihreiden seurakuntavaaliohjelma 2006
13.10.2017 Sähköposti. Katso liite 9.
- Vihreiden seurakuntavaaliohjelma 2010
13.10.2017 Sähköposti. Katso liite 9.
- KD-lehti Kristillisdemokraatti-lehti 2003-2011
- Npvä Nykypäivä 2003-2011
- Smaa Suomenmaa 2003-2011
- Prss-lehti Perussuomalaiset 2003-2011
- Mbbladet Medborgarbladet 2003-2011
- Demokr. Demokraatti 2003-2011
- Kansanu. Kansanuutiset 2003-2011
- V. Lanka Vihreä Lanka 2003-2011
- Keskustan jäsenlehti 2010
2010 Keskustan jäsenlehti 2010.

Kirjallisuus

- Berger, Luckmann
1966 Social construction of reality. London: Cox & Wyman Ltd.
- Casanova
1994 Public relations in the modern world. Chicago: University Press.
- Davie, Grace
2013 Sociology of religion, critical agenda. Los Angeles: London.
- Davie, Grace
2000 Religion in modern Europe. A memory mutates. Oxford: Oxford University Press.
- Dobbeleare, Karel
2009 The Meaning and Scope of Secularization. The Oxford handbook of the sociology of religion. Ed. by Peter Clarke. Oxford University Press.
- Dobbeleare, Karel
2002 Secularization: An Analysis at Three Levels. Bruxelles : Presses In teruniversitaires Européennes.
- Ensio, Erä-Esko
2009 Beskattningsrätt och skattskyldighet kyrkan i Finland. Helsingfors: Edita.
- Eskola, Jari; Suoranta, Juho
1996 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin Yliopisto.
- Hallitusmuodon 8§
- Suomen hallitusmuoto. – Finlex.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1919/19190094001>. Katsottu 5.2.2016.
- Hautaustoimilaki
6.6.2003 Hautaustoimilaki. – Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030457>. Katsottu 7.12.2017.
- Inglehart, Ronald
1977 The silent revolution: changing values and political styles among Western publics. Princeton: Princeton: Princeton University Press.
- Jäsenmäärät
- Puolueiden jäsenmäärien kehitys. – Suomen vaalitutkimusportaali.
https://www.vaalitutkimus.fi/fi/kiinnittyminen/puolueiden_jasenmaerien_kehitys.html. Katsottu 5.12.2017.

Kansanedustajat

- Kansanedustajat. – Eduskunta. <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/default.aspx>. Katsottu 5.12.2017.

Kasnäsin manifesti

- 1.1.1970 Kasnäsin manifesti. – SFP. <http://www.sfp.fi/sv/content/news/partistyrelsen-behandlar-reviderat-kasn%C3%A4smanifest>. Katsottu 15.4.2018.

Keskustan tehtävä.

- Keskustan periaatteet. – Keskusta. <http://keskusta.fi/Suomeksi/Politiikka/Arvot,-missio,-visio/Keskustan-tehtava>. Katsottu 23.3.2011.

Keskustan periaatteet

- 10.6 2006 Keskustan periaatteet. – Keskusta. <http://keskusta.fi/Suomeksi/Politiikka/Arvot,-missio,-visio/Keskustan-periaatteet>. Katsottu 21.3.2015.

KD:n historia

- Puolueen historia. – Kristillisdemokraatit. <http://www.kd.fi/politiikka/puolueen-historia>. Katsottu 15.4.2018.

KD:n historiikki

- KD:n 25-vuotis historia. – Kristillisdemokraatit. <http://www.kd.fi/politiikka/puolueen-historia/puolueen-25-historiikki/>. Katsottu 16.8.2018.

Keskustan arvot, missio, visio.

- Arvot, missio, visio. – Keskusta. <http://www.keskusta.fi/Suomeksi/Politiikka/Arvot,-missio,-visio>. Katsottu 24.3.2014.

Kirkkojen suojelu

- Kirkkojen suojelu. – Sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content23D07C>. Katsottu 5.12.2017.

Kirkkojärjestys 1993

- 8.11.1991 Kirkkojärjestys. – Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kirkkoj%C3%A4rjestys>. Katsottu 5.12.2017.

Kirkkolaki 1993

- 26.11.1993 Kirkkolaki. – Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kirkkolaki%201054>. Katsottu 5.12.2017

Kirkon tilastollinen vuosikirja 2009

- Kirkon tilastolliset vuosikirjat 2004-2015. – Sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content40D29E>. Katsottu 7.12.2017.

Kirkon tilastollinen vuosikirja 2012

- Kirkon tilastolliset vuosikirjat 2004-2015. – Sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content40D29E>. Katsottu 5.12.2017.

Kirkon tilastollinen vuosikirja 2013

- Kirkon tilastollinen vuosikirjat 2004-2015. – Sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content40D29E>. Katsottu 16.4.2018.

Kuoppala, Hanna

- 2004 Yritykset sosiaalisen pääoman luojina: kyselytutkimus yritysten yleishyödyllisestä toiminnasta ja yritysten johdon asennoitumisesta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yhteisövero-osuuteen. Kirkkososiologian pro gradu – tutkielma. HYTTK.

Kokoomuksen historia

- Kokoomuksen historia – Kokoomus. <https://www.kokoomus.fi/tieto-kokoomuksesta/kokoomuksen-historia/>. Katsottu 15.4.2014.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon virkataloista ja rahastoista

- Laki evankelis-luterilaisen kirkon virkataloista ja rahastoista. – Finlex ® Valtion säädöstietopankki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011248>. Katsottu 28.4.2011.

Laki hautausoimilain muuttamisesta 2009

- 22.12.2009 Laki hautausoimilain muuttamisesta. – Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091451>. Katsottu 17.4.2017.

Leino, Pekka

- 2003 Kirkko ja perusoikeudet. Saarijärvi: Gummerus.

Lindberg, Jonas

- 2015 Religion in Nordic Politics as a Means to Societal Cohesion, An Empirical Study on Party Platforms and Parliamentary Debates 1988–2012, on empirical An Empirical Study on Party Platforms and Parliamentary Debates 1988–2012. Uppsala: Uppsala University.

Lijphart, Arend

- 1984 Democracies, Patterns of Majoritarian and Consensus Government Twenty-One Countries. New Haven: Yale University Press.

Miten määritellään kirkollinen rakennus?

- Miten määritellään kirkollinen rakennus. – Sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content4020FC>. Katsottu 5.12.2017.

Morrison

- 2004 Marx, Durkheim, Weber – Formations of modern thought. London: SAGE Publications.

Perussuomalaiset arvot.

- Arvomaailmamme. – Perussuomalaiset. <http://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/arvomaailmamme/>. Katsottu 31.3.2014.

Perussuomalaisten historia

- Puolueen historia pähkinänkuoressa. – Perussuomalaiset. <https://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/sijoita-puolueen-historiapahkinankuoressa/>. Katsottu 15.4.2018.

Opetusministeriö 1997

- 1997 Valtion ja kirkon taloudelliset suhteet. Opetusministeriö.

Opetusministeriö 2004

- 2004 Ehdotus laiksi ortodoksisesta kirkosta. Opetustyöryhmän työryhmämuistioita. Helsinki: Opetusministeriö.

Opetusministeriö 2005

- 2005 Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien valtioneuvostoryhmän mietintö. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:15. Helsinki: Opetusministeriö.

Ortodoksinen kirkko Suomessa

- Ortodoksinen kirkko Suomessa. – Tutustu ortodoksiseen kirkkoon. <https://ort.fi/tutustu-ortodoksiseen-kirkkoon/ortodoksinen-kirkko-suomessa>. Katsottu 15.7.2017.

Perustuslaki §76.

- 11.6.1999 Suomen perustuslaki. – Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L6P76>. Katsottu 5.12.2017.

Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio (toim.)

- 2008 Suomen puolueet ja puoluejärjestelmät. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Rekisteröityjen yhdyskuntien toiminta 2016

- Yleisavustus uskonnollisten yhdyskuntien toimintaan. https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/rekisteroityjen-uskonnollisten-yhdyskuntien-toiminta. – Opetus- ja kulttuuriministeriö. Katsottu 20.3.2018.

Sakasti valtionrahoitus

- Valtionrahoitus. – Sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2C6CF7>. Katsottu 1.10.2018.

Seurakuntatalous

- Seurakunnat. – Sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content331038>. Katsottu 7.12.2017.

Seurakuntien taloustietoja 2012

2011 VII Seurakuntien talous. – Kirkon tilastollinen vuosikirja 2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/VII_talous_2011.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/VII_talous_2011.pdf). Katsottu 5.12.2017.

SDP:n arvot

29.5.1999 Sosialidemokratian periaatteet. – Sosialidemokraatit.
<https://sdp.fi/fi/tutustu/sosialidemokratian-periaatteet/>. Katsottu 16.3.2018.

SDP:n historia

3.11.2015 SDP:n historia. – Sosialidemokraatit. <https://sdp.fi/fi/blog/sdpn-historia/>. Katsottu 16.3.2018.

Seppo, Juha

2003 Uskonnonvapaus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Edita.

Sorsa, Leena

2010 Kansankirkko, uskonnonvapaus ja valtio : Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen tulkinta uskonnonvapaudesta 1963-2003. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Tilastokeskus

2014 Liitetaulukko 3. Väestö uskonnollisen yhdiskunnan mukaan 2004-2013. – Tilastokeskus.
http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/vaerak_2013_2014-03-21_tau_003_fi.html. Katsottu 7.1.2017.

Tuloverolaki

- Tuloverolaki. – Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19921535>. Katsottu 29.3.2018.

Turun ja Kaarinan seurakuntien tutkimus

30.3.2011 Suurin osa puolueista hyväksyy kirkon verotulot. – Turun seurakunnat. <http://www.turunseurakunnat.fi/portal/fi/ajankoh-taista/?bid=1414>. Katsottu 7.4.2011. Katso liite 18.

Jouni, Tuomi; Sarajärvi, Anneli

2009 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valtionvarainministeriö 2002

- Valtionvarainministeriön työryhmämuistio 9/2002. Suomi: Opetusministeriö 2002.

Valtionvarainministeriö 2005 tiedote

2.6.2005 Työryhmä: Rekisteröidyille uskonnollisille yhdiskunnille valtion

avustusta jäsenmäärien pohjalta. – Opetus- ja kulttuuriministeriö.
http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/arbetsgrupp-statsunders-tod-till-registrerade-religionssamfund-pa-basis-av-medlemsantalet.
Katsottu 7.3.2016.

Valtionvarainministeriö 2013

2013 Evankelis-luterilaisten ja ortodoksisten seurakuntien sekä muiden uskonnollisten yhteisöjen yhteiskunnallisista tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen. – Valtionvarainministeriö. vm.fi/dms-portlet/document/0/378982. Katsottu 8.7.2017.

Vasemmistoliiton historia

9.7.2009 Vasemmisto – Usein kysytyjä kysymyksiä.
<http://www.vasemmisto.fi/vasemmistol-iitto/ukk/>.
Katsottu 29.3.2015.

Verontilityslaki 1998

10.7.1998 Verontilityslaki. – Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980532?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=verontilityslaki>. Katsottu 5.12.2017.

Vihreiden arvot.

- Arvot. – Vihreät. <https://www.vihreat.fi/vihrea-politiikka/arvot>.
Katsottu 31.3.2014.

Vihreiden historia.

- Historia. – Vihreät.
<https://www.vihreat.fi/asiat/tietoa-vihreista/historia>. Katsottu 17.3.2014.

Väestörekisterikeskus

- Historia. – Väestörekisterikeskus. <http://vrk.fi/historia>. Katsottu 7.12.2017.

Välimäki, Hannu

2002 Kymmenyksistä kirkollisveroon. Kirkollisverotus Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa reformaatiosta nykypäiviin. Saarijärvi: Gummerus.

12 Ikkunaa ortodoksisuuteen Suomessa

2010 Ortodoksisen kirjallisuusseuran neuvosto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Liitteet

Liite 1.

----- Välitetty viesti päättyy -----
amkoisti@mappi.helsinki.fi
la 7.1.2017, 21.41 Koistinen, M Annika
Läpikäydyt
----- Välitetty viesti lähettäjältä Saarakkala
Hei

Nykyinen sähköpostiosoitteeni on ---.

Puolueella ei ole kirkkopoliittisia kannanottoja ollut.

Eduskuntaryhmällä voi olla ollut, mutta niitä sinun täytyy selvittää ryhmäpuheenvuoroistamme eduskunnan sivujen kautta.

Yst. terv.

Vesa-Matti Saarakkala
kansanedustaja
Perussuomalaisten 3. varapuheenjohtaja

Liite 2.

VS: Tutkimuslupa- ja aineistopyyntö
amkoisti@mappi.helsinki.fi
la 7.1.2017, 21.48 Koistinen, M Annika

Hyvä Annika Koistinen,

autamme mielellämme tutkimushankkeessasi. Vastaan tulevat kuitenkin lähdeongelmat, koska aihe on lähimenneisyyttä koskeva. Keskustan ja maaseudun arkisto on Keskustaliikkeen päätearkisto, mihin asiakirjat tulevat hyvinkin pitkän ajan kuluttua - vuosien ja jopa vuosikymmenien kuluttua niiden luomisesta. On hyvin vaikea sanoa ennakolta, onko kyseisten työryhmien papereita nimenomaan tätä tutkimusaihetta ajatellen luovutettu meille. Jos on, niin asiakirjat ovat vielä hyvin järjestämättömässä tilassa, eikä niitä voida suoraan antaa tutkijoiden käyttöön. Useassa tapauksessa asiakirjat voivat olla vielä ko. työryhmien puheenjohtajien ja/tai sihteerin hallussa, ja on muistettava, että niiden arkistointi on vapaaehtoista. Lisäksi puolueen työryhmien jäsenyydet ovat luottamuksellista tietoa.

Joka tapauksessa työryhmien tuottamat asiakirjat ovat usein luonnos- ja taustapapereita varsinaiseen puolueen päätöksentekoon ja kannanmäärittelyyn. Tutkimuksen kannalta relevantteja, todistusvoimaisia ja eheitä asiakirjoja ovat puolue-elinten viralliset

pöytäkirjat ja niiden liitteet, joissa käsiteltävänä olevia asioita/asiakirjoja on virallisesti päätetty/käsitelty. Siinä mielessä ajatellen ensimmäiseksi tutkimusaineistoksi tässä tapauksessa soveltuvat parhaiten puoluekokousten ja puoluevaltuuskuntien (nyk. puoluevaltuusto) julkiset asiakirjat. Puoluekokousasiakirjoista kyseeseen tulevat erityisesti puoluekokousaloitteet ja niiden aloitevastaukset. Sen sijaan puoluehallituksen ja puoluehallituksen työvaliokunnan alle 25-vuotta vanhoihin pöytäkirja-aineistoihin vaaditaan puoluesihteerin ja Keskustan eduskuntaryhmän pöytäkirjoihin eduskuntaryhmän pääsihteerin lupa. Luvat haetaan aina Keskustan ja maaseudun arkiston henkilökunnan kautta. Hakemukseen on hyvä liittää mukaan tutkimussuunnitelma ja opinnäytetyön ohjaajan lausunto. Mikäli puoluehallituksen, puoluehallituksen työvaliokunnan ja eduskuntaryhmän pöytäkirjoihin ym. asiakirjoihin on saatu virallinen tutkimuslupa, ei siinäkään tapauksessa kopioiden ja suorien sitaattien ottaminen pöytäkirjoista ole sallittu.

Usein paras lähde näin uuden aiheen käsittelyssä voi olla Keskustan pää-äänenkannattaja Suomenmaa. Usein erilaiset puolueen poliittiset linjaukset on käsitelty muodossa tai toisessa lehden sivuilla. Mikäli aihetta on käsitelty valtiopäivillä eduskunnassa, niin tällöin kysymykseen tulevat eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat.

Ystävällisin terveisin

Arto Alajoutsijärvi
tutkija
Keskustan ja maaseudun arkisto (KMA)

Liite 3.

VS: Kirkon ja uskonnollisten yhdyskuntien osuusyhteisöverosta
amkoisti@mappi.helsinki.fi
la 7.1.2017, 21.46Koistinen, M Annika
Merkitse seurantaan. Aloita viimeistään 17. tammikuuta 2017. Määräpäivä 17.
tammikuuta 2017.
----- Välitetty viesti lähettäjältä Hiitola Joni

Hei,
enpä usko että valtioneuvoston pöytäkirjoista löytyy tästä aiheesta mitään. Asia ei ole ollut tuolla ajanjaksolla *valtioneuvostotasolla* esillä muuten kuin että budjettikäsittelyn yhteydessä on vuosittain vahvistettu kirkon jako-osuusprosentti. Sikäli kun tästä on hallituksen sisällä keskusteltu, se on tapahtunut epävirallisissa neuvotteluissa.

Puolueiden suhtautumisesta on todennäköisesti niukasti aineistoa.

Lähinnä tulee mieleen, että sitä voisi etsiä puolueiden erilaisista ohjelmapapereista tai lehdistöstä.

Terveisin
Joni Hiitola
Vanhempi hallitussihteeri
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto/ kehittämissyksikkö

Liite 4.

Lähettäjä: Andreas Elfving

Lähetetty: keskiviikko 28. helmikuuta 2018 14.23.29

Vastaanottaja: Koistinen, M Annika

Aihe: Fwd: Puoluekokous

Hei Annika!

Meillä on ollut aktiivinen suhde kirkollisiin asioihin siinä mielessä että paljon meidän puolueen aktiivisia ovat myös kirkon eri elimissä aktiivisia. Kuitenkin puolueen viralliset kannanotot ovat olleet aika vähissä kirkon suhteen - sait vissiin sen 2012 aloitteen missä puoluekokous ei hyväksyi kannanotto joka oli sävysään kriittinen kirkon suhteen.

Puolueen uskontopoliittinen kannanotto on jo vanha, vuodesta 1999, ja se uusitaan varmaan pian :) Laitan sen sulle liitteenä tässä kuitenkin.

Jos tulee kysyttävää niin vastaan mielellään!

T:Andreas

Andreas Elfving
Politisk sekreterare – Poliittinen sihteeri – Head of Policy
Svenska folkpartiet i Finland - Suomen ruotsalainen kansanpuolue

Liite 5.

Riikka Slunga-Poutsalo
to 2.3.2017, 12.00Koistinen, M Annika
Hei Annika

Puolue ei ole koordinoanut puolueena koskaan seurakuntavaaleja vaan paikallisyhdistykset ovat voineet osallistua seurakuntansa vaaleihin jos ovat halunneet. Ja tällöin teemat ja ohjelmatkin ovat olleet paikallisia ja siten meillä täällä puoluetoimistolla ei ole tietoa niistä.

Puoluekokouspöytäkirjoja ei ole julkisesti luettavissa.

yst. terveisin
Riikka

Liite 6.

----- Välitetty viesti lähettäjältä Aulis Ruuth
Päiväys: Mon, 21 May 2012 13:34:03 +0000
Lähettäjä: Aulis Ruuth
Otsikko: VS: Yhteisövero
Vastaanottaja: amkoisti@mappi.helsinki.fi

Terve!

Totta kai autamme tutkimustasi mahdollisuuksien mukaan. Minkälaiset ovat aikataulutoiveesi? Kysyn siksi, että joudumme hieman etsiskelemään arkistosta asiakirjoja, mutta osa tiedoista löytynee ihan täältä toimistosta.

Kovin paljon ei meillä uskontopoliittisia dokumentteja ole. Se johtuu siitä, että Vasemmistoliitossa on alun alkaen lähdetty siitä, että uskonto tai uskonottomuus on jokaisen jäsenen henkilökohtainen valinta, eikä puolue uskonnollisiin asioihin puutu. Tästä johtuen puolueen toimielimissä ja puoluejärjestöissä uskonnollisia asioita ja kirkkoon liittyviä kysymyksiä on käsitelty hyvin vähän. Ja siitäkin vähästä lähes kaikki liittyy ev.lut.kirkkoon, mutta juuri mitään ortodoksikirkkoon liittyvää meillä ei ole.

Näin siitä huolimatta, että jäsenten ja myös kannattajien enemmistö on kirkon jäseniä. Toki tätä ei ole tutkittu, mutta pidän sitä selviönä.

Mutta palataan asiaan!

Aulis Ruuth
kunnallissihteeri

Liite 7.

Terve,

Puolue ei kerää omaa listaa seurakuntavaaleihin. Meidän aktiivit ja muut jäsenet ottavat kuitenkin osaa eri listoilla.

Tarvitsetko siis puoluekokouksen pöytäkirjat vai meidän puoluehallituksen? Voitko sanoa miltä ajanjaksolta tarvitset ne?

Joonas Leppänen
Puoluesihteeri / Partisekreterare / Secretary General

Liite 8.

- > Lähettäjä: Koistinen, M Annika
- > Lähetetty: 9. helmikuuta 2017 2:55:34
- > Vastaanottaja: Koistinen, M Annika
- > Aihe: Seurakuntavaalit
- >
- > Hei,
- >
- > Oletteko olleet mukana seurakuntavaaleissa vuosien 2002-2012 välillä? Tarvitsisin tiedon pro gradu työtäni varten. Jos olette, niin mistä löytäisin kyseiset ohjelmat nähtäväksi?

Vuoden 2002 vaaleissa tietävästi oli joitakin vihreitä ehdokaslistoja seurakuntavaaleissa. Tuolloin ei kuitenkaan vaaleihin osallistumista organisoitu mitenkään keskitetysti puolueen puolesta eikä ollut mitään yhteistä vaaliohjelmaa. Paikallisilla ehdokasryhmillä on toki voinut olla omia ohjelmajulistuksia tai vastaavia, mutta näistä ei ole puolueessa tietoa.

Ensi kertaa osallistuttiin organisoidusti vuoden 2006 srk-vaaleihin. Puolueen silloinen vaalipäällikkö Iris Kivimäki hoiti asiaa. Kivimäki laati myös lyhyet vaaliteesit:
<http://vanha.vihreat.fi/srkvaalit/teesit>
Näitä teesejä ei kuitenkaan hyväksynyt mikään sen laajempi porukka.

Vuoden 2010 vaaleissa toiminta oli pykälän verran organisoidumpaa ja erillisen vaaliohjelman valmistelua mietittiin. Lopulta päädyttiin ratkaisuun, jossa mikään puolueen elin ei käsittele ohjelmaa, vaan halukaat puoluevaltuuskunnan jäsenet voivat olla hyväksymässä ohjelmaa, jota valmisteli joukko teemasta kiinnostuneita puolueen jäseniä. Tuloksena oli "Vihreiden seurakuntavaaliteesit":
<http://vanha.vihreat.fi/seurakuntavaaliteesit>

Vuoden 2014 vaaleissa oltiin myös mukana, mutta se menee tuon aikarajasi ulkopuolelle.

Ystävällisin terveisin,

--

Risto Kankaanpää
hallintopäällikkö
Vihreät - De Gröna

Liite 9.

Moi,

Vanha nettisivustomme poistettiin näkyvistä tuossa kesän aikana. Tässä teesit tekstinä.

Vihreitä teesejä seurakuntavaaleihin

Seurakuntavaalit 2006

Teesejä vihreille listoille, Iris Kivimäki 23.5.2006

Avoimuutta, armoa ja alkuvoimaa

Vihreä liitto kannustaa jäseniään ja kannattajiaan toimimaan seurakunnissa lähiyhteisöjen parhaaksi. Niillä paikkakunnilla, missä on mahdollista saada kokoon Vihreä lista, Vihreät niityt -yhdistys tukee ehdokkaita, jotka haluavat koota oman listan. Muissa seurakunnissa Vihreä liitto kehottaa aktiivisia seurakuntalaisia osallistumaan listoille, jotka korostavat avoimuutta, suvaitsevaisuutta ja sopusointua luonnon ja elinympäristön välillä antaen tilaa ja äänen niille, jotka ovat yhteiskunnassamme äänettämiä.

Vihreä liitto puolueena ajaa tasa-arvoa, avointa, moniarvoista ja erilaisuutta suvaitsevaa ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa. Vihreä liitto ajaa syrjäytyneiden ja syrjäytymässä olevien asiaa sekä havainnoi yhteiskunnan muutokset herkästi.

Avoimuutta kirkolliseen päätöksentekoon

Kuka kirkon ääntä käyttää? Kuka saa puhua kirkon puolesta?

Uskomme, että seurakuntalaisilla on oikeus avoimeen päätöksentekoon. He kykenevät löytämään joustavia ratkaisuja seurakuntalaisten tarpeisiin mm. diakoniassa, perhetyössä ja lapsi- ja nuorisotyössä. Kirkkomme tulee monilla erilaisilla äänillä ottaa kantaa, kun keskustellaan arvoista, seurakunnan ja kirkon tulevaisuudesta.

Kirkkomme tulee olla nöyrempiä niitä kohtaan, jotka eivät voi tai uskalla itseään puolustaa tai vaatia oikeudenmukaista kohtelua. Kirkon tulee muuttaa toimintatapojaan ja noudattaa suomalaista tasa-arvolainsäädäntöä suhteessa naispuolisiin työntekijöihin ja seksuaalisiin vähemmistöihin. Kirkon tulee osoittaa oikeudenmukaista ja rehellistä ennakkoluulottomuutta tukea maahanmuuttajia ja muita vähemmistöjä.

Armoa ja aikaa eri elämänvaiheisiin

Seurakunnassa ihminen voi elää todeksi suhdettaan Jumalaan ja syventää

spiritualiteettia. Seurakunnan tulisi olla myös yhteisö. Käytännössä työn ja elämän murros heijastuu epävarmuutena, ahdistuksena ja yksinäisyytenä, mikä vieraannuttaa seurakunnasta. Eri ryhmiä tulee kuulla ja haastaa mukaan sopivilla tavoin mm. nuorina vanhempina, eläkeikäisinä, mutta työkykyisinä, vammaisina, jotka voisivat antaa kykyjään ja taitojaan seurakunnan työhön eri tavoin eri elämänvaiheissa. Jo lapset ja nuoret jakautuvat yhä vahvemmin hyvin toimeentuleviin ja köyhiin ja miltei viidennes lapsista elää syrjäytymisvaarassa.

Seurakunta voisi antaa tärkeän kokemuksen kuulumisesta joukkoon. Nykymuotoinen jumalanpalvelus ei ravitse ihmisen sosiaalisia tarpeita, vaikka varsinkin kaupungissa kirkosta haetaan myös yhteisöä. Ihmisen tulee löytää aikaa perheelle, ystäville tai itselle. Ihmisellä on arvonsa, joka ei riipu siitä, mitä hän tekee tai millainen hän on.

Ihmisillä on itseisarvo, ja palkkatyön ulkopuolellakin osallistutaan yhteiskunnan hyvinvoinnin rakentamiseen.

Seurakunta on paikka, missä heidät voidaan kohdata ja hätää lievittää.

Luonnon ja ihmisen vuorovaikutus globaalissa maailmassa

Luonnon ja ihmisen suhde tulee säilyttää viljelyn ja varjelen periaatteita noudattaen. Luontoa ei saa tärvellä tulevilta sukupolvilta. Myös eläimiä on kohdeltava eettisesti kestäväällä tavalla.

Ihmisten pitää voida luottaa siihen, että heidän elinympäristönsä on turvallinen. Kestävä arki on tehtävä helpommaksi. Muuten kulutus ja itsekkyydet vievät meiltä tulevaisuuden ja toivon. Kirkko on myös osa maailmanlaajaa kirkkoa, globaalia maailmaa. Kirkon alkuvoima on ollut rakkauden sanoman julistaminen ja sanoman levittäminen. Globaali oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus ovat osa tätä näkyä. Ihmisoikeuksia on puolustettava niin Suomessa kuin maailmalla.

"Kaiken minkä haluatte teille tehtävän, tehkää te samoin heille."

- - - -

Vihreiden seurakuntavaaliteesit 2010

1. Kirkko vahvaksi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi

Kirkon tulee ottaa tiukasti kantaa arvojensa mukaisesti, niin maahanmuutosta, ihmisoikeuksista kuin teologisista kysymyksistäkin. Seurakuntien tulee voida jatkossakin esimerkiksi tarjota suojaa epäoikeudenmukaisen karkotuspäätöksen saaneille

2. Kirkko ympäristövastuun edelläkävijäksi

Kirkolla on vastuu ympäristöstä. Kirkon kaiken toiminnan tulee olla kestävä. Seurakuntien tulee kaikessa toiminnassaan pyrkiä vähentämään ympäristölle aiheutuvaa kuormitusta ja huolehtia rakennuttamisensa, sijoitustoimintansa ja hankintapolitiikkansa ekologisuudesta ja eettisyydestä. Seurakuntien tulee ostaa vain vihreätä sähköä aina kun se on mahdollista. Jokaisen Suomessa olevan seurakunnan tai seurakuntayhtymän tulee tehdä ympäristöohjelma ja on haettava kirkon ympäristödiplomia. Kirkkojen tulee metsänomistajina toimia vastuullisesti luonnon monimuotoisuuden säilymiseksi ja vanhojen metsien osalta suosia avohakkuiden sijaan hakeutumista Metso-ohjelmaan.

3. Kirkon tulee kantaa paikallista vastuuta

Kirkon tulee edelleen vastata ihmisten avun tarpeeseen. Nuoriso-, lapsi- ja diakoniatyö ovat olennaisia kirkon toiminnassa, ja kirkon tulee jatkaa vahvaa työtään näillä aloilla. Parisuhdeneuvonta, lapsi- ja perhetyö tarvitsevat resurssinsa. Työttömien ja päihdeongelmaisten tuki täydentää kuntien palveluita. Seurakuntien tulee lisätä ikäihmisille ja maahanmuuttajille suunnattua tukea.

4. Kirkon tulee kantaa globaalia vastuuta

Ihmisestä välittäminen on kirkon perustehtävä. Vastuu ulottuu myös Suomen rajojen ulkopuolelle ja kehitysyhteistyö on välttämätöntä. Seurakunnan tulee käyttää Reilun kaupan tuotteita.

5. Kirkon on noudatettava ihmisoikeuksia

Kirkon tulee olla esimerkillinen ja oikeudenmukainen työnantaja. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä on oltava täydet oikeudet niin seurakunnan jäsenenä kuin työntekijöinä. Kannatamme yleistä siviilivihkimistä, ja sitä, että kirkko siunaa kaikkien sitä toivovien liitot.

6. Kirkossa ei saa syrjiä

Sukupuoli, vamma tai muut ihmisen ominaisuudet eivät ole merkityksellisiä pappudessa tai muiden tehtävien hoidossa. Kaikkeen syrjintään tulee puuttua välittömästi. Tilojen ja tapahtumien tulee olla esteettömiä.

7. Nuorten oikeuksia kirkossa on vahvistettava

On hyvä, että äänioikeusikäraja kirkollisvaaleissa on 16 vuotta. Nuorten osallistumista kirkon toimintaan ja päätöksentekoon tulee tukea. Nuorella tulisi olla myös mahdollisuus päättää jäsenyydestään kirkossa.

8. Kirkon päätöksenteon tulee olla avointa ja demokraattista

Seurakuntalaisten mielipiteitä tulee arvostaa tasavertaisesti ja vaalijärjestelmän tulee tukea demokratian toteutumista. Seurakunnallinen

päätöksenteko tarvitsee avoimuutta ja läpinäkyvyyttä, pappiskeskeisyyttä tulee vähentää.

9. Kirkon merkittävää yhteiskunnallista roolia tulee tukea

Mikäli kirkko jatkossakin hoitaa julkiselle vallalle kuuluvia tehtäviä, kuten hautaustointa, väestökirjanpitoa ja kulttuurikohteiden ylläpitämistä, tulee niihin varata riittävät resurssit, jotta epäoikeudenmukaiseksi koetusta kirkolle tulevasta yhteisövero-osuudesta voidaan luopua.

10. Kirkko on olemassa seurakuntalaisia varten

Seurakuntien tulee kuunnella jäsentensä tarpeita ja toiveita uskonelämän hoitamisessa. Jumalanpalveluselämää tulisi tuoda lähemmäs seurakuntalaisia, esimerkiksi aikatauluja muokkaamalla ja eri tyyppisiä messuja järjestämällä.

Vaaliteesejä on ollut hyväksymässä Vihreiden puoluevaltuuskunnan ev.-lut. seurakuntaan kuuluvia jäseniä ja ne on hyväksytty valtuuskunnan kokouksen yhteydessä 9.5.2010.

12.10.2017, 22.25, Koistinen, M Annika kirjoitti:

> Hei,
>
>
> En saa avattua kyseisiä linkkejä teeseihin. Olisiko mahdollista saada
> salasanat tai muuten kyseiset teesit nähtäväksi? Kiitos.
>
>
> T. Annika Koistinen
>
> -----
> *Lähetetty:* Risto Kankaanpää
> *Lähetetty:* 10. helmikuuta 2017 11:34:02
> *Vastaanottaja:* Koistinen, M Annika
> *Kopio:* Maiju Turunen
> *Aihe:* Re: Fwd: VL: Seurakuntavaalit

Liite 10.

Fredrik Guseff

ke 14.2, 11.00Koistinen, M Annika

Läpikäydyt

Merkitse seurantaan. Aloita viimeistään 14. helmikuuta 2018. Määräpäivä 14. helmikuuta 2018.

Hei,

liitteen aloite sekä vastaus aloitteeseen. Puoluekokouksen keskusteluista ei tehdä keskustelupöytäkirjoja.

Vastaan mielelläni lisäkysymyksiin

Ystävällisin terveisin,
Fredrik Guseff

Liite 11.

Malla Kantola

ma 6.3.2017, 10.05Koistinen, M Annika

Saapuneet

Merkitse seurantaan. Aloita viimeistään 9. maaliskuuta 2017. Määräpäivä 9. maaliskuuta 2017.

Hei,

Puoluekokouksista tehdään päätöspöytäkirjat, enkä tiennyt että kaipaat myös pöytäkirjan liitteitä. Liitteenä on näille kolmelle kokoukselle tehdyt aloitteet ja puoluekokouksen vastaukset niihin. Kaikkia muita pöytäkirjan liitteitä ei ole tiedostomuodosta, koska osa niistä on tehty kokouksen aikana.

Toivottavasti näistä on apua sinulle,

Aurinkoista viikkoa J

Ystävällisin terveisin,

Malla Kantola
hallinnon sihteeri

Liite 12.

Risto Kankaanpää

ma 6.3.2017, 11.40Koistinen, M Annika

Hei!

5.3.2017, 23.36, Koistinen, M Annika kirjoitti:

> Kiitos, löytyisikö vielä jostain vuosien 2003-2006?

Liitteenä aloitteet 2004 - 2006. Aloitekäytäntö tuli puoluekokouksiin vasta 2004 eli sitä aiemmin ei niitä olekaan. Vuosien 2004 ja 2005 osalta päätökset ehkä löytyvät pöytäkirjasta. Tuossa 2006-tiedostossa on päätökset mukana.

Pahoittelen, että infoa tulee vähän paloittain. Näitä vanhoja matskuja on aina vähän kaiveltava sieltä sun täältä.

> -----
> *Lähetetty:* Risto Kankaanpää
> *Lähetetty:* 5. maaliskuuta 2017 16:32:02
> *Vastaanottaja:* Koistinen, M Annika
> *Aihe:* Re: Fwd: VL: Seurakuntavaalit

Liite 13.

Lampinen Tuula
ti 14.3.2017, 8.32Koistinen, M Annika
Läpikäydyt
Merkitse seurantaan. Aloita viimeistään 13. lokakuuta 2017. Määräpäivä 13. loka-
kuuta 2017.
Hei Annika vielä,

Kokeilin nyt työpaikalla avata tuota dokumenttipankkia – oli aika hidas, mutta
avautui lopulta. Tässä vielä linkki varmuuden vuoksi
<https://drive.google.com/drive/folders/0B8AFa3xbB8dpflhneEtQd1dadHJRNDd1UEdRYW-tYWWNyUjZxNXhiYXh0Y2pOUUV2LVdLRzg>. Kaikkiin dokumenttipankin
asiakirjoihin pääsee puolueen sivulta myös reittiä Tutustu -> Ohjelmatyö (-> sivun
alareunasta edelleen) tai Tutustu -> Kannanottoja ja linjauksia.

Liitteenä on vuoden 2013 marras-joulukuun vaihteessa pidetylle puoluevaltuuston
kokoukselle valmisteltu selvitys (johon 2012 puoluekokous velvoitti) kirkon ja
valtion suhteesta. Ajallisesti se menee ohi gradusi aikarajauksesta, mutta saattaa
silti kiinnostaa sinua.

Terveisin Tuula

Liite 14.

Lampinen Tuula
ti 17.10.2017, 10.22
Tervehdys!

Liitteenä kolme pdf-tiedostoa:

- puoluekokous 2002, aloite 406. Aloitteen esitysteksti (sekä puoluehallituksen lausunto ja esitys puoluekokouksen päätökseksi. Päätöksestä tuli lyhyempi puoluekokouksessa).
- puoluekokous 1999, kirkon ja valtion erottamista esittävät aloitteet, puoluehallituksen lausunto ja esitys puoluekokouksen päätökseksi.

- puoluekokous 1999, pöytäkirjan kohta päätöksestä koskien em. aloitteita. Päätöksen ensimmäinen tekstikappale muuttui siitä, mitä puoluehallitus oli esittänyt.

Terveisin Tuula

Liite 15.

Jussi Salonranta

ke 22.3.2017, 14.43Koistinen, M Annika;Sanna Kalinen <sanna.kalinen@kokoomus.fi>

Hei Annika,

kävin lävitse puoluekokousten aloitteet vuosilta 2003-2014 väliltä ja löysin neljä aloitetta koskien tutkimusaihetta.

Ohessa on liitetiedostona Seinäjoen puoluekokouksesta vuodelta 2004 kaksi aloitetta ja dokumenttiarkistosta löytyy yhteensä kaksi aloitetta vuosilta 2008 ja 2014.

Tampereen puoluekokous 2008, aloite 139

https://drive.google.com/file/d/0B-eIp__V7TFDWnpzaEhlN2hnTTQ/view

Lahden puoluekokous 2014, aloite 93

https://drive.google.com/file/d/0B-eIp__V7TFDcFRXMjhQXzZ2djg/view

Auttaako tämä sinua työssäsi?

Jussi Salonranta

Analyytikko

Liite 16.

Tuomo Sohlman

to 2.3.2017 10.44Koistinen, M Annika

Merkitse seurantaan. Aloita viimeistään 16. maaliskuuta 2017. Määräpäivä 16. maaliskuuta 2017.

Hei!

Liitteenä on Keskustan seurakuntavaaliohjelma vuodelta 2010. Valitettavasti vuosien 2003-2011 puoluekokouspöytäkirjoja ei ole mahdollista lukea netin kautta. Niihin voi tutustua täällä Keskustan arkistossa, joka sijaitsee puoluetoimiston yhteydessä. Lisätietoja voi kysyä allekirjoittaneelta.

Ystävällisin terveisin

Tuomo Sohlman

Arkistonjohtaja

Liite 17.

30.03.2011 19:09 Katsottu 7.4.2011. Ei enää saatavissa kyseisessä osoitteessa.

Suurin osa eduskuntapuolueista hyväksyy kirkon verotulot

Kriittisimmin kirkon nykyistä roolia yhteiskunnassa arvioivat vihreät ja vasemmistoliitto. Muut eduskuntapuolueet suovat kirkolle verotulot ja hyväksyvät koulujen uskonnonopetuksen. Kirkko ja me -lehti kysyi eduskuntapuolueilta kolme kiperää kysymystä. Ne koskivat kirkollisveroa, kirkon saamaa yhteisövero-osuutta ja uskonnonopetusta kouluissa. Lehti ilmestyy torstaina 31.3.

Seurakunnat käyttävät kolmasosan tuloistaan lapsi- ja nuorisotyöhön. Kukkasipuoleita istutettiin Henrikinkirkon eteen pari vuotta sitten.

Kysymykset lähetettiin keskustalle, kokoomukselle, kristillisdemokraateille, perussuomalaisille, ruotsalaiselle kansanpuolueelle, sosialidemokraattiselle puolueelle, vasemmistoliitolle ja vihreille (aakkosjärjestyksessä). Puolueiden perustelut eivät mahtuneet *Kirkko ja me* -lehden uutiseen, mutta ne löytyvät tämän jutun lopusta kokonaisuudessaan.

Kysymykset, joihin pyydettiin vastaukseksi kyllä tai ei ja annettiin mahdollisuus perustella:

- 1) *Tuleeko Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla säilyä oikeus kirkollisveroon?*
- 2) *Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta (valtioneuvoston v. 2009 päättämä korotettu osuus 2,25 %, ennen korotusta 1,75 %)?*
- 3) *Tuleeko Suomen kouluissa edelleen antaa uskonnonopetusta?*

Kaikkiin kolmeen kysymykseen ”kyllä” vastasivat keskusta, kokoomus, kristillisdemokraatit, perussuomalaiset, ruotsalainen kansanpuolue ja sosialidemokraatit.

Kokoomus toivoo jatkossa verouudistusta ja yhteisöverokannan laskemista ja sen jälkeen kirkonkin yhteisövero-osuuden määrittelemistä uudelleen.

Vasemmistoliitto sallii kirkollisveron jäsenmaksuna, mutta puoluetta hiertää se, että valtio kerää veron. Yhteisöveron suhteen puolue ei myöskään toivo nykyistä järjestelyä. Nykyisen uskonnonopetuksen sijaan vasemmistoliitto toivoo kouluihin elämäkatsomusopetusta, jossa kerrottaisiin eri uskonnoista.

Kristillisdemokraatit katsovat, että kirkko tukee ja täydentää yhteiskunnan palveluita. Perussuomalaiset haluavat suvivirren säilyvän, suomalaisten tulee voida pitää kiinni omasta uskonnostaan.

Ruotsalainen kansanpuolue näkee kirkollisveron ja yhteisöveron toimiviksi ja jälkimmäistä puolue perustelee kirkon yhteiskunnallisilla tehtävillä.

Demarit toivovat jatkuvaa keskustelua uskonnonopetuksesta ja sen uudistamisesta. Vihreät haluavat, että kaikkia uskonnollisia yhteisöjä kohdellaan tasaveroisesti ja kirkon yhteiskunnalliset tehtävät siirretään valtiolle. Uskonnonopetus tulee vihreiden mielestä korvata kaikille yhteisellä katsomusaineella.

Puolueiden vastaukset ja kommentit

Keskusta

Keskusta vastasi kaikkiin kysymyksiin "kyllä" (eikä tällä kertaa kiireen vuoksi perustellut vastauksia).

Kokoomus

1) Tuleeko Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla säilyä oikeus kirkollisveroon?

Kyllä.

2) Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta (valtioneuvoston v. 2009 päättämä korotettu osuus 2,25 %, ennen korotusta 1,75 %)?

Kyllä. On muistettava, että yhteisöveron jakoa muutettiin väliaikaisesti vuosille 2009-2011. Muutoksen syynä oli Suomen itsenäisyyden ajan suurin talouspudotus, mikä näkyi yritysten maksamissa yhteisöveroissa ja tätä kautta kuntien ja kirkon saamissa verotuloissa. Tulomenetyksiä kompensoitiin korottamalla niiden osuutta valtion tappioksi. Väliaikainen korotus päättyy tänä vuonna.

Kokoomus kannattaa työllistävää verouudistusta, jossa verotusta muuttamalla vahvistetaan suomalaista työtä ja vauhditetaan talouskasvua. Näin kasvatetaan sitä kakkua, josta verotulot otetaan ja suomalainen hyvinvointi rahoitetaan. Osana tätä uudistusta yhteisöverokantaa laskettaisiin asteittain neljällä prosenttiyksiköllä 22 prosenttiin. Jos verokanta näin laskisi, olisi luonnollisesti määriteltävä uudelleen kuntien ja kirkon osuudet yhteisöverokertymästä.

3) Tuleeko Suomen kouluissa edelleen antaa uskonnonopetusta?

Kyllä. Kokoomuksen mielestä on tärkeää, että uskonnon opetuksessa tarkastellaan elämän uskonnollista ja eettistä ulottuvuutta oppilaan oman kasvun näkökulmasta sekä laajempaan yhteiskunnallisena ilmiönä. Uskonnon opetuksessa on paikallaan korostaa oman uskonnon tuntemista sekä valmiutta kohdata muita uskontoja ja katsomuksia.

Kristillisdemokraatit

1) Tuleeko Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla säilyä oikeus kirkollisveroon?

Kyllä. Kirkko ylläpitää toimintaa, joka tukee ja täydentää yhteiskunnan tarjoamia palveluja esim. diakoniatyö palvelee heikoimmassa asemassa olevia, perheasiankeskukset auttava parisuhdekysymyksissä, iltapäivä- ja perhekerhotoiminta edesauttaa lasten ja heidän vanhemprien hyvinvointia, nuorisotyö tukee nuorten kasvua ja vapaaehtoistyö aktivoi ja antaa mielekästä tekemistä ihmisille sekä tarjoaa apua tarvitseville. Kirkko on ollut edelläkävijä uusissa haasteissa, esimerkiksi velkaneuvontatoiminnassa.

2) Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta (valtioneuvoston v. 2009 päättämä korotettu osuus 2,25 %, ennen korotusta 1,75 %)?

Kyllä. Kirkko ylläpitää arvokkaita kulttuurirakennuksia, vanhoja kirkkoja ja hautausmaita. Lisäksi kirkko on mukana ihmisten elämänkulun monissa merkittävässä käänneissä.

3) Tuleeko Suomen kouluissa edelleen antaa uskonnonopetusta?

Kyllä. Uskonto on osa identiteettiä. Jokaisella on oikeus omaa äidin kieleen ja sen opetukseen, samoin tulisi olla oikeus myös uskonnon tuntemiseen, jonka piirissä on kasvanut tai jonka tuntee omakseen. Uskonnon opetuksen kautta opitaan eettisiä arvoja. Koko länsimainen järjestelmä perustuu Raamatun arvoihin ja periaatteisiin.

RKP

1) Tuleeko Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla säilyä oikeus kirkollisveroon?

Kyllä.

Nykyinen asema ja verotusoikeus on osoittautunut hyvin toimivaksi niin valtion kuin kirkonkin kannalta. Niin kauan kuin kirkolla on yhteiskunnallisia tehtäviä, sen nykyinen asema on perusteltu.

2) Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta (valtioneuvoston v. 2009 päättämä korotettu osuus 2,25 %, ennen korotusta 1,75 %)?

Kyllä.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa kirkon yhteiskunnalliset tehtävät ovat nousseet hyvin keskeiseksi argumentiksi seurakuntien yhteisövero-oikeuden puolesta, vaikka mitään juridista yhteyttä näiden asioiden välillä ei ole. Lähtökohta on siis se, että kirkko hoitaa hautausmaiden ylläpidon ja kulttuurihistorialliset tehtävänsä verotuksen kautta saamallaan tuloilla.

3) Tuleeko Suomen kouluissa edelleen antaa uskonnonopetusta?

Kyllä. Nykymuotoinen uskonnonopetus vastaa kutakuinkin sitä mitä voi katsoa järkeväksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista opetusta sen mukaan, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan oppilaiden enemmistö kuuluu. Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat oppilaat osallistuvat oman uskontonsa opetukseen. Myös yhdyskuntaan kuulumattomat oppilaat voivat osallistua opetukseen perusopetuksessa huoltajan ja lukiossa opiskelijan ilmoittettua asiasta opetuksen järjestäjälle. Vähemmistöuskontojen ja elämäkatsomustiedon opetusta järjestetään, jos vähintään kolme opetukseen oikeutettua asuu saman kunnan alueella.

SDP

1) Tuleeko Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla säilyä oikeus kirkollisveroon?

Kyllä; kannatamme nykyistä järjestelmää.

2) Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta (valtionneuvoston v. 2009 päättämä korotettu osuus 2,25 %, ennen korotusta 1,75 %)?

Kyllä; kannatamme nykyistä järjestelmää.

3) Tuleeko Suomen kouluissa edelleen antaa uskonnonopetusta?

Kyllä; SDP pitää tärkeänä avoimen ja jatkuvan keskustelun käymistä uskonnonopetuksesta ja uskonnonopetuksen uudistamisesta tavoitteena laajasti, kriittisesti, kunnioittavasti ja avoimesti erilaisia katsomuksia käsittelevä opetus. Eri uskontokunnille suunnatun uskonnonopetuksen korvaamista yhteisellä uskontotiedon opetuksella tulee selvittää.

Vasemmistoliitto

1) Tuleeko Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla säilyä oikeus kirkollisveroon?

Kyllä kirkollisveron = jäsenmaksun periminen on tietysti mahdollista. Kuka sen hoitaa ja miten on sitten toinen asia. Periaatteessa olemme sitä mieltä, että ev.lut. kirkon ja valtion suhde pitäisi nykyisenkaltaisena purkaa. Meidän pitäisi tässä asiassa siirtyä eurooppalaiselle linjalle.

2) Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta (valtionneuvoston v. 2009 päättämä korotettu osuus 2,25 %, ennen korotusta 1,75 %)?

Tämäkin asia liittyy valtion kirkon välisiin suhteisiin. Mikäli kirkko ja valtio ero-

tettaisiin toisistaan, meidän mielestämme valtion tulisi kuitenkin huolehtia osaltaan ainakin kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten hoidosta ja hautaus-toiminnan rahoituksesta.

3) Tuleeko Suomen kouluissa edelleen antaa uskonnonopetusta?

Kouluissa tulee opettaa elämäkatsomusta johon sisältyy eri uskontoihin perehtymistä.

Vihreät

1) Tuleeko Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla säilyä oikeus kirkollisveroon?

Ei. Valtion tulee kohdella kaikki uskonnollisia yhteisöjä tasaveroisesti.

2) Kuuluuko Suomen evankelis-luterilaisen kirkon saada edelleen osansa yhteisöveron tuotosta (valtioneuvoston v. 2009 päättämä korotettu osuus 2,25 %, ennen korotusta 1,75 %)?

Ei. Kirkon lakisääteiset tehtävät tulee siirtää valtion ja kuntien hoidettavaksi.

3) Tuleeko Suomen kouluissa edelleen antaa uskonnonopetusta?

Kyllä ja ei. Koulujen uskonnonopetus on korvattava kaikille yhteisellä yleisellä katsomusaineella. Katsomuksien tasa-arvoa on kunnioitettava kaikissa tilanteissa. Maailmankatsomuksen ja uskonnon vapautta on puolustettava ja valtion tulee kohdella kaikkia uskonnollisia yhteisöjä tasaveroisesti.

Tiesitkö?

Kirkollisvero kerätään valtion- ja kunnallisveron yhteydessä. Kirkko korvaa valtiolle keräämisestä aiheutuneet kulut. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä on maksanut veronkannosta verottajalle reilut 700 000 euroa vuodessa. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän jäsenten kirkollisvero on maan alhaisin eli yksi prosentti.

Yhteisöveroa valtio kerää yrityksiltä ja yhteisöiltä, jotka maksavat sitä tilivuoden voitostaan. Osa tästä tilitetään kirkolle. Tänä vuonna luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko saavat yhteisöveron tuottoa 2,55 prosenttia. Tätä osuutta valtio väliaikaisesti korotti laman vuoksi. Aiemmin se oli 1,75 prosenttia. Kirkko saa yhteisöveroa yhteiskunnallisesti tärkeiden tehtävien, kuten hautaus-toimen, kirkonkirjojen pidon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ylläpitoon.

Toisin kuin usein luullaan, Suomessa ei ole valtionkirkkoa. Valtionkirkkojärjestelmä, jossa valtio sitoutuu tiettyyn uskontoon ja käyttää kirkossa ylintä päätösvaltaa, purettiin jo vuonna 1869. Suomessa ei myöskään anneta tunnustuksellista uskonnonopetusta, vaan oppilaalle annetaan oman uskonnon mukaista opetusta, tavoitteena uskonnollinen ja kulttuurinen yleissivistys.

(Seurakuntayhtymän tiedotus 30.3.2011 / Paula Heino)